

24 საათი

„პროვოკაციები ყოველ წელს არის მოსალოდნელი“

„24 საათის“ სტუმარი საქართველოს სახელმწიფო საზღვრის დაცვის სახელმწიფო დეპარტამენტის თავმჯდომარე ვალერი ჩხეიძე

ომი არ იქნება

მე პირადად არ ველო ფართომასშტაბიან სამხედრო იერიშებს რუსეთის მხრიდან. თითქმის დარწმუნებული ვარ, რომ ასეთი სახის შეტაკებები რუსეთის საჯარისო ნაწილებთან მოსალოდნელი არ არის. არ გამოვიცხავ საპერო დაბომბვების გამოვლენას, ან გარკვეული სახის სპეცოპერაციების განხორციელების, ვთქვამთ, დესანტის გადმოსხმის მცდელობებს. თუ მათი მხრიდან სახელმწიფო საზღვრის დარღვევა მოხდა, ჩვენი გათვლებით, სახელმწიფო საზღვრის დაცვის დეპარტამენტის ძალებით, ორი საათის მანძილზე შევძლებთ წინააღმდეგობის გაწევას. ჩვენთვის საზღვარზე რუსეთის დამატებითი ძალების კონცენტრაცია ნამდვილად შეინიშნება, ჩვენი მხრიდანაც, შესაბამისად, ხდება საზღვრის გაძლიერება, გაიხსნა დამატებით ორი საგზაუბრო. ამ მიმართულებით თავდაცვის სამინისტროც აქტიურად მუშაობს. დამატებით, რა თქმა უნდა, არ მოხსნილა, იმავე კოდორშიც შეინიშნება მონინალმდევის გარკვეული გადაჯგუფებები, თუმცა პანიკის საფუძველი ნამდვილად არ არსებობს. პროვოკაციებისთვის მზად უნდა ვიყოთ.



ილიად ვერავინ დაგვჩაგრავს

მონინალმდევის გარკვეული გადაჯგუფებები

ბაზრძალაბა A8 ბაზრძალა

დიპლომატიური კორუპცი - სტამბრად კარლამენდში 2

„ნაციონალური“ ყრილობა შიხინის, ტაშისა და სტავროს ფონზე 3

საქართველოში რუსიანული საერთაშორისო მხარდაჭერა მიიღო 3

შეპარდაძამა პუტინს რუსეთის ყველა სომხვა ბაზრძალა 3

მსოფლიო ბანკი საქართველოში „იტიარასთვის“ უფრო მდიდი ვალდებულებების დაკისრებას უწყვეს 4

ჭოჩბანაძე სტავროს უახლესი ისტორიის კარს ნაპირთაშვს 4

იარაღის მხარხმობალი რუსული კომპანიების წინააღმდეგ აშშ-ს სადსიონი დაანაა 5

უკრაინის სასამართლომ კიევიში დამონსტრაციების რატარება აკრძალა 5

თუ რუსეთს ვინააღმდეგობით, არს დახვავება საჭირო და არს მათი ვით ლაპარაკი 8

ანიენი

თბილისი	26	☀
ქუთაისი	27	☀
ბათუმი	25	☀
სოხუმი	26	☀
ფოთი	26	☀
თელავი	24	☀
ზუგდიდი	28	☀
გორი	23	☀

უხვოური ვალუტის რუსიანული კარს ლართან მიმართებაში

აშშ დოლარი	2.1829
ევრო	2.1353
გირვანქა სტერლინგი	3.3983
რუბლი	0.0689

შეტაკების შემდეგ ბაქლიერდნე პანკისის ხოზაში ბანდაბაბული ძალები

სოფიო ჩხეიძე

პანკისის ხეობაში შეიარაღებული შეტაკება მოხდა. ჩვენებმა ხეობაში ღრმად შესულ შინაგანი ჯარის ნაწილებს შეიარაღებული წინააღმდეგობა გაუწიეს. ორმხრივ სროლას ერთი დაჭრილი ჩვენების დაკავებაც მოჰყვა. დანარჩენმა ორმა გაქცევა მოახერხა. ეს შემთხვევა უთუოდ ღრმად ადგილს დაკავება ანტიკომუნალური ოპერაციის ისტორიაში, რომ არა შემდგომში განვითარებული მოვლენები.

აქმეტის საავადმყოფოში, გაძლიერებული დაცვის ქვეშ მოთავსებული, ორივე ფეხის წვივში გამჭოლი ჭრილობის მქონე 30 წლის ისა მურადოვი საავადმყოფოდან გაუჩინარდა. მურადოვის გაუჩინარებას ახმეტაში მყოფი შინაგან საქმეთა მინისტრის მომენტალური უპრეტენდენტო რეაქცია მოჰყვა – პირადი ბრძანებით დააპატიმრა ახმეტის პოლიციის უფროსი ავთანდილ თურქიაშვილი. ამ ქმედებას ერთადერთი არგუმენტი აქვს – დაკავებული, რომელსაც სიარული არ შეეძლო, პოლიციის დახმარების გარეშე, გაქცევას ვერ შეძლებდა. რამდენად მიუძღვის წვლილი თურქიაშვილის მის გაქცევაში და ჰყავდა თუ არა მას თანამოაზრეები, ამის გარკვევას გაქცევის გამო დაწყებული საქმის გამოძიებისას ეცდებიან. არ არის გამორიცხებული, რომ თურქიაშვილის ბედი გაიზაროს ამ თანამდებობაზე მისთვის პროტექციის გამოწვევა, კახეთის სამხარეო პოლიციის

ბაზრძალაბა A2 ბაზრძალა

პუტინმა და კომპანიამ ქართული ნაციონალური იდეის მოხერხებას „ტოპკა აუნია“

დავით დარჩიანაშვილი

რუსეთის პრეზიდენტის აშკარად მუქარანარევი განცხადებები ჩვენში ზოგს აშინებს, ბევრსაც ალაშფოთებს და შესაძლო ჩრდილოურ აგრესიასთან გასამკლავებლად განაწყობს. ყოველ შემთხვევაში, საქართველოში არავინაა გულგრილი რუსეთის მედიის, პოლიტიკოსებისა და მინისტრების, ამჯერად კი, თავად პრეზიდენტის რიტორიკისადმი.

სახეზეა ისიც, რომ აშკარად იკლო იმ ადამიანთა პათოსმა, რომელსაც გუბდნენ და, არსებითად, რუსეთის „უმცროსი ძმობის“ სტატუსს არგებდნენ საქართველოს. მგონია, რომ რუსულ-ქართული პოლიტიკური დებატების ამჟამინდელი დონის ფონზე, მართლმადიდებლობის პოლიტიზაციის ქართველ მომხრეებსაც შეუწყობდათ პოზიციები: როცა მართლმადიდებელი მეზობელი უკვე შეუნიღბავი აგრესიით გვემუქრება, თავად „მასობური ანტილიტერატურა“ შეიძლება რიგებშიც შეიძლება იხრებოდეს დასავლური დახმარების მომხრეებმა.

ბაზრძალაბა A8 ბაზრძალა

13 რაინის ექსტრადისია უახლოეს დღეებში მოხდება

გენერალურმა პროკურატურამ რუსი კოლეგების ზენოლას ვედარ გაუძლო

ინგა ალაშვიძე

რუსეთის გენერალური პროკურატურის მორიგი მოთხოვნა ამჯერად საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრომ მიიღო. მოსკოვი ახლა უკვე კატეგორიულად აყენებს ორთაქალის იზოლაციის მიმართ ჩვენს მებრძოლების გადაცემის საკითხს. გუშინწინ საგარეო საქმეთა სამინისტროში შესული ნოტა, ფაქტობრივად, ულტიმატუმია, რომლითაც რუსეთი ერთი თვის წინ საზღვრის უკანონო გადმოკვეთისთვის დაკავებული 13 ჩვენი მებრძოლის რუსეთში ექსტრადიციას ითხოვს.

ბაზრძალაბა A7 ბაზრძალა

რუსეთისთვის ამერიკული ბარირი კავკასიონის ქედზე უფრო მაღალია

ჰოთა უტიანაშვილი

შეერთებული შტატები „მტკიცედ უჭერს მხარს საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას და მის ტერიტორიაზე რუსეთის ნებისმიერი ცალმხრივი სამხედრო ქმედების წინააღმდეგა“. ვაშინგტონი მხარეებს

მოუწოდებს, მხოლოდ საკუთარი ტერიტორიის ფარგლებში იმოქმედონ ტერიტორიებისა თუ ბოევიკების წინააღმდეგ. „ჩვენ მხარს ვუჭერთ საქართველოს მთავრობის მცდელობებს, მიაღწიოს იმას, რომ ჩვენმა ბოევიკებმა

ბაზრძალაბა A5 ბაზრძალა

„თბილისის ყოველთვის მოდური ქალაქი იყო“



უკვე 30 წელია რაც არტომ ტროიცი ითვლება ყველაზე ავტორიტეტულ და პოპულარულ როკ-მუსიკოსად საქართველოში და პოსტ-საბჭოთა სივრცეში მას შედგენილი აქვს საბჭოთა როკის პირველი ენციკლოპედია მინი Book in the USSR რომელიც დასავლეთის შეკეთით დაწერა. ვერ ინგლისში გამოვიდა მერე ამერიკაში იაპონიაში, ევროპაში და მხოლოდ შემდეგ სსრკ-ში. სწორედ მის დასახურებაა რომ თბილისის 1980 წლის როკ-ფესტივალს დასავლეთში საბჭოთა ვენდტორად მოიხსენიებენ.

ორგაბათიდან

ყოველდღიური ჩანართი B4-B5 გვერდებზე

ორგაბათი	იპორტი
საგაბათი	საქსაშაშაური, ჭარი, შიარაძეა
ოთხგაბათი	ავტომონადირა (ავტომობილი, ნადირობა, თევზაობა)
ხუთგაბათი	ავტონსტორია (ავტოავტორი ავტოავტო და ავტოავტო)
პარგაბათი	კვირის TV-პროგრამა და ანონსი
გაბათი	ცივილიზაცია (მცხენიარება, უახლესი ტექნოლოგიები, აღმოჩენები, მადონინა)

შეავსეთ ანკეტა და გამოგვიგზავნეთ

გთხოვთ, შეავსოთ გარკვევით.	გლანდი უფასოა.
<p>საკონსულტაციო კომპანია "რუსთავი 2" არ არის ვალდებული, გაეცნოსთ თქვენს მიერ შევსებულ ანკეტას. თქვენი პირადი მონაცემები, დაგეგმილი ინფორმაცია და მონაცემები, რომლებიც შეგვსებთ, შეიძლება გამოიყენოს მხოლოდ იმ მიზნით, რომელიც აღნიშნულია ანკეტის შევსების დროს "ხალხის პირისპირ" ნაწილში და პირდაპირ.</p>	

ანკეტა გამოგვიგზავნეთ ფოსტით ან მოიტანეთ მისამართზე:

სამაუწყებლო კომპანია "რუსთავი 2",
ტელევიზორი "ხალხის პირისპირ",
გაბა-ფაბრიკის ქ. 45, 300077 თბილისი

კონსულტაციები ტელევიზორისთვის "ხალხის პირისპირ" შეიძლება ანკეტის საფუძველზე, ამიტომ გთხოვთ, ყურადღებით შეავსოთ ანკეტა.

სახელი და გვარი

ოჯახური მდგომარეობა:
დაქორწინებული, დაუქორწინებული, გაყრილი, ძმები

მისამართი:

შვილები: (თუ გააჩნიათ)

საფოსტო ინდექსი:

განათლება:
საშუალო, უმაღლესი, ტექნიკური

სამონტაჟო ტელეფონის ნომრები:

პროფესია:

ასაკი:


საგვარო ადგილი

დამხმარე კატეგორია: (ერთიერთი კატეგორია, რომელიც აკრძალავს თქვენს შვილებს ან პირდაპირ დასაქმდნენ, ან 60-იანი წლების შესას, და ა.შ.)

შინაური ცხოველები: (თუ გააჩნიათ)

თქვენი ინტერესები და ჰობი:

შეხვედრისხარის თუ არა, პირდაპირ, ცნობილ ადამიანს? ვის, სად და რა დროს?



გთხოვთ, დააყრდნობთ ახლანდელი ფოტოსურათის, სასურველი ზომით 3/4, თუ ამ ზომის ფოტოსურათი არ გაქვთ, შეგიძლიათ დააყრდნობთ ნებისმიერი ზომის, რომელიც მხოლოდ თქვენ ხარტ გადაღებული. ფოტოსურათზე სახე გარკვევით უნდა ჩანდეს. გთხოვთ, ფოტოსურათს უკან მიანეროთ თქვენი სახელი და გვარი.

როგორ გაატარებდით თქვენს იდეალურ დღეს?

გიყვართ თუ არა მოგზაურობა? (თუ მოგზაურობით საერთაშორისო ბარში და სად?)

არჩევანი რომ გქონდეთ, რომელ ცნობილ ადამიანთან ისურვებდით შეხვედრას, სად ნახვიდით მასთან ერთად და რატომ?

როგორი სატელევიზიო გადაცემები მოგწონთ და რატომ?

არჩევანი რომ გქონდეთ, სად ნახვიდით სამოგზაუროდ და რატომ?

რომ შეგეძლოთ მხოლოდ ერთი რამის შეცვლა საქონარ ბარებში ან ხასიათში, რას შეცვლიდით და რატომ?

როგორი თქვენი საყვარელი მხარეა და საყვარელი ლიტერატურული ნაწარმოები?

გაქვთ თუ არა მიზანი, რომლის მიღწევაც მოცდებოდა?

რომ შეგეძლოთ მხოლოდ ერთი ნაბიჯის ასრულება, რას ინატრებდით და რატომ?

როგორი მუსიკა გიტყვებთ და თავად გაქვთ თუ არა მუსიკალური ნიჭი?

მიგონებთ თუ არა გარკვეულ თუ არა ისეთი რამ, რითაც აგაყობთ?

თქვენი აზრით, რომელ ზღაპარულ პერსონაჟს ჰგავხართ ყველაზე მეტად და რატომ?

რა ჟანრის ფილმები მოგწონთ და რომელი თქვენი საყვარელი ფილმებია?

გაქვთ ან გქონათ თუ არა რაიმე მემკვიდრე? კონკრეტულად რა?

ფილმი რომ გადაეღოთ თქვენზე, რომელი ცნობილი მსახიობი შეასრულებდა თქვენს როლს?

გამოსულხართ თუ არა ტელევიზიით? (თუ კი, რომელ და რა ადგილებზე?)

გაქვთ თუ არა ურვეულო ნიჭი? (გადაიხილეთ თუ არა სტატიები ბიბლიოთეკის "შინაური ცხოველები" ნაწილში, ან განხილეთ მონაცემები ფოსტის ნაწილში)

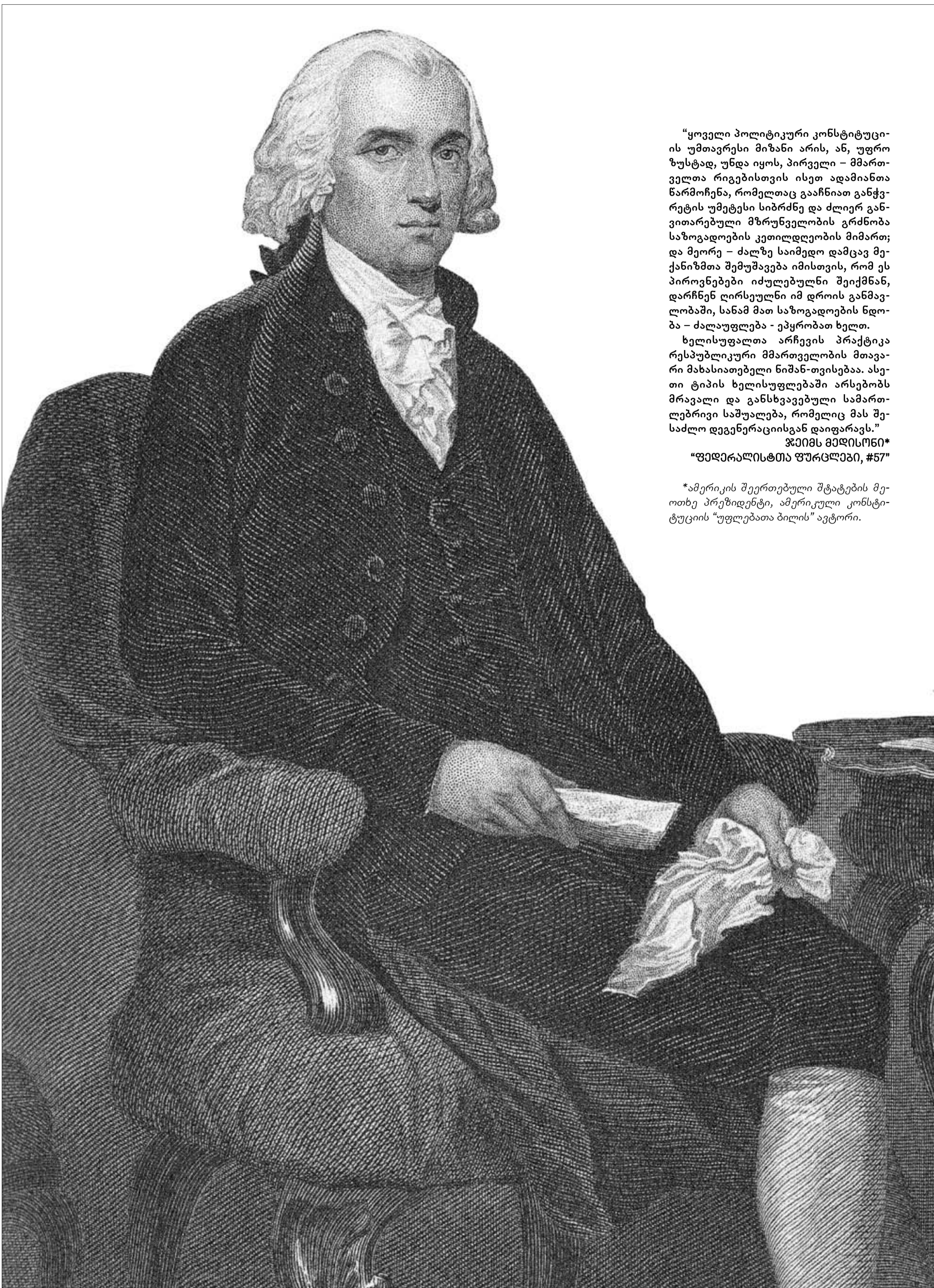
ყველაზე უხარულ სიტუაცია თქვენს ცხოვრებაში:

რატომ გინდათ მიიღოთ მონაწილეობა ჩვენს თავაშუაშუაში?

ურვეულო ან საინტერესო რამ თუ გადაგხდებით თავს? კერძოდ რა?

ყველაზე ცუდი საგვარო თქვენს ცხოვრებაში:

დღეს რომ მოგცინ 2000 ლარი, რას გააკეთებდით?



“ყოველი პოლიტიკური კონსტიტუციის უმთავრესი მიზანი არის, ან, უფრო ზუსტად, უნდა იყოს, პირველი – მმართველთა რიგებისთვის ისეთ ადამიანთა წარმოჩენა, რომელთაც გააჩნიათ განჭვრეტის უმეტესი სიბრძნე და ძლიერ განვითარებული მზრუნველობის გრძნობა საზოგადოების კეთილდღეობის მიმართ; და მეორე – ძალზე საიმედო დამცავ მექანიზმთა შემუშავება იმისთვის, რომ ეს პიროვნებები იძულებულნი შეიქმნან, დარჩნენ ღირსეულნი იმ დროის განმავლობაში, სანამ მათ საზოგადოების ნდობა – ძალაუფლება - ეპყრობათ ხელთ.

ხელისუფალთა არჩევის პრაქტიკა რესპუბლიკური მმართველობის მთავარი მახასიათებელი ნიშან-თვისებაა. ასეთი ტიპის ხელისუფლებაში არსებობს მრავალი და განსხვავებული სამართლებრივი საშუალება, რომელიც მას შესაძლო დეგენერაციისგან დაიფარავს.”

ჯეიმს მადისონი*

“ფედერალისტთა ფურცლები, #57”

*ამერიკის შეერთებული შტატების მეოთხე პრეზიდენტი, ამერიკული კონსტიტუციის “უფლებათა ბილის” ავტორი.

პოლიტიკა და საერთაშორისო საერთაშორისო

თავისუფლების დოქტრინა

მოსახლეობის განვითარება

მოდრობები თუ რეჟიმები. მომდევნო სტადია თავისუფლების მომხრე ძალთა გაძლიერების პროცესში მდგომარეობს, იმის მიუხედავად, არიან ისინი დემოკრატები, დემოკრატიული მოძრაობები თუ დემოკრატიული ინსტიტუტები. ამ პროცესს კი ისეთ მთავრობათა დაფუძნებისადმი ხელშეწყობა დაავიჯებინებს, რომელიც ისევე დაიცავდა საკუთარი ხალხების თავისუფლებას, როგორც ამას ამერიკის შეერთებული შტატები აკეთებს. რა თქმა უნდა, რომ ამ უკანასკნელს არ გააჩნია იმის საშუალება, რომ თავისუფლება მსოფლიოს ყველა დამორბეულ ხალხს ერთდროულად მიანიჭოს. ასევე, ვერც თავისუფლების და დემოკრატიის პარალელურად გავრცელება ყოველთვის შესაძლებელი. ზოგიერთ რეგიონში ინდივიდუალურ თავისუფლებათა განტეხილება დროში პირველი იქნება, რომელსაც დემოკრატიზაცია მხოლოდ შემდგომ მოჰყვება. მიუხედავად ამისა, თავისუფლების განვითარება მომავალი ათწლეულების განმავლობაში ამერიკული საგარეო პოლიტიკის უზენაესი და ფართომასშტაბიანი მართვანიზებული მიზანი უნდა იყოს.

როდესაც ამერიკული ძალა ამ ტერიტორიების დახმარებით ხსნაიდება, ამერიკული საგარეო პოლიტიკის ავტორები რამდენიმე მიზანს ერთდროულად აღწევენ. ეს მიზნები შედარებით ვიწრო გაგების ტერმინოლოგიითა და ნაკლებად ნორმატიული დოქტრინების გამოყენებით ვერ მიიღწევა. თავისუფლების დოქტრინა, პირველ რიგში, ისევე როგორც "ცივი ომისუელი" "მომწვევების" დოქტრინა, რამდენიმე ძალიან განსხვავებულ პოლიტიკურ მიმართულებაში ნათელის შესატანად გამოსადგვი. მაგალითად, სადამ შუაინის დამარცხებას აქვს საერთო ავღანელი ქალებისათვის განათლების პრობების შექმნასთან, და ამ კავშირს თავისუფლების დოქტრინა ნათლად გვიჩვენებს. მეორეც, ეს დოქტრინა მართებულად განმარტავს ჩვენს ახალ ბრძოლას იდეების, ინდივიდების და რეჟიმების, და არა მხოლოდ სახელმწიფოების, დონეზეც. თავისუფლების მო-



REUTERS

ადამიანის უფლებები წარსულში

ქალი და დემოკრატიული ათენის კანონმდებლობა

ქართული ნაშრომები

ანტიკური საბერძნეთის კლასიკური ეპოქა მრავალმხრივად საყურადღებო ძეგლს წარმოადგენს ისტორიაში. ამ პერიოდში უდიდესად საინტერესო და მნიშვნელოვანი ცვლილებები აქვს ადგილი ათენური სახელმწიფოს თითქმის ყველა სფეროში - საოცარ სრულყოფას აღწევს არქაიკამ დანაწეული პროცესები, სრულიად სხვადასხვა დარგში ჩნდება აქამდე უცნობი, ახალი ტენდენციები, და რაც მთავარია, სწორედ ამ დროს წარმოიქმნება ბერძნული ცივილიზაციის ის შედევრები, რომელსაც დღემდე განცვიფრებაში მოჰყავს მსოფლიო. 1. შეიძლება ითქვას, რომ ათენურმა დემოკრატიამ სრულყოფილად გაატარა დემოკრატიის პრინციპები: ათენელ მოქალაქეებს თანასწორი უფლებები ჰქონდათ და ერთნაირად შეეძლოთ, მიზანობაში მიეთლით თავისი პოლისის პოლიტიკურ ცხოვრებაში, მეტიც, ისინი უშუალოდ იღებდნენ გადაწყვეტილებას სახალხო კრებაზე ან თუ იმ კანონის, თუ პოლიტიკური კურსის გასატარებლად. ამასთან მათ გააჩნდათ ეკონომიკური დამოუკიდებლობა, შეეძლოთ აერჩიათ საქმიანობა, იყო ნაყოფიერი გარემო იმისთვის, რომ ენარჩობებინათ საკუთარი მეურნეობა და ა.შ. მაგრამ ყოველივე ეს მხოლოდ მოქალაქეთა პრივილეგიებს წარმოადგენდა. მონები, მეტოქოსები და ათენზე დამოკიდებულ მხარეთა მოსახლეები, რომლებიც ათენში ცხოვრობდნენ, ათენელ მოქალაქეებად არ ითვლებოდნენ. გარკვეული პერიოდიდან კანონიერი მოქალაქის სტატუსი არც უცხოელი ქალებისაგან გაჩენილ ათენელი მამაკაცების შეილება ჰქონდათ.

ყველაზე უცნაური და საინტერესო ის, რომ მოქალაქეთა ამ უფლებების მოქალაქეები იყვნენ ქალები, თუმცა ისინი მოქალაქეები იყვნენ. კლასიკური პოლისის დემოკრატიულ თავისუფლებასთან სდევდა ქალთა ლეგალური და კულტურული დაქვემდებარება - აშკარა პარადოქსი დემოკრატიული სისტემისთვის. 2. ამ შემთხვევაში ჩვენ ამ პარადოქსის მიზეზი გვაინტერესებს. უპირველესად სწორედ ეს უნდა გავარკვეოთ. მაინც რამ გამოიწვია ქალთა მდგომარეობის დაქ-

ვემდებარება? იყო ეს აუხსენელი მოვლენა, თუ მას გარკვეული ისტორიული კანონზომიერება ედო საფუძვლად? ამ დღემის ასახსნელად უნდა მივმართოთ ისტორიულ წილსწავლას და ვნახოთ, როგორ ყალიბდებოდა მმართველობის დემოკრატიული სისტემა. ამასთან განსაკუთრებით საყურადღებოა ის, თუ რას ეფუძნებოდა დემოკრატიული პოლისის სოციალური ორგანიზაცია.

პერიოდში იგი ყველაზე მოსახერხებელი ფორმა აღმოჩნდა ახალი კლასის მატერიალური დოვლათის შექმნისა და გადაცემისთვის. ფართო კომონის განსხვავებით, რომელიც არისტოკრატიული ეპოქისთვის იყო დამახასიათებელი და რომელიც ქმარი, ცოლი, შვილები, ქმრის საყვარლები, მონები და მრავალი უცხო შედიოდა, პატარა ოჯახი მხოლოდ ცოლი-ქმრის, მათი შვილებისა და მონა-

ლე სახელმწიფოს სიქველ დამოკიდებული იქნება ოიკოსების სიქველზე და პირიქით, რამეთუ ოიკოსი - სახელმწიფოს, ანუ მთელი ნაწილია. ოიკოსის მზარდი მნიშვნელობიდან გამომდინარე მისი დაცვა და შენარჩუნება დემოკრატიული პოლისის უმთავრესი საზრუნავი გახდა. ოიკოსის დაურღვევლობა და მოუშლელია ათენის პოლიტიკის ქვაკუთხედ პრინციპად ჩამოყალიბდა. "პოლისის და ცალკეული მოქალაქეების დანიტრესება და ერთობლივი მოქმედება ოიკოსის შენარჩუნებისა და განმტკიცებისთვის საზოგადო ათენური ტიპის პოლისებისთვისაა დამახასიათებელი".

მაგრამ ინტერესების თანხვედრასთან ერთად, პოლისი და ოიკოსი ცალკე აღებული, დამოუკიდებელი ინსტიტუტები იყვნენ, რომელთაც თავისი საკუთარი ინტერესები ჰქონდათ. ცალკეულ შემთხვევაში მათი ინტერესები ერთმანეთთან კონფლიქტში მოდიოდნენ.

პოლისი მოითხოვდა, რომ მისი ინტერესები ყველაფერზე წინ ყოფილიყო დაყენებული - ეს იყო ათენური დემოკრატიის უმთავრესი ინტერესი, რომელსაც ზოგჯერ მის "ტოტალიტარულ" თვისებას უწოდებენ. როდესაც საქმე ინდივიდის და კოლექტივის ურთიერთობას ეხებოდა, პოლისი ყოველთვის უმრავლესობის ინტერესებს აძლევდა უპირატესობას. ცალკეული პიროვნება მუდამ უნდა ყოფილიყო მზად, რომ თავისი კეთილდღეობა მსხვერპლად მიეტანა საზოგადო საქმისთვის. ეს თანაბრად ეხებოდა ქალსა და მამაკაცს, ოღონდ მოთხოვნის ფორმა და შინაარსი განსხვავებული იყო.

მამაკაცს, რომელიც ერთსა და იმავე დროს ოჯახის მეთაურიც იყო და პოლისის წევრიც, ავადმყოფი უნდა ეხმარებინათ, რომ თავისი პიროვნული ინტერესი პოლისის მოთხოვნებისთვის დაექვემდებარებინა. ამ პერიოდის კულტურული ინტერესები აძლევდა უპირატესობას. ცალკეული პიროვნება მუდამ უნდა ყოფილიყო მზად, რომ თავისი კეთილდღეობა მსხვერპლად მიეტანა საზოგადო საქმისთვის. ეს თანაბრად ეხებოდა ქალსა და მამაკაცს, ოღონდ მოთხოვნის ფორმა და შინაარსი განსხვავებული იყო.

ლაქეთ, რომ მათ ათენის ძალმოსილება ორატორთა სიტყვების მიხედვით კი არ შეაფასონ, არამედ ყოველდღიურად საქმით დარწმუნდნენ თავიანთი ქალაქის დიდებულებში. ამან კი ათენის მიმართ მოქალაქის გასაოცარი სიყვარული უნდა წარმოშვას (თუკიდრემ, II, 43).

ბუნებრივია, ამგვარ უკიდურეს პოლიტიზირებას მოჰყვებოდა კონფლიქტები პოლიტიკური სამყაროს ინტერესებს და იმ ინსტიტუტებს შორის, რომელიც კულტურამ შემოიტანა - მინათომქმედება, ქორწინება, მსხვერპლმწირება.

პოლიტიკური ინტერესების ამგვარ პრიმატს, როგორც აღვნიშნვეთ, ქალის როლის გადაზომვაც მოჰყვა და მასაც მოეთხოვა თავისი მოთხოვნილება და სურვილები პოლისისთვის მსხვერპლად მიეტანა. მაგრამ ქალის შემთხვევაში ეს ასე პირდაპირ არ ჩანდა, რამეთუ მას და სახელმწიფოს შორის ოიკოსი იდგა და ქალიც უპირველესად ოიკოსის წინაშე იყო ვალდებული. ქალი ოჯახის **აუცილებელ** ნაწილს წარმოადგენდა. მისი ინტერესები პირდაპირ იყო დაკავშირებული ოიკოსის სიცოცხლისუნარიანობის შენარჩუნებასთან.

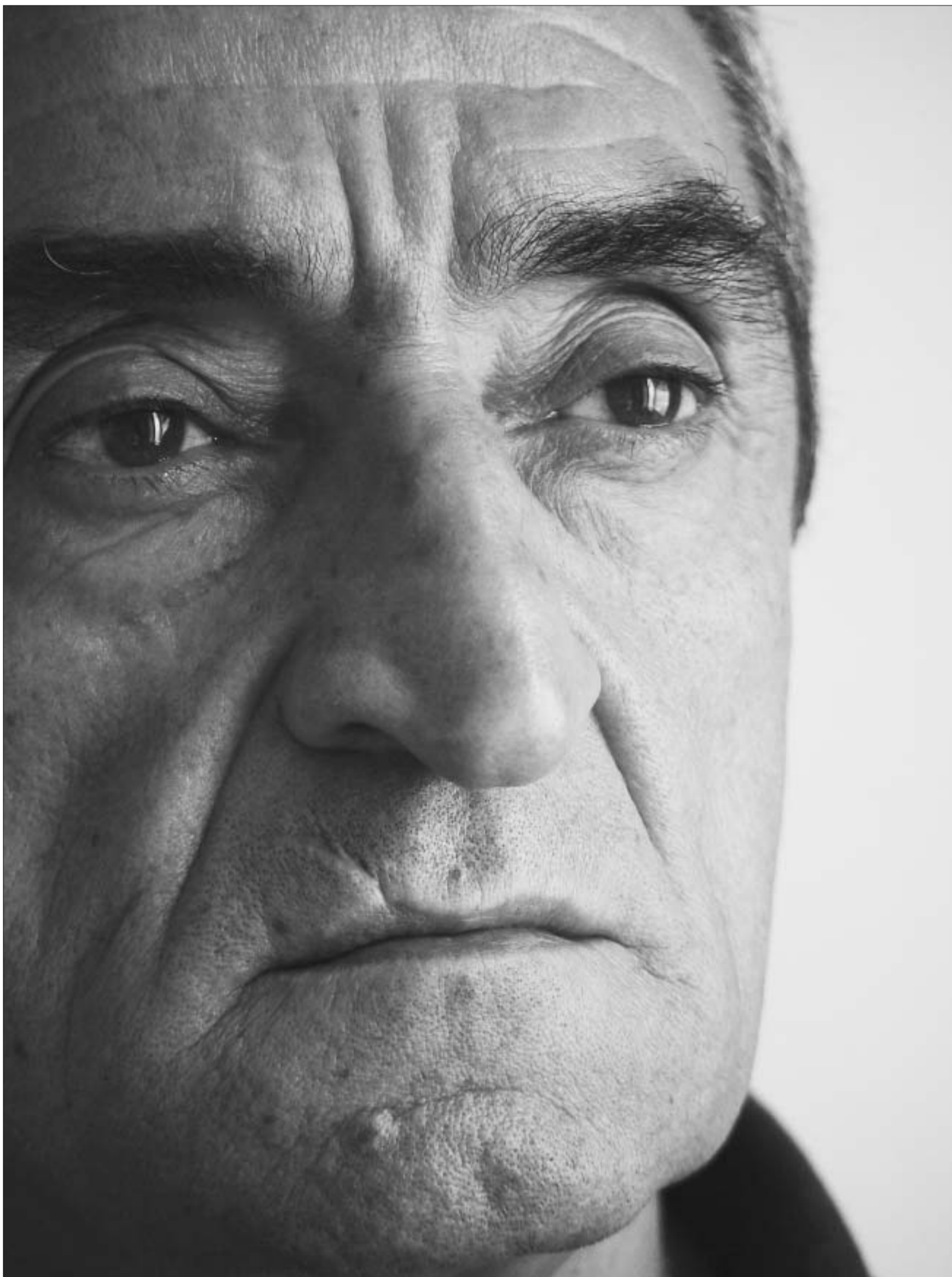
ქალი აუცილებლად უნდა ყოფილიყო დაცული, უნდა ჰყოლოდათ მაცარი კონტროლის კვალი სახალხო მართვის სისტემაში. მაგრამ ამათთან უნდა ჰყოლოდათ მაცარი კონტროლის კვალი სახალხო მართვის სისტემაში.

ქალი ახლა უკვე მოვალე გახდა გაეჩინა ლეგიტიმური მექვიდრე, რათა ოჯახის მინაზე საკუთრების უფლება შეენარჩუნებინა. მას ასევე დაეკისრა, რომ გათხოვების დროს ერთი ოჯახის საკუთრება მეორესთვის გადაეცა. ოიკოსის წარმატებული არსებობისთვის საქმე ინტერესები, ბუნებრივია, მავნე დროს, სასიცოცხლოდ აუცილებელი იყო პოლისისთვის, რომელიც მას - ოიკოსს ეფუძნებოდა. შესაბამისად ქალი, რომელსაც ამ როლით აღსრულება ევალებოდა, ძალზე არსებით ხდებოდა პოლისისათვის. ამიტომ ესოდენ ძირეული მნიშვნელობის სუბიექტი - ქალი აუცილებლად უნდა ყოფილიყო დაცული, უნდა ჰყოლოდათ მაცარი კონტროლის

მი იყო, იმდენად რამდენადაც ამ მოვლენაზე დასავლურმა რეაგირებამ ევროპაში კომუნზმის რკალში მოქცევის პოლიტიკის აუცილებლობას გაუკეთა კრიტიკიზება. ამას კი, ერთ ნულიწადში ნატოს შექმნა მოჰყვა. 1950 წლის სამხრეთ კორეის ანექსიის მცდელობა ასევე კრიტიკული მნიშვნელობის მომენტს წარმოადგენდა, რამაც იმ სტრატეგიული გეგმის შემუშავება გამოიწვია, რომელიც მსოფლიო კომუნისზმის გავრცელების წინააღმდეგო ინსტრუმენტი გახდა. უდალანაშული მოქალაქეთა სიცოცხლეზე ამერიკის მიწაზე სექტემბერში მომხდარი თავდასხმა უსაძლოა იყოს ამერიკის მისიის ხელახალი ფოკუსირებისათვის გადამწყვეტი მომენტი. თუმცა, ეს მიზანი აუცილებლად საჭიროებს კონცეპტუალურ ჩამოყალიბებას, განსხვავებულ არჩევანთა შორის საუკეთესოს ამორჩევასა და მის არტიკულირებული ქმედება, იქნება მიმნიშნებელი იმისა, რომ ამერიკა ამ ბრძოლას მარტო აპირებს. თუმცა, დამაჯერებელი და გულწრფელი კამპანია თავისუფლებისათვის ერაყში იქნება იმის უნარიანი, რომ მან უფრო ფართო კოალიცია წარმოშვას. და ბოლოს, თავისუფლების დოქტრინა ხაზს უსვამს მტრული რეჟიმების წინააღმდეგ მიმართული ომის ორ - დესტრუქციულსა და კონსტრუქციულ ფაზას. იმისათვის, რომ შეერთებულმა შტატებმა დანარჩენი მსოფლიოსათვის თავისუფლების განვითარების მისიისადმი საკუთარი ერთგულების დემონსტრირება შეძლოს, აუცილებელია თავისუფლების განვითარების კონსტრუქციული ფაზისათვის ამერიკის მხრიდან სერიოზული რიტორიკული ყურადღებისა და კონკრეტულ რესურსთა გაღება. თუ ეს არ მოხდება, ამერიკას გაუთავებლად მოუწევს ახალ-ახალი ომების წარმოება სხვადასხვა ტიპის რეჟიმების წინააღმდეგ.

იხილეთ **იხილეთ** **დასავლეთი ნახევარსფერო** **საქართველო** **საგარეო პოლიტიკა** **საერთაშორისო სისტემის გადაზარისები** **სათვის გადამწყვეტი ეპიზოდები** **მაგრამ, ისინი ასეთებდა არ იქნენ** **პრეზიდენტმა ბუშმა მართებულად შენიშნა, რომ "ჩვენ ახლა ვიმყოფებით ომში თეთი ცივილიზაციის გადარჩენაში"** **მაგრამ იმისათვის, რომ შეერთებული შტატები ასეთ კოლხალურ საქმეს გაუშეკადეს, ის ვალდებულია განმარტოს, თუ ვინ არიან ცივილიზაციისა და თავისუფლების მტრები; მოხაზოს სტრატეგია ამ მტრების დასამარცხებლად, და შემდგომ თავი მიუძღვნას იმ გეგმას, რომელიც განავრცობს ცივილიზაციასა და თავისუფლებას.**

იხილეთ **იხილეთ** **დასავლეთი ნახევარსფერო** **საქართველო** **საგარეო პოლიტიკა** **საერთაშორისო სისტემის გადაზარისები** **სათვის გადამწყვეტი ეპიზოდები** **მაგრამ, ისინი ასეთებდა არ იქნენ** **პრეზიდენტმა ბუშმა მართებულად შენიშნა, რომ "ჩვენ ახლა ვიმყოფებით ომში თეთი ცივილიზაციის გადარჩენაში"** **მაგრამ იმისათვის, რომ შეერთებული შტატები ასეთ კოლხალურ საქმეს გაუშეკადეს, ის ვალდებულია განმარტოს, თუ ვინ არიან ცივილიზაციისა და თავისუფლების მტრები; მოხაზოს სტრატეგია ამ მტრების დასამარცხებლად, და შემდგომ თავი მიუძღვნას იმ გეგმას, რომელიც განავრცობს ცივილიზაციასა და თავისუფლებას.**



ხელსე ხაჩიანი

დედაჩემი დგებოდა ხოლმე დილის ბნელში და ცეცხლს ანთებდა. ნაცრიდან ლველფს გამოქეპავდა, ნაფოტების კარავს დადგამდა, მოზრდილ შეშებს მიუწყობდა და უბერავდა, რაზეც გარეთ ბრაზდებოდნენ თოვლი და ქარი და აწყობდნენ აივანს და ფანჯრებს ცოფავდნენ. თუ ესენი არ იყვნენ და მონმენდილი იყო ზეცა, ყინვისაგან ლამის მთვარე ჩამოშტყდარიყო და თავისი ვარსკვლავებით მომჩერებოდა, მე დედაჩემს ვუყურებდი, დედაჩემი - ცეცხლს უბერავდა. ცეცხლი ბოლავდა, ნედლ შეშას არ ეკიდებოდა. ყველაფერი გაყინული იყო სახლში დედაჩემის ცრემლების გარდა, როცა იგი ცეცხლს უბერავდა.

ლუმელში ცეცხლი გიზგიზებდა. დედაჩემი წინდას ქსოვ-

და. ბნელდებოდა და სიცივე ძალას იკრებდა. ზამთარი აღარ გვაშინებდა, როგორც ძველად, როცა შეშა მოვლენა იყო. ახლა შეშაც და ყველაფერიც წესრიგში გვქონდა. სიმძაღლე იყო სახლში და სითბო... დედაჩემი წინდასა ქსოვდა. კატა იწვა იმის ფერხით, თავი ედო დედაჩემის ფეხზე და თვლემდა. ეს იყო მშვიდობიანობის ბოლო ზამთარი.

- კარი დახურეო, მითხრა, როცა შელბულ კარში შევყოვნდი და შემომხედა თავის მწყრალი, ჭრელი თვალებით, ვითომ პირველად ხომ არაა რომ გეუბნები, რომ შემოხვალ და გაღებულში რომ გაჩერდები, და არ გახსოვს კარის დახურვა... ძალიან კი გაბატონდით შენ და კატა ამ სახლშიმეთქი, ვუთხარი მეც, არ დავა-

ყოვნე, შევედი და წამოვწეკი, წიგნი ავიღე...

თბილოდა სახლში. ვაშლი ენყო ხელის განვდაზე, ხმელი ხილი... ჩაცურებულყო სავარძელში დედაჩემი და საქსოვთან ერთად ეძინა, თვლემდა კატაც იმის ფეხზე, ბევრი ჰქონდათ მათ ასეთი ანტრაქტები დღის და ღამის განმავლობაში, ტკბილად გაგვყავდა ამ ზამთრის დრო, ბოლო ზამთრისა.

დედაჩემსაც გამოეღვიძა და წართის გორგალიც კალთიდან ძირს გადაუგორდა და მოუნდა წამოდგომა და აღება კვლავ იმ წართისა, მაგრამ ვერ მისწვდა და ახლოსაც არაფერი იყო ისეთი, რითაც იმ წართს მიიგორებდა. რალა ექნა, აღარ იცოდა, კატას რომ ვერ გააღვიძებდა, ეს ცხადი იყო, და ასეთი ხერხი იხმარა,

ანუ, მეორე ფეხით იწყო კატიანი ფეხისათვის დათბუნებულ ფაჩუჩის გახდა, სუნთქვაშეკრულმა, როგორც იქნა, ქუსლზე წაიძრო და ნელ-ნელა ტერფს დაუწყო ამოცურება. ამოსწია, ამოსწია... ამოჰქონდა და თან კატას დასჩერებოდა და, როგორც იქნა, ფეხი ისე ამოაძვრინა, რომ კატა არცკი შერხეულა, არ უგრძენია პატრონის თავგადასავალი.

დედაჩემმა აიღო ის წართის გორგალი და კვლავ ფრთხილად, მაგრამ ახლა უფრო თამამად, ჩაყო ფეხი გახდილ ფაჩუჩში და, ვითომ აქაც არაფერი, ქსოვა განაგრძო.

არც მაშინ და არც არასოდეს ეს ამბავი არავისთვის მომიყოლია. ახლა ვამბობ ამას პირველად. მიჩვენია, არ დამავინყდეს.

ცხოვრება აღარ ჰგავს ჰინაქვილები ბუდის...

ქეთევან სადღოლაძე

- პოეზიაში იშვიათად მინახავს დედის სახე ისე მუდმივად და მკვეთრად, როგორც ეს თქვენიანაა. მეჩვენება, რომ თქვენი სამყარო არის ორი ადამიანის ერთი ბიოგრაფია, ერთი თავგადასავალი...

- არ გეჩვენება. ყველას თავისი სამყარო აქვს და ალბათ მეც, მაგრამ ერთადერთი, ვისთანაც ჩემი სამყაროა თანაზიარი, ესაა დედაჩემი. სიყვდილის წინ, დედაჩემისაგან ჩავინერე რაღაც ამბები და შევინახე, ბოლო ხანებში აღმოვაჩინე ეს ჩანაწერები, წავაკითხე და შუებით ამოვისუნთქე: თურმე, მე არსადიხავარ არ მოვდივარ, არსადიხავარ არ ვინყავი. თურმე, ყველაფერი ხდება დედაჩემის მინდორში, კალთაში. ამ ტექსტმა თავისი არათანმიმდევრული მონათხრობით, ქვეცნობიერის ამოტივტივებით დამანახა არა მარტო ის, რაც ადამიანმა თავის თავზე იცის, არამედ ისიც, რაც კაცს გამოარჩევს მეორე კაცისაგან... ერთგვარი ფიქრია წყობა, როცა ერთს ამბობ და იქვე მეორე აზრი გახრწობს ხოლმე.

ერთი ადამიანი ერთი სიცოცხლეა, მაგრამ თავს ვიჭერ იმაში, რომ რაც დედაჩემს უხაროდა, მეც მიხაროდა და პირიქით, რაც მეტკინებოდა, დედაჩემსაც ეტკინებოდა, ასე ერთად ჩამოვყალიბდი თუ და დედაჩემი, თუმცა ეს სრულელებით არ ნიშნავს იმას, რომ არაფერი შემოდია ვუსაყვედურო დედაჩემს.

- რატომ მოხდა ასეთი მიჯაჭვა დედაზე, იმიტომ, რომ თქვენ უმამოდ იზრდებოდით?

- კი, უმამოდ ვიზრდებოდი. ჩვენთან, ერთ ბუნო უბანშიც კი არ იყვნენ კაცები. ვინც საუკეთესო იყო, 37-ში დახვრიტეს, დანარჩენები ომში წაიყვანეს, დარჩა რამდენიმე მოხუცი, იმათაც მე ვუვლიდი ლამის, ერთს განსაკუთრებით.

- უმამობა ერთგვარ კომპლექსად იქცევა ხოლმე ბიჭისათვის და მთელი ცხოვრება მიჰყვება. თქვენ დაგთრგუნათ ამან თუ პირიქით, თავისუფლება მოკცათ? განსვლათ ყოფნა საკუთარი თავის ამარა...

- სხვათა შორის, ვერც წარმომიდგენია, რომ მამაჩემს ჩაეხვედებინოს იქ, სადაც მეც ვიყავი, არც მიფიქრია მამაზე, იმიტომ, რომ ის არ არის ჩემს ცნობიერებაში, ჩემს ცნობიერებაში არის დედა.

- არის თუ არა პოეტი ის ადამიანი, რომელიც აკავშირებს ცოცხლებს მკვდრებთან და მკვდრებს ჯერარობილებთან...

- პოეტის სამყაროს კარი სულ ღიაა. განუწყვეტლოდ ისმის ქრიალის ხმა, შედიან და გადიან: ცოცხლები, მკვდრები, ახლობელი, შორეული. ისეთი ალიაქოთია, რომ ნერვები გემღება, რადგან წესრიგის დამყარება არ შეგიძლია.

- ე.ი. თქვენი პოეზია უნერსიოა, ქაოტური?

- არა, პოეზია უკვე ჩარევის ნიშნავს და წესრიგის დამყარების მცდელობას, თუმცა, ყველაფერი რომ დალაგებულიყო, დამთავრდებოდა კიდევ ცხოვრება.

- აგერ, ახლო წარსულში, კრიტიკოსები შემოქმედის ცხოვრებას ეტაპებდა ჰყოფდნენ ხოლმე: რევოლუციამდელი და რევოლუციის შემდგომ, ან ომამდელი და ომისშემდგომი. მათ თუ "მივებაძეთ", შესაძლოა თქვენი შემოქმედება ასე დაიყოს:

I ეტაპი - 90-იან წლებამდე: ენებები, სურვილები, გაფრენები

II ეტაპი - 90-იანიდან დღემდე: ანდაზები, აფორიზმები, მაქსიმები, სიბრძნეები...

- მე საერთოდ, იმპულსების დახმარებით ვწერ. რომ მიდინარე და ფეხს რაღაცას წამოკრავ, ხო იღებ არანორმალურ, უწონადობის მდგომარეობას რაღაც ნამებში. ჩემთვის, პირველად, ლექსის განცდა ამით იწყება - რაღაცას წამოკრავ ფეხს და იმ პირველ განცდას ვაფიქსირებ, მერე ვაძლევ ფორმას. რაც შეეხება თქვენს დაყოფას, ირონია მესმის, მაგრამ არასოდეს მიფიქრია, მოდი, ახლა, ამაზე დავწერ ლექს-მეთქი.

- თქვენს ბოლო ლექსებში გაჩნდა ერთგვარი შიში - "ყოველი შენი სიტყვა ანდერძს არ ემსგავსოს".

- არის დრო ენებების გამხეღის და არის ანდერძის წერის დრო, ახლა ეს დროა.

- ანუ "სიბერის მხარეს მარტო დენ ანდაზებია?"

- მე სიბერე სულაც არ მაფიქრებს...

- იმაზე ხომ ფიქრობთ, რომ ადამიანი ხდება ცდუნებით? თქვენ რომელი ცდუნებით დაგაბნალათ?

- ადამიანი მართლა ფასობს ცდუნებებით, რადგან თავისი სისხლისა და ხორციის ხარჯზე არ ერიდება სახალებს და მზადაა ცდუნდეს ახლის გასაგებად და შესაგრძობად. ჩემი ცდუნებები კი აღარ დამთავრდა...

- პოეზია ცდუნება?

- აბა რა არის?!

შემთხვევა: ოთახში შემოდის "24 საათის" ფოტოგრაფი ბესო, პოტენციური ვაჟი კი კეჟეზაძე, ჯერჯერობით კი რომელიმე კლიმი, ბესიკ ხარაბაილის დანახვაზე საზე უნათლება, დედულეთის ნახსენებებიდან აფრენილი ლურჯ ყვავებზე იწყებს "მონოლოგს" და ერთი კითხვის უფლებასაც ითხოვს.

ფოტოგრაფი ბესო: როგორ ახერხებდით ვერლობის ფორმით ისეთი მეტყველი სახეების შექმნას, როგორცაა "ხეიბარ თოჯინაში", "კარტოფილის ამოღებაში", სხვადასხვა ლექსებში... (სტილი დაკუთვია)

პოეტი მესიკი: ეტყობა, ადამიანი, მიოუმეტეს მწერალი, მიჩნევა, რომ რაღაცა არის მიტოვებული, რაზეც არ წერენ, რასაც არ აღნიშნავენ ლიტერატურაში, რაც პოეზიის ენით არ გაცივლებულა. ლექსი და პოეზია ხომ ერთი და იგივე არ არის, ლექსი არის ის, რაც პოეზიას აქცევს თავის თავში. მე პოეზიას ვეძებდი ქართული ლექსის ფორმის გასრთვად ენათმეცნიერების მიმართ...



ბასი პალატიონი ფოტო

და, რომ რაც პოეზიაა შესაპროტან, ის პოეზიაა ხალხურ პოეზიაშიც. დასვენდება პოეზიისა ყველაფერი ერთია, ზოგან რითმით, ზოგან ურიტმოდ. სხვათა შორის, ყველა პოეტს ერთხელ მაინც აქვს თავისი ბენების ხიდი, მე, იშვიათად, რომ თავადვინახე, თინათში, არც ვეწონდი, არც ვსვამდი და ერთი თვის მანძილზე, დღე და ღამე ვწერდი "ხეიბარ თოჯინას", ოღონდ, აზრზე არ ვიყავი რას ვწერდი და როგორი უნდა გამოსულიყო...

- არადა, გუარამ ასათიანმა "ხეიბარ თოჯინაზე" არაჩვეულებრივი რეცენზია დაწერა...

- ეს მოგვიანებით, მაგრამ ახლა იმ არცოდნაზე ვლავარაკობ, როცა მართლა არ იცი, რას წერ, ასე დამეშობათა "კარტოფილის ამოღებაზე" და ერთი ლექსი მაქვს კიდევ - "შენია სული საკარტოფილოში", რომელსაც არ ვიცი, რა მანერინებდა. სხვა ლექსებშიც მაქვს საკარტოფილოზე, მაგრამ როცა მათ ვწერდი, ასე მეგონა, ხანაკაცის ეკონციდი და ხან რაფიელ ერისთავს. იცი, ეს რა ტკბილი გრძობაა?

- რამდენ სახედ იყოფა თავად პოეტი: ბავშვად, გმირად, მანანალად, ნინასწარმეტყველად?...

- ყველაფრად იყოფა, განსაკუთრებით ფშაურ პოეზიაში. ჩემთან ყველაზე ხშირად, ბავშვად გადაკეთებულა. სამყაროს რომ მისწვდევ, აუცილებელიც კია ბავშვად გადაქცევა.

- რატომ, ბავშვს უფრო შეუძლია იმ ბუნის ხილვად გავლა, რომელიც ზღარის ადგენს სიყალბეს და სინამდვილეს შორის?

- ყველაფერი, რაც კარგია, ბუნის ხილვად გავალი, როგორცაა უნდა შეიქვიოს ბუნის ხიდი, მე, იშვიათად, რომ ვწერ გამეგლო. მე და დათო წერდებიან ვითამბობდით ასეთ რამეს და თქვენც გიჩვენებთ: გადავშალეთ ჩემი ნივთი და მითხარით, რომელია ტყუილი, ვერსად ვერ იპოვით მოგონილს, ვერ... გულწრფელი ვარ, ბოლომდე გამხელელი და იმიტომ, ისიც ვიცი, სად და რაზე გადის გულწრფელობის ზღვარი...

- უნდა ჩაინერო ან დამიხასოვრო, ან ხმამაღლა თქვა რამდენჯერმე. ერთ ამბავს გეტყვით - მივედი წყლის დასალევადა, ჭიქით ხეღბი. შუა გზაში, უცებ, რაღაცა ისეთი მომივიდა თავში, რომ გავემქმედი, ეს არ იყო ლექსი, სახე, ფაბულა, ეს იყო დიდი ჭეშმარიტება, რომელიც მაშეშვდა, შემოვხვდები უკან და ერთი ოცნება მაქვს, რომ ფანქარი დამხედეს ადგილზე, ან არავინ დამიხასოს, არავინ შემომხედოს, დილაუთენია და შეიძლება ვინემე გაიღვიძოს, ხო? მთელი გზა უსაფრთხოდ გავიარე. მივიდა მავიდასთან, ფანქარიც ადგილზე დამხვდა, ფურცელიც, და რომ ავიღე კალაში ბელში, უკვე აღარაფერი მახსოვდა, საერთოდ არ ვარსებობდი არც მე, არც ის და არც დანარჩენი სამყარო... ეტყობა პოეზიის სიხარულმა დამაქარგინა ყველაფერი, ასეა, სულ ღია უნდა იყო ადამიანი, ჭკვიანურად რომ იარო, ვერაფერს იპოვნი. ვაჟა-ფშაველა რომ ამბობს: მაშინ ვარ ბედნიერი, როცა ვარ გზობზე - გახსნილი გული, სული და გარშობა.

- როგორია ის "წუთები, როცა სიცილი გეკრძალებდა"...

- არ ვიცი რა შქვია იმას, როცა რაღაც გეშობება. რასაც პირველად ამოთქვამ, ის არის დეროტა, ლევი, რომელიც იძლევა სიცოცხლეს, დანარჩენი ვერსადა. ის ლევი თუ დაკარგე, რამდენიც უნდა წერო, ველარ დაიბრუნებ.

- როგორ ინარჩუნებთ იმ ლივის პირველყოფილობას?

- უნდა ჩაინერო ან დამიხასოვრო, ან ხმამაღლა თქვა რამდენჯერმე. ერთ ამბავს გეტყვით - მივედი წყლის დასალევადა, ჭიქით ხეღბი. შუა გზაში, უცებ, რაღაცა ისეთი მომივიდა თავში, რომ გავემქმედი, ეს არ იყო ლექსი, სახე, ფაბულა, ეს იყო დიდი ჭეშმარიტება, რომელიც მაშეშვდა, შემოვხვდები უკან და ერთი ოცნება მაქვს, რომ ფანქარი დამხედეს ადგილზე, ან არავინ დამიხასოს, არავინ შემომხედოს, დილაუთენია და შეიძლება ვინემე გაიღვიძოს, ხო? მთელი გზა უსაფრთხოდ გავიარე. მივიდა მავიდასთან, ფანქარიც ადგილზე დამხვდა, ფურცელიც, და რომ ავიღე კალაში ბელში, უკვე აღარაფერი მახსოვდა, საერთოდ არ ვარსებობდი არც მე, არც ის და არც დანარჩენი სამყარო... ეტყობა პოეზიის სიხარულმა დამაქარგინა ყველაფერი, ასეა, სულ ღია უნდა იყო ადამიანი, ჭკვიანურად რომ იარო, ვერაფერს იპოვნი. ვაჟა-ფშაველა რომ ამბობს: მაშინ ვარ ბედნიერი, როცა ვარ გზობზე - გახსნილი გული, სული და გარშობა.

- გალაკტიონს არ დაეყვებოდით?

- გალაკტიონსაც დაეყვებოდით. თუმცა ვერ გავიგებდი, რომელი ფეხი უნდა მიმანავს, გალაკტიონი შესაბამისი არ იყო, მასთან მისვლას ვერიდებოდი. რა უნდა მეთქვა? ფაბულა იყო ხოლმე ხატის აყვანილი კაცი, რომელსაც ვერ მიეკარებოდი, შენს სიტყვას ვერ ეტყუოდი, არ შეიძლება. ასეთი იყო გალაკტიონი - ხატის აყვანილი კაცი.

- თქვენთვის კიდევ ვინ არის ხატის აყვანილი კაცი?

- აკაკიზე და ბართაშვილზე დიდი ხო არავინ არის, მაგრამ ისინი სხვათაგან განსხვავდებიან, რომლებიც სხვადასხვა გზით მივიღეთ. გალაკტიონს კი ისეთი მაგიური პოეზიის შექმნა უნდოდა, რომელსაც ვერ გაშიფრავ, მაგრამ ყოველთვის მაგიურად იმოქმედებს ადამიანებზე.

- ხომ არაა მოსალოდნელი თქვენი "გადასვლა" პროზაში?

- რაც კარგია პროზაში, ისიც პოე-

ზიაა და რატომ უნდა გადავიდეთ პროზაში. ცხოვრებაზე მეტი ძალა აქვს პოეზიას. რაც ცხოვრებისეულია, შეიძლება ყველაფერი შეცვალო, პოეზიის შეცვლა კი შეუძლებელია. ბართაშვილის "საყურე" ოდესმე შეიცვლება?

- ე.ი. პლატონს „ზემეტე მოუეიდა“, როცა პოეტების განდევნა მოინდომა ქვეყნიდან...

- მაგას გადაყვა პლატონი და მის ბედს გაიზიარებს ყველა, ვინც ასე იფიქრებს.

- თქვენი განცხადება: „მე ვარ ბესიკ ხარაბაული, ვინც დაამარცხა მხოლოდ ქალაქი“, ძალიან ამბიციური ხომ არ არის?

- ქალაქის დამარცხება შეუძლებელია.

- აბა, რატომ თქვით?

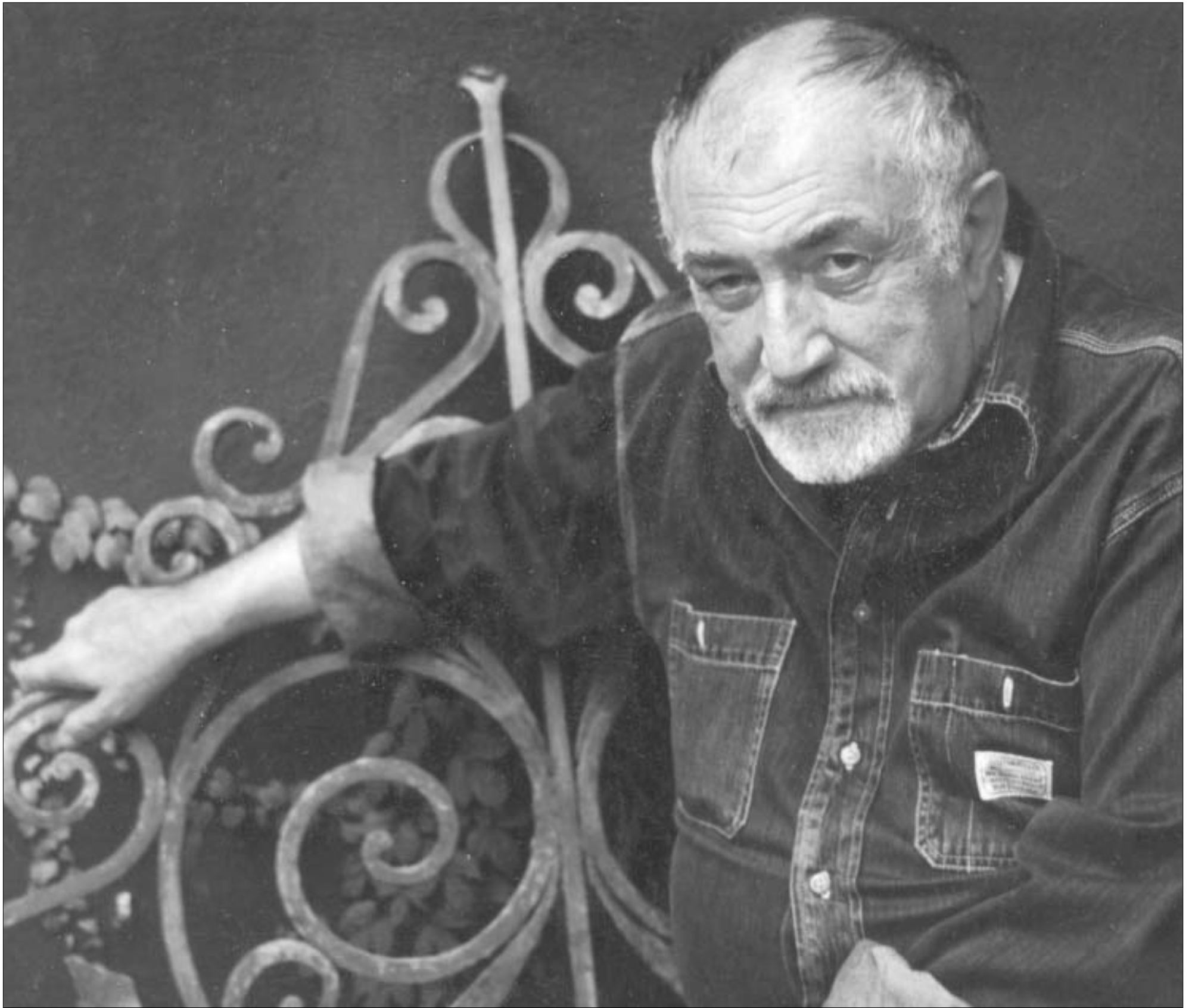
- უნდა დაგტრიალო. როცა რაღაც შეგიძლია, კეხნა გიხდება.

- თქვენ რა შეგიძლიათ?

- ლთის ნინაზე თამაზ ვიტყვი, რომ შემიძლია კარგი პოეზიის გარჩევა ცუდისაგან, ნამდვილად შემიძლია ცუდცნობიერად იმასაც ვგრძობ, რომ მეს ის არ იცი, რაც მე და კარგი იქნება, შენც იცოდე...

- და თუ ხანდახან, მკითხველსაც უნდება აზრი, რომ თქვენ დასწარით იმის თქმა, რაც თავადვე იცის?

- ჩვენ ყველანი მაღლიერები ვართ მათი, ვინც დავგასწრო და აღმოაჩინა, რომ დედამინა მრგვალია.



"მეგობარო, ეს არ არის წიგნი..."

ანდრო ბუაჩიძე

ვახუშტი კოტეტიშვილი. ჩემი წუთისოფელი (წიგნი პირველი). ხალხური ხელოვნებისა და აღორძინების ცენტრი, თბ. 2001

ვახუშტი კოტეტიშვილის ავტობიოგრაფიულ რომანს "ჩემი წუთისოფელი" ეპიგრაფად წამძღვარებული აქვს უოტ უიტმენის სიტყვები: "მეგობარო, ეს არ არის წიგნი, ხელი ახლე და კაცს შეეხები". მე ვფიქრობ, რომანი სათაურთან ერთად სწორედ ამ სიტყვებით იწყება. იშვიათად მიწახაზს ეპიგრაფი ასე ზუსტად მორგებოდეს წაწარმოებს. ეს მართლაც არ არის წიგნი, ვინაიდან ადამიანივით სიცოცხლის

მძაფრი ნიშნითაა აღბეჭდილი, და ამავე დროს, წიგნია, უფრო კონკრეტულად, ასეთი უნდა იყოს წიგნი - ცხოვრებაზე მღელვარედ მოსაუბრე.

შეუძლებელია გატაცებით არ წაიკითხო ეს წიგნი. და გახსენდება: ყველა სხვა ღირსებასთან ერთად მხატვრულ წაწარმოებს ერთი ღირსებაც უნდა ჰქონდეს - სულმოუთქმელად წაგაკითხოს თავი. XX საუკუნის ბევრი, უკვე კლასიკადქცეული რომანი ამ ღირსებას მოკლებულია. არადა, "ჩემი წუთისოფელი" ვრცელი რომანია, ეპიკური ტილო. ერთ მწერალს უთქვამს, რომანში ეპოქა, დროის მსვლელობა უნდა ჩანდესო. ამ წიგნში წამდვილად ჩანს გარდასული ეპოქის ლანდი, ჩანს მკაფიოდ, ცხადად, ხელშესახე-

ბად; ჩანან, ამავე დროს, ის ადამიანები, რომლებმაც, რილკეს სიტყვით რომ ვთქვათ (ეს პოეტური ფრაზა რომანის ტექსტშიცაა), დედამიწაზე დააფინეს თავიანთი ჩრდილი.

და მაინც, რაზეა ეს წიგნი - ვახუშტი კოტეტიშვილის "ჩემი წუთისოფელი"?

წიგნი ეხება იმას, რაზეც ყველაზე მეტად უნდა ფიქრობდეს დღეს ქართველი კაცი - რატომ გამოდგა თავისუფლება ასეთი მწარე და გაუსაძლისი? ხომ არ ვგავართ იმ ფრთებმოკვეცილი ფრინველს, რომელსაც გალიაში ხანგრძლივმა ჯდომამ ფრენა დაავინწყა? დაავინწყა ის, რაც მისი დანიშნულებაა. ადამიანს მხოლოდ თავისუფლების პირობებში შეუძლია საკუთარი თავის რეა-

ლიზაცია - არჩევანის გაკეთება, პიროვნული შესაძლებლობების გამომჟღავნება. მართალია, საამისოდ ის, უპირველეს ყოვლისა, შინაგანად უნდა იყოს თავისუფალი, მაგრამ შეუძლია "ჰომო სოვეტიკუსს" თუნდაც ეს, რაც თავისთავად არცთუ ისე ცოტაა? რა თქმა უნდა, არა. მას დაავინწყეს და დაავინწყდა კიდევც, რომ თავისუფლება მისი დანიშნულების წინაპირობაა. "ტყავისპალტოიანებმა" თავისუფლების აღსაკვეთად უმოკლეს გზას მიმართეს - ფიზიკურად გაანადგურეს ის ადამიანები, რომელთა გადაკეთებაც ვერ შეძლეს. ამით არა მარტო ჩაკლეს თავისუფლების სული, - მისი არსებობის შესაძლებლობაც ამოძირკვეს.

ვახუშტი კოტეტიშვილი მოგ-

ვითხრობს იმ ადამიანებზე, რომლებიც თავისუფლებას აფრქვევენ და იმ ატმოსფეროზე, რომელშიც ჯერ კიდევ ფეთქავდა თავისუფლება. და ყველაზე შემზარავი ის არის, რომ ეს ცხოვრების საზრისის მქონე, მრავალფეროვანი სამყარო გაქრა, მიწისპირისგან აღიგავა. უფრო სწორი იქნება თუ ვიტყვით, - მზაკვრული ძალადობის გზით გააქრეს. ვახუშტი კოტეტიშვილის მთელი ძალისხმევა იმისკენაა მიმართული, რომ რაც შეიძლება მკაფიოდ, რელიეფურად, ფერადოვნად აღწეროს, გააცოცხლოს და ჩვენს თვალწინ წარმოაჩინოს ეს გამქრალი სამყარო.

გაგრძელება 5 გვერდზე



რა განსხვავებაა წიგნსა და ქათმის ბარკალს შორის

ანუ საგადასახადო ინსპექტორების ლიტერატურული გასაჭირი

ნანა კობახიძე

ამ წერილის დაწერისკენ ჩემმა ყოფილმა ლექტორმა, დამანა მელოქიშვილმა, უფრო სწორად, მასთან შეხვედრამ მიბიძგა. წიგნის ბაზრობაზე რამდენიმე მისთვის საინტერესო გამოცემა შეიძინა და კმაყოფილი ჩანდა. ვთხოვე, ბაზრობის შესახებ თავისი შთაბეჭდილება გაეზიარებინა. ქვეყანაში არსებულ საერთო ფონთან შედარებით გაცილებული ვარ საგამომცემლო საქმიანობაში მომხდარი ძვრებით, - მითხრა მან. წინა დღეს ფესტივალის საპატიო სტუმრებს, აზერბაიჯანელ გამომცემელთა ასოციაცია "ნაშირის" წარმომადგენლებს ვესაუბრე. მათმა პრეზიდენტმა განაცხადა, რომ აზერბაიჯანთან შედარებით საგამომცემლო საქმე საქართველოში გაცილებით უკეთ არის განვითარებული. ჩვენთან ძალზე მცირეა მკითხველთა რაოდენობა, რომ არაფერი ვთქვათ მყიდველებზე. ფაქტია, რომ წლებიდან წლები ბაზრობა აშკარად სჯობდა შარშანდელს - გაიზარდა მონაწილეთა რაოდენობა, გაუმჯობესდა წიგნების ხარისხი, იმატა მყიდველთა რიცხვმა. და ბუნებრივად დაიბადა შეკითხვა - რა ხდება დღეს საგამომცემლო საქმეში, მართლა ასე კარგად არის ყველაფერი? ამ და სხვა საინტერესო კითხვებით რამდენიმე ქართველ გამომცემელს მივმართე.

თამრიკო ლებანიძე, გამომცემლობა "დიოგენე": - "პროგრესი მხოლოდ საგამომცემლო საქმეში კი არა, ნებისმიერ სფეროში იგრძნობა. როგორც ჩანს, ქვეყანა დაილაღა ხანგრძლივი დეპრესიებით და ნელ-ნელა, მაგრამ მაინც წინ მიიწევს.

საგამომცემლო საქმისადმი ინტერესი ბოლო წლებში საგრძნობლად გაიზარდა. ალბათ იმიტომ, რომ ძალზე კეთილშობილური პროფესიაა. ეს არის ბიზნესი და ხელოვნება. საგამომცემლო საქმიანობას ხშირად რეჟისორისა და დირიჟორის პროფესიას ვადარებ, რადგან ბევრ სხვადასხვა სპეციალობის ადამიანთან გინევს ურთიერთობა და მათთან ერთად ერთობლივი პროდუქციის შექმნა".

შეუძლია თუ არა ნებისმიერ ადამიანს გახდეს გამომცემელი? შეუძლია, თუ მას უყვარს წიგნი. მართალია, ეს არის ბიზნესი თავისი მკაცრი კანონებით, მაგრამ თუ წიგნი გიყვარს, ამ ყველაფერს ისწავლი - მიიჩნევთ თამრიკო ლებანიძე. ამ პროფესიაში ყველაზე მეტად მას ის ხიბლავს, რომ გამომცემელი არ ბერდება. ანუ, დარწმუნებულია, რომ 40 წლის შემდეგაც ისეთსავე საინტერესო წიგნებს გამოსცემს, როგორსაც დღეს.

არის კიდევ ერთი მომენტი, რაც ამ სფეროსადმი ინტერესს იწვევს. კერძოდ, ფინანსური ინტერესი. ის, რომ საქართველოში გაიხსნა წლების განმავლობაში მონოპოლიზებული სახელმძღვანელოების ბაზარი და ნებისმიერ გამომცემელს შეუძლია ტენდერში მონაწილეობა და გამარჯვება, საკმაოდ დიდი ფინანსური სტიმულია. საგამომცემლო საქმიანობის განვითარებას ხელს უწყობს ისიც, რომ წინა წლებთან შედარებით, საგრძნობლად გაი-



თბილისის IV საერთაშორისო წიგნის ფესტივალზე

მარია აპირაძის ფოტო

ზარდა მოსახლეობის მყიდველობითუნარიანობა, რასაც ასე უწოდებენ წლების მანძილზე ქართველი გამომცემლები. ერთი სიტყვით, მიზეზთა ზემოქმედებით ვიღაც საბოლოოდ აუმჯობესებს საგამომცემლო სფეროში არსებულ ვითარებას.

გამომცემელ ბაკურ სულაკაურს ჩემი შეკითხვა ცოტა არ იყოს, გაუკვირდა - ვინ გითხრა, რომ საქართველოში საგამომცემლო საქმე კარგ მდგომარეობაშია. შევასხენე ქვეყანაში არსებული საერთო ფონი და აზერბაიჯანელ გამომცემელთა შეფასებაც მოვიშველიე. "ჰო, ეგ არის, რომ ცუდი ფონია" - დამეთანხმა. რაც შეეხება აზერბაიჯანსა და სომხეთს, თურმე ისინი, სულ ცოტა, 5-6 წლით ჩამოგვრჩებიან.

"იმისათვის, რომ განსაზღვრო, რამდენად კარგია თუ ცუდი საგანი, მეორეს უნდა შეადარო. რა თქმა უნდა, გასულ წლებთან შედარებით წინსვლა საგრძნობია და ამ თვალსაზრისით ყველაფერი კარგად არის, მაგრამ თუ საქართველოს ჩვენზე, თუნდაც არცთუ ისე განვითარებულ ქვეყნებს შევადარებთ, ჩამორჩენა საგრძნობია. ასე მაგალითად, საქართველოში არსებული გამომცემლობებისა და ორგანიზაციების რიცხვი, რომლებიც რაღაცას გამოსცემენ, 70-ს არ აღემატება, მაშინ როცა, შორს რომ არ წავიდეთ, ლიტვაში მათი რაოდენობა 1400-ია. გარდა ამისა, ჩვენთან არ არსებობს სტატისტიკური მონაცემები იმის შესახებ, რამდენი წიგნი გამოდის წელიწადში. ეს არის წიგნის ბაზრის არარსებობისა და განუვითარებლობის პირველი ნიშანი.

1995 წელს საქართველოში წელიწადში 400 დასახელების წიგნი გამოდიოდა, დღესდღეობით ეს ციფრი 1000-1200-ია, ე.ი. გვაქვს სამმაგი ზრდა. 1995 წლის შემდეგ საქართველოში ეკონომიკის ზრდა სამმაგი არ ყოფილა. ეს უკვე ნიშნავს, რომ საგამომცემლო საქმე განვითარებით ყველა დარგს გაუსწრო. მაგრამ უბედურება ის არის, რომ ჩვენ ვამბობთ - გამოდის 1000-1200 წიგნი, მაშინ, როცა ყველა განვითარებულ ქვეყანაში ეს ციფრი ერთეულის სიზუსტით არის ცნობილი. იქ ნებისმიერმა დისტრი-

ბუტორმა იცის გამოცემული წიგნების ზუსტი რაოდენობა, ჩვენთან კი ვერ გეუბნებიან, იმდენად ქაოტურია ბაზარი და იცით, რა უშლის ამას ხელს? ეგრეთ წოდებული თვითგამომცემბი. მაგალითად, გამოსცემს რომელიმე პროფესორი საკუთარ წიგნს და მერე მიჰყიდის თავის სტუდენტებს, ან რომელიმე გრაფომანი დაწერს 30 ლექსს და წიგნად გამოსცემს. მიდი და ითვალე. ეს ხომ ალურიცხავი "საქონელია".

საგამომცემლო საქმიანობას საგრძნობ პრობლემებს უქმნის ის ფაქტორიც, რომ საქართველო არ არის მიერთებული "ფლორენციის შეთანხმებისა" და "შეთანხმების პროტოკოლის" ქვეყნებს. ძალზე მარტივად რომ ვთქვათ, ეს აქტები გულისხმობს წიგნის შესაქმნელად საჭირო ნედლეულზე გარკვეული სახის გადასახადების გაუქმებას. უპირველეს ყოვლისა, იგულისხმება ქალაქი, რომელიც სანამ წიგნის სახეს მიიღებს, სამჯერ იბეგრება - საბაჟოზე, ყიდვის დროს და უშუალოდ გამომცემლისას. "თუ გვინდა, რომ აღარ იყოს შავი ბაზარი და წიგნის წარმოება საქართველოში პრიორიტეტული გახდეს, ეს საკითხი უნდა მოგვარდეს. როდესაც ვითხოვთ ქალაქის დაბეგრების გაუქმებას, გვეუბნებიან - ეს არის ჩვეულებრივი ბიზნესი და შემოსავლის საკმაოდ დიდი წყარო. რატომ უნდა გავათავისუფლოთ ბეგარისგან ქალაქი და არა მაგალითად, ქათმის ბარკალი" - ამბობს გამომცემელი **ლევან თითმერია** და დასძენს, რომ ეს ყველაფერი საბოლოოდ წიგნის ფასზე აისახება, რომელიც იმის მიუხედავად, რომ გამომცემლები მაქსიმალურად აიაფებენ (წინააღმდეგ შემთხვევაში, წიგნი არ გაიყიდება), მოსახლეობისთვის ფასი მაინც მაღალია. ეს პრობლემა, ანუ ქალაქზე გადასახადის გაუქმება პარლამენტმა უნდა განიხილოს, თუმცა, ჯერჯერობით ამ საკითხის მოგვარება ძალზე არარეალურია. როგორც ჩანს, იქაც მრავლად სხედან ადამიანები (რასაკვირველია, ყველას შეურაცხყოფას ვერ მივაყენებთ), რომლებიც წიგნსა და ქათმის ბარკალს შორის განსხვავებას ვერ ხედავენ, თუმცა, გამოუსწო-

რებელი ოპტიმისტი (როგორც თავად ამბობს) თამრიკო ლებანიძე იმედს არ კარგავს, რომ ადრე თუ გვიან საქართველო ამ დოკუმენტებს მიუერთდება, რადგან ევროპული სტრუქტურები მაქსიმალურად ცდილობენ, აიძულონ ადგილობრივი ხელისუფლება, მიუერთდეს თანამედროვე "კარგ" დოკუმენტებს. თამრიკოს პროგნოზით, ასეთ შემთხვევაში წიგნის ფასი დაიწევს, თუმცა მკვეთრად არა. ასე მაგალითად, თუ ქალაქი 20 პროცენტით გაიზარდა, წიგნი 20 პროცენტით არ გაიზარდება. უბრალოდ, გამომცემლები გააძლიერდებიან, რაც თავისთავად ძალზე მნიშვნელოვანია. თუნდაც იმ თვალსაზრისით, რომ მათ აღარ მოუწევთ, ეძებონ მხოლოდ კომერციულად მომგებიანი გამოცემები და მეტი საშუალება ექნებათ ნაკლებმომგებიანი, მაგრამ მაღალმხატვრული ლიტერატურის გამოსაცემად.

დღეს საქართველოში საგამომცემლო საქმიანობის უფლებას ადამიანს საქართველოს კონსტიტუცია ანიჭებს და ეს უფლება 100 პროცენტით გარანტირებულია. ანუ ნებისმიერს, ვინც წიგნის გამომცემას მოისურვებს და ექნება გარკვეული თანხა, შეუძლია, დაბეჭდოს ის, რაც მას სურს (სომხეთსა და აზერბაიჯანში საგამომცემლო საქმიანობის დაწყებას ლიცენზია სჭირდება) და ქართველი გამომცემლებიც მაქსიმალურად იყენებენ ამ უფლებას, შეიძლება ითქვას, გადაჭარბებითაც. ვგულისხმობ საავტორო უფლებებს, რომელთან მიმართებაში დღეს ჩვენთან სრული განუკითხაობაა. განსაკუთრებით ეს ნათარგმნ სტატიებსა და უცხოურ წიგნებს შეეხება. გამომცემელთა უმეტესობა მიიჩნევს, რომ ეს არც ისე კარგია, თუმცა, პირატული გამოცემები ამის მიუხედავად არ მცირდება. ისევე, როგორც საქართველოს ტელეარხებზე პირატული ფილმების ჩვენება. ეს, ალბათ, დროის ნიშანია და იმიტომ არის ასე ფესვგადგმული, რომ დაზარალებული მხარე არ არის დაინტერესებული საკუთარი უფლებების დაცვით. რა თქმა უნდა, არცერთი უცხოელი ავტორი არ დაიწყებს სასამართლოში ჩივილს იმის გამო, რომ სადღაც საქართველოში საავტორო უფლებების სრული დარღ-

ვევით გამოიწვია მისი რომელიმე რომანი. ეს საკითხი არ მოგვარდება მანამ, სანამ არ შეიქმნება ერთი პრეცედენტი მაინც. ასეთი პრეცედენტისთვის იბრძვის ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა. იგი სასამართლოში უჩივის ჟურნალ "დილას", რომელმაც ახალგამოცემულ საბავშვო ენციკლოპედიაში ბაკურ სულაკაურის მიერ ნაყიდი ფოტოები გადაბეჭდა. გამომცემლისთვის, როგორც თავად გვითხრა, ის კი არ არის მთავარი, რომ სასამართლო ჟურნალს არ გაამართლებს (ეს ისედაც ცხადია), არამედ ის, რა ჯარიმას დაადებს მას. თუ საჯარიმო თანხა იქნება, დაეუშვათ, 200 ლარი, საავტორო უფლებების დაცვის შესახებ საქართველოში კარგა ხანს არ უნდა ვიოცნებოთ, რადგან ყველასთვის ცხადი გახდება, რომ რომ აზრი არა აქვს საავტორო უფლებაში 1000 დოლარის გადახდას, როცა შეგიძლია, სასამართლოზე ჯარიმის სახით 200 ლარი გადაიხადო.

საავტორო უფლებების შესახებ ბაკურ სულაკაურთან საუბრისას ერთ თავშესაქცევ საკითხს შევეხეთ, რომელიც არ შემიძლია, არ გაგიზიაროთ. საქმე ის არის, რომ საგამომცემლო საქმეს საქართველოში საქართველოს კონსტიტუცია, კანონი საავტორო უფლებათა შესახებ და საგადასახადო კოდექსის რამდენიმე მუხლი არეგულირებს. ამ მუხლების თანახმად, საბავშვო, სამეცნიერო და მხატვრული ლიტერატურა თავისუფლდება დამატებითი ლირებულების გადასახადისაგან. მაგრამ არის ერთი სახალისო მომენტი - ვინ უნდა გადაწყვიტოს, მხატვრულია თუ არა ლიტერატურა. ზოგადად, რა თქმა უნდა, ლიტერატურათმცოდნე. თუმცა, გადაჭრით არც მას შეუძლია ჟანრებს შორის ზუსტი ზღვარის გაკლება. საგადასახადო კოდექსი კი ამ რთული პრობლემის მოგვარებას საგადასახადო ინსპექტორს ავალბებს. დღეს არსებული კანონის თანახმად, სულხან საბას "სიტყვის კონა" უნდა დაიბეგროს, რადგან იგი არც მხატვრული ლიტერატურის ჩარჩოებში ჯდება, არც საბავშვო და არც სამეცნიერო. თუმცა, გარკვეული თვალსაზრისით, იგი სამივე ჟანრის მოთხოვნებს აკმაყოფილებს. ახლა წარმოიდგინეთ საგადასახადო ინსპექტორის გაჭირვება: თუ ერთხელ მაინც ჩაუხედავს "სიტყვის კონაში" და იცის, რასთანაც აქვს საქმე, ფინანსური დაინტერესება არ მისცემს ნებას აღიაროს, რომ "სიტყვის კონა" საბავშვოცაა, მხატვრულიც და სამეცნიეროც. თუ არც ცოდნა აქვს და არც სინდისი, მაშინ მთლად წასულია საქმე. ნაკლები სატანჯველი რომ მიეცათ საგადასახადო ინსპექტორებისთვის და მათი სინდისიც სუფთა დატოვებინათ, ქართველმა გამომცემლებმა პარლამენტს "მხატვრული, სამეცნიერო და საბავშვო ლიტერატურის" ნაცვლად შესთავაზეს ჩაისვას უბრალოდ "წიგნი." ამით გამომცემლებსაც ეშველებათ და ინსპექტორების ლიტერატურული ინსტიტუციაც დაისვენებს. ჰოდა, ვნახოთ, რას გადაწყვეტს პარლამენტი, ქართველი გამომცემლები გაიმარჯვებენ თუ ისევ საგადასახადო ინსპექტორებს მოუწევთ კონსულტაციები ლიტერატურათმცოდნეობაში.

ბიბლიოფილის ანანურები

"Habent sua fata libelli"

ანუ ერთი წიგნის თავგადასავალი



გარსა ავაქალაქილის ფოტო

ნოდარ კაკაბაძე

1993 წლის შემოდგომაზე მივლინებაში ვიმყოფებოდი შუასაუკუნეობრივი ლამაზი პატარა გერმანული ქალაქის - ბამბერგის (ბავარია-ზემო ფრანკონია) უნივერსიტეტში. 15 გიორგობისთვის უნივერსიტეტში ყოფნისას მიტხრეს, ვილაც მოხუცებული კაცი გკითხულობსო; ადგილობრივი გაზეთის მეშვეობით შეეტყო, რომ ამჟამად ბამბერგში უნივერსიტეტის სტუმარი ყოფილა ვილაც ქართველი. უცნობი 83 წლის ვერნერ პეტრატი აღმოჩნდა, რომელმაც მარჯუა გრიგოლ რობაქიძის რომანის - "გველის პერანგის" გერმანული თარგმანი, 30-იან წლებში ბერლინის ერთ-ერთ მაღაზიაში რომ შეეძინა. ჩემთვის ეს თავისთავად უკვე საინტერესო იყო, მაგრამ ინტერესს ზრდიდა დამატებითი გარემოება: ეს წიგნი ბერლინში 1931 წლის 24 ივნისს წარწერით უჩუქებია თვითონ გრიგოლ რობაქიძეს ერთ დროს საკმაოდ ცნობილი გერმანულენოვანი ებრაული ჩამომავლობის ავსტრიელი მწერლისათვის - ვილი ჰააზისათვის: "ბატონ ვილი ჰააზს გულითადად გრიგოლ რობაქიძე". ისიც საინტერესოა, რომ, ამის გარდა, გრიგოლ რობაქიძეს იმავე გვერდზე, რატომღაც, ქართულად წაუწერია ნაწყვეტი თავისივე ლექსიდან "დოგის სიკვდილი". რა კავშირი აქვს ამ ლექსს ვილი ჰააზთან, ჩემთვის გაუგებარია. აი, ეს ნაწყვეტიც:

თუჯურ ახვენილ და გაშვეტილ ასპიდის ტანზე მზე დინგინი გილოკავდა ჭრელთვალა ხალებს, გავარდებოდი არქენილი ტორებით განზე; ცხელი კუნთებით არეკილით თასმავდი ალებს: შენი თვალები, - გადაჰკრავდა სხვაფერი თვითოს: ყლავი და ლუში დაბუქული ეგვიპტის ქვები - შენი თვალები გახელებით იჭერდნენ ხვითოს: გველი რომ ესვრის ყვითელ აღმურს ჯავარი რქებით.

ლექსიდან "დოგის სიკვდილი" პრიგოლ რობაქიძე ბერლინი. 24.7.1931.

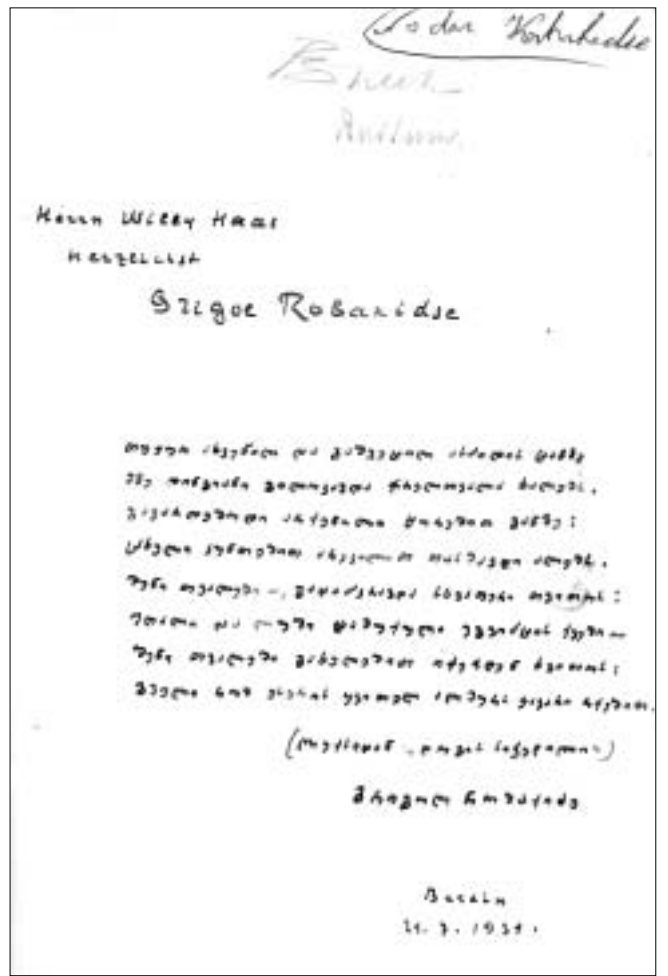
ახლა ორიოდ სიტყვით: ვინ იყო ვილი ჰააზი? ვილი ჰააზი (ფსევდონიმი კალიბანი) დაიბადა 1891 წლის 7 ივნისს პრაღაში (გარდაიცვალა 1973 წლის 4 სექტემბერს ჰამბურგში).

იგი მიეკუთვნებოდა პრაღელ ლიტერატორთა წრეს, რომელშიც შედიოდნენ განთქმული და მნიშვნელოვანი მწერლები: ფრანც ვერფელი (ექსპრესიონისტი მწერალი,



პოეტი, პროზაიკოსი, დრამატურგი); XX საუკუნის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი შემოქმედი. სხვათა შორის, მას ეკუთვნის რომანი "მუსა დალის ორმოცი დღე" მსოფლიო ომის დროს თურქთა მიერ სომხების გენოციდზე; საინტერესოა ვერფელის რომანი "ვერდი", რომელშიც იტალიელ კომპოზიტორს უპირისპირდება მისი ანტიპოდი რიჰარდ ვაგნერი. ალბათ, ვერფელის ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაწარმოებია რომანი - "დაუბადებელთა ვარსკვლავი". ქართულ სცენაზე 1925 წელს წარმოადგინეს ვერფელის პიესა "შპიგელმენშ" ("კაცი სარკიდან"); შემდეგ: ფრანც კაფკა; მაქს ბროდი (ეს ის მწერალი ბროდია, რომელსაც კაფკამ ანდერძად დაუტოვა ყველა გამოუქვეყნებელი კაფკასეული ნაწარმოების განადგურება, მაგრამ ბროდმა, კაცობრიობისდა საბედნიეროდ, არ შეუსრულა მეგობარს თხოვნა და მსოფლიოს გადაურჩინა გენიალური პროზაიკოსი!). ამავე წრეში შედიოდა პაულ კორნფელდი, ამ მწერალთა შორის შედარებით უცნობი (ყოველ შემთხვევაში ჩვენში) ექსპრესიონისტი ლიტერატორი. იგი 1941 წელს ლოძში ნაცისტებმა მოკლეს საკონცენტრაციო ბანაკში.

ალსანიშნავია, რომ ესენი ყველაზე ებრაული ჩამომავლობის გერმანულენოვანი პრაღელი მწერლები იყვნენ. ვილი ჰააზი, რომელსაც გრიგოლ რობაქიძემ 1931 წელს აჩუქა თავისი "გველის პერანგი", ცნობილი იყო, როგორც მკვლევრები და მისი ბიოგრაფები აღნიშნავენ, ფენომენალური ნაკითხობით, ლიტერატურული განათლებითა და ბასრი კრიტიკული ალღოთი; როლფ იტალია ანდერმა, პოლანდიურ-გერმანული ჩამომავლობის მწერალმა, კულტურის ისტორიკოსმა, გერმანისტმა, ესეისტმა ვილი



ჰააზს უწოდა "თავისი დროის მთელი ლიტერატურული სამყაროს მწყემსმთავარი".

და რაც მთავარია, და მე ვფიქრობ, ამითაა ვილი ჰააზი, უპირატესად, გერმანული ლიტერატურის მოყვარულთათვის საინტერესო და მნიშვნელოვანი: 1939 წელს მიღწეა იესენსკამ - ფრანც კაფკას ერთ-ერთმა შეყვარებულმა, ვილი ჰააზს მთლიანად აჩუქა კაფკას ამ ქალისადმი გაგზავნილი ყველა წერილი და ეს წერილები ჰააზმა ცალკე წიგნად გამოაქვეყნა. ამ ეპისტოლარული ბარათების კრებულის გარეშე კაფკას ბიოგრაფიაში საგრძნობი ხარვეზი დარჩებოდა შეუვსებელი: ჩვენ არ გვექნებოდა ძვირფასი წყარო კაფკას ბიოგრაფიისა; ფრანც კაფკა "წერილები მიღწენასადმი"...

... 1933 წელს, ე.ი. 2 წლის შემდეგ რობაქიძის წიგნის გაცნობიდან, ვილი ჰააზი იძულებული გახდა, ანტიფაშისტურ ემიგრაციაში გაქცეულიყო - იმ განმანათისა და არეულობაში, როგორც ჩანს, თავისი ბიბლიოთეკა მიმოიხანა. თუ როგორ აღმოჩნდა გრიგოლ რობაქიძის მიერ ნაჩუქარი "გველის პერანგი" ბერლინის ერთ-ერთ ბუკინისტურ მაღაზიაში, უცნობია, სადაც ეს წიგნი 30-იან წლებში შეუძენია საბოლოოდ ბამბერგში დასახლებულ ვერნერ პეტრატს. ამ წიგნის თავგადასავლის "ფინალი" ჩემი წერილის დასაწყისში აღვწერე. ახლა ეს წიგნი ჩემს პირად ბიბლიოთეკაშია.

მართლაც, წიგნებსაც აქვთ თავიანთი ბედი: Habent sua fata libelli! არის კი ეს ამ წიგნის თავგადასავლის ბოლო! იქნებ, ჩემს მერე იგი სულ სხვაგან აღმოჩნდეს, რადგან ჩემს სიახლოვეს მე ვერ ვგრძნობ მისით ძლიერ დაინტერესებას.

მხატვრული ლიტერატურა

დაბოლოლი ცნობიერების ნაკადი



დათო კაიჭაძე

აკა მორჩილაძე: "შენი თავგადასავალი" რომანი. თბ., ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა, 2002.

მოსანევი, პლანი, მარისუანა - საერთოდ, ნარკოტიკი ფრიად მნიშვნელოვანი რამ გახლავთ აკა მორჩილაძის პერსონაჟებისათვის. მისი ჯერ კიდევ პირველი პერსონაჟი, ახალ ნაპოტჩეჩეს, სწორედ წამლის საშოვნელად წავიდა მეზობელ აზერბაიჯანში და ყარაბაღში მოგზაურობა კი გამოუვიდა. კი ბატონო,

შეგვიძლია გავიზაროთ ეს მცირე რომანი, როგორც გეოპოლიტიკური მეტაფორა და თავისებური რეცეპტი საქართველოსთვის ამ გარემოში გასაძლებლად, მაგრამ აკა მორჩილაძეს ნურც იმას დავუკარგავთ, რომ მის პერსონაჟებს უჭირთ დაარღვიონ საზღვრები მოსანევის, შესაყნოსის თუ გასაკეთებლის გარეშე. ბარემ აქვე დავაზუსტოთ, რომ ეს ეხება თბილისელ და არა ტფილისელ (თუ ტფილელ) პერსონაჟებს. (აკა მორჩილაძესთან დროში დაცილებული ორი ქალაქის რაობაზე იხ. ზაზა შათირიშვილის წერი-

ლი აღმანახ "ახალი დროების" მეორე ნომერში). ყველას ახსოვს, რა ურჩია პუშკინმა გოგოლს "მკვდარი სულების" დასაწერად: აიღე ერთი პერსონაჟი და დანარჩენებს აწვიეო. აკა მორჩილაძის "შენს თავგადასავალშიც" რალაც მსგავსი ხდება: პროტაგონისტი გაუნელებლად სტუმრობს თუ მოგზაურობს სხვა პერსონაჟებთან, რომლებიც თავად გახლავან მკვდარი სულები - ლიტერატურის, ისტორიისა თუ თანამედროვეობის კარგად ნაცნობი პერსონაჟები. გაუნელებლად იმიტომ, რომ ნარკოტიკის გა-

რეშე ასეთი მოგზაურობა არ გამოდის. პეტრე ჯაფარიძე ლონდონში კონფლიქტოლოგიას სწავლობს. 25-ე გვერდზე ის ერთი სოხუმელი დოსტის ნაჩუქარ ჰალუციონატორს გადაყლაპავს და შეიქნება ჯორჯ ჯეფერსადა, რომელიც წამლის ეფექტის განვლუბამდე დაფრინავს ბავშვობის, ყმანვილკაცობისა და მოწიფულობის დროინდელ ზმანებებსა თუ კომპარებში. ასეთი ფაბულა თითქოს რისკის წინაშე აყენებს

დაბოლილი ცნობიერების ნაკადი

მწერალს სიუჟეტის კომპოზიციის აგებისას – აბა, ხილვებსა და წარმოდგენებში როგორ უნდა შეეთანადონ ერთიმეორეს ქცევები, ამბები და მოქმედებები?! მაგრამ რომანის სტრუქტურული კარკასი აქ მთავარი არ არის. იშვიათი კომპოზიციური სიმწყობის საჩვენებლად აკა მორჩილადემ ერთი რომანი უკვე დაწერა ("ავგისტოს პასენისი"), რომლის ღირსება (დავესესხოთ ძველ დიქტომიას) ჯერ ფორმა და მერე - შინაარსი. ეს ღირსება ავტორს ისევე გამოაქვს წიგნის სათაურში, როგორც ახლა, "შენი თავგადასავალი" (sic! კუმშვის გარეშე) დასტამბვისას.

რას ნიშნავს "შენი თავგადასავალი"? რასაკვირველია, აკაკი წერეთელს. წიგნი არა გადაშლისთანავე, არამედ გადაუშლელად გეუბნება: იყავ მზად უამრავი ალუზიისა და ასოციაციის, ციტატისა და პარაფრაზის, პაროდისა და სტილიზაციისათვის.

უმადური და არასწორი საქმე იქნება, დავეყვით ახლა და ამ რომანის მომავალში ნამკითხველს განვუმარტოთ, საიდან მოაქვს აკა მორჩილადემ ტექსტის საგრძნობი ნაწილი. რატომ უნდა მოუსპო ადამიანს ძველ ნაცნობებთან შეხვედრის სიხარული? მით უმეტეს, ძალიან ბევრ პარალელსა და სხვა სამყაროებიდან გამომდინარე პერსონაჟებს ვერც მე ჩავენვდი. აკა მორჩილადემ აჩრდილთა სამყაროში თითოეულ მკითხველს თავისი მასპინძელი ელოდება.

კომპარი, ზმანება და ხილვები ვახსენეთ. არ იფიქროთ, თითქოს მძიმე კითხვა გელით და გზად სასაცილო არაფერი შეგვხვდებათ. პერსონაჟის კომპარი მკითხველისთვის კომე-



ღიაა: წარმოდგინეთ მარქსი, რომელიც დათა თუთაშხიას სინტაქსით ლაპარაკობს; მოლესბოსელო წყვილი, ხანდაზ-

მული ეტელ ვოინიჩი და ჰარიეტ ბიჩერ სტოუ, რომელთაც ბოცტრები მიჰყავთ ჩე გევარას ბომონისთვის შესაწირად და ბოდლო

ყვალთავას, ყურუ ქარდავასა და კაზა ჩხეტისას ფრაზებით მეტყველებენ; მელ გიბსონი ასრულებს სოსო პავლიაშვილის უძველეს ჰიტს; ნოე უორდანი ლონდონში კონსპირაციულ ბინაზე ცხოვრობს ტრანსსექსუალი კახების მეზობლად; ლონდონელი ნარკოდელი ლეგენდარულ ნაცისტ დამნაშავეს, ოტო სკორცენის (იგი ჯეფერს-ჯაფარიდის მოკავშირე შეიძლება გახდეს ერთ ამბავში) გამხმარ თევზს აძლევს და თქვენ ილარიონ შევარდნაძეს ხედავთ, ილიკო ჩიგოგიძესთან მოუბარს: ავი ტარანია, კარგია ღომზე და ადესაზე...

განზრახ არ ვამბობ, რატომ ხვდება წიგნში ჯორჯ ჯეფერსი-პეტრე ჯაფარიდი ამ აჩრდილებს, რა უნდა მათგან, რას მოელის, რისთვის სჭირდება. საამისო მოტივი მთავარ პერსონაჟს ნამდვილად აქვს. მაგრამ ჩვენ რას ვაქნევთ შორეულ თუ უახლოეს, ვირტუალურ თუ ისტორიულ წარსულთან შეხვედრებით გადაძეგილ ამ ტექსტს?

აკა მორჩილადისა არ იყოს, მეც "ახალი სამოციანელი" ვარ, ანუ ის, ვინც სამოციან წლებში ან დაიბადა, ან წერა-კითხვა ისწავლა. ჩემი, როგორც იმ ეპოქის ათასობით ბავშვის, მერე მოზარდისა და კაცის ტვინი გამოტვნილია სწორედ იმ ტიპებით, ფრაზებით, მოვლენებით, ემოციებით, მიმართებებით და რა ვიცი, კიდევ რით, რასაც ჰალუცინატორით ჭკვიდამ გადამდგარი ჯორჯი თუ პეტრე ცდილობს გაუმკლავდეს. ეს არ არის პერსონაჟის ავტოფსიქონალიზი. ეს ჩვენი შანსია, საღ ჭკუაზე კიდევ ერთხელ გადავავლოთ თვალი აქამომდელ გზას და ან გავერთოთ, ან ვიფიქროთ. აკა მორჩილადის "გმირი" ლონდონშია და მაინც ვერ წაუვიდა იმას, რაც კოტე ყუბანეიშვილმა თქვა საკუთარ სამშობლოზე: "გრუზია მართლა გრუზიაო". ეს "გრუზია", მთელ ამ ბოდვაში, ფარფატის მიუხედავად (აჩრდი-

ლები წიგნში მსუბუქად დაფრინავენ ხოლმე), ყოველთვის დასთრევს მთავარ პერსონაჟს და ზმანების დასასრულს იქცევა საზარელ ხილვად; ყარბობა ლამის სიურეალისტურ ჰადესში მთავრდება აპოკალიფსით ერთ ცალკე აღებულ ქალაქ-სახელმწიფოში. ბიბლიის ფინალური აკორდის ამ ბრწყინვალე პაროდის ("შენი თავგადასავალი", გვ. 204-229), თქვენი ნებაა, რასაც დაუყენებთ გვერდით ქართული მწერლობიდან.

ჰალუცინატორის მიღებამდე რამდენიმე ხნით ადრე პეტრე ჯაფარიდეს ერთი ხორვატი ნაშა წაუვიდა ზაგრებში. გამოფხიზლებულ პეტრეს კი შეიძლება რომანული ურთიერთობა აენწყოს ბრიტანელ შერილთან. მაგრამ ეს ჩვენი, ქართველი მკითხველების, საქმე აღარ არის. ქართველმა პერსონაჟებმა მათ რეალურ თანამემამულეებზე გაცილებით გვიან დაიწყეს საქართველოდან გასვლა. ისინი ჯერ არ დაცლილან საქართველოსგან (თვით "ტერცო მონდოს" გმირებიც კი). ამ პერსონაჟების პირველი მეგზური აკა მორჩილადეა, რომელმაც ეროვნულ ლიტერატურაში ძალიან დიდი ხნის პაუზის შემდეგ ქართველები ისევ გაიყვანა დასავლეთში. "შენს თავგადასავალში" ჩვენ ვხედავთ, როგორ იჭრიან თუ ებლაუჭებიან ისინი დედასამშობლოსთან დამაკავშირებელ პლაცენტას.

დაბოლოს, ერთი რამ, რაც უთუოდ დაამშვენებდა ამ რომანს: გამოყენებული ლიტერატურის სია. მაგრამ ეს ერთხელ უკვე გააკეთა გურამ დოჩანაშვილმა "ვატერპოლო(ო)ს" ფინალში. ამიტომ მკითხველებს დამატებითი თავშესაქცევი გვეძლევა: შეგვიძლია ასეთი სია თავად შევადგინოთ. თუნდაც - ზეპირად.

ნებას დაქვემდებარებული აზრი



თორნიკა მოდაბაძე

ბესიკ ხარანაული. ლექსები (1992-2002). რედაქტორი გივი ალხაზიშვილი, მხატვარი ლევან ხარანაული, თბ. "მერანი" 2002

ბესიკ ხარანაულის ახალი ლექსების კრებულში 1992 წლიდან 2002 წლამდე დაწერილი ლექსებია თავმოყრილი. ნიშანდობლივია ერთი ლექსი: "რაც მოინწყინე, მას თავიდან ვეღარ მოინწყენ და ახალი მოსაწყენი უნდა ეძიო, ერთ მოწყენაში ორჯერ ვერ შეხვალ, ვერც სიყვარულში და ახალი განსაცდელი უნდა ეძიო". მართლაც ასეა - ორჯერ ერთ მდინარეში ვერ შეხვალ. და პოეტიც ასეა: ერთი ხმით მოლაპარაკე მუზა ორჯერ არასდროს ენვევა. აბა რაღა გასაკვირია, რომ ბესიკ ხარანაულის ეს წიგნი განსხვავებული იყოს მისივე სხვა წიგნებისაგან, აქ არის ლექსები, რომლებიც კლასიკური ქართული პოეზიის ვარიაციებს წარმოადგენს; მაგალითად: "საქართველოში, თბილისში, დღეს, ახლა, ამ წამიერსო, ბრბოში, ქუჩაში, მეტროში, რას ვნახავ მე მშვენიერსო, რაღაცა სახე დავლანდე, ვამსგავსე მე შენმიერსო, საქართველოში, თბილისში, დღეს, ახლა,

ამ წამიერსო, უბედურება რომ კონავს, ყველას, მაძღარს და მშიერსო, საქართველოში, თბილისში, დღეს, ახლა, ამ წამიერსო, რაღაცა სახე დავლანდე, ვამსგავსე მე შენმიერსო; და სუნთქვამ ამოიყოლა, ნუთუ შენ აქ ხარ, იესო". არ არის ძნელი იმის მიხვედრა, რომ ეს ლექსი დავით გურამიშვილის ლაღადისის გამოძახილია, ოღონდ ამწამიერ რეალობას ეხება. ადრეც აქვს პოეტს ნათქვამი, რაღაცამ წმინდამ გვერდს ჩამიარაო. ახლა კი იმ უბედურების ფონზე, რომელზეც პოეტი საუბრობს, მაცხოვრის სახის ხილვა ხსნის და იმედისმომნიჭებელი სინათლის გამოჩენის მაუწყებელია.

ამავე წიგნში არის ხალხურ კილოზე დაწერილი ლექსები, ოღონდ ამ ნიმუშებს მკაფიოდ ეტყობა ბესიკ ხარანაულის ხელწერა: "ვაჰ, ტკივილს, მოურჩენელსა, ღამესა, გაუძლებსაო, ვაი, გზას ჩამოთოვილსა, სამ თვეს არ აუღებსაო, ვაჰ, კერას, გაციებულსა, ცეცხლსა

ზედ დაუნთბსაო, სუყველას ამას გაეძღვის, ვაი, ძმამკვდარსა დებსაო".

ბესიკ ხარანაულმა ახალ ციკლში თითქოს ხაზგასმულ უბრალოებას და სისადავეს მიმართა, რამაც ფორმასაც გამჭვირვალეობა და ფოლკლორული სიმკვეთრე მიანიჭა. რასაც ამბობს პოეტი, დაბეჯითებით ამბობს და ინტონაციურადაც მკაფიო ფლერადობას ანიჭებს. არცთუ იშვიათია სენტენციები ან პარადოქსული გამონათქვამები, რომელთა შემგვობითაც საკმაოდ უცნაური, ორიგინალური აზრობრივი ნახატი იქმნება. ვთქვათ, ამ წიგნით საინტერესო ლექსია "ეგ მუდამ ერთზე მეტია", - "ისეთი კალთაქრეფით წავიდა ნისლი ხევისკენ, ხეებს დაუჩნდათ წვივები და მე მეგონა ველირსე მაღალ წვივებში ხეტილას... ვინც დამინახა, შეშურდა - უბირს ყოველთვის ბედი აქვს!.. ან ძროხის მწყემსი იქნება ან ვინმე შარახვეტია... მე რომ ვიყავი, ისა თქვეს, ეგ მუ-

დამ ერთზე მეტია!"

ამავე წიგნში არის ლექსები, ვერლიბრული ნიმუშები, რომლებიც ბესიკ ხარანაულის ადრინდელ შემოქმედებას მოგვაგონებს, მაგრამ რაღაც განსხვავება მაინც არის, და ამაზეც მოკლედ შეიძლება ითქვას. ჩემი აზრით, ადრეულ ნაწარმოებებში მეტი იყო სახოვანება, თვითდინება, ასოციაციური ნიაღვრელები. ამჟამად კი ჭარბობს პოეტის ნებას დაქვემდებარებული აზრი, რომელიც ნატიფი ოსტატობით იშლება ლექსში და ფაქიზ აქცენტებს იძენს. საქართველოზე დაწერილი ლექსებიც ამ კატეგორიის ნაწარმოებებს მიეკუთვნება, აქაც არის ვარიაციები ქართული კლასიკური პოეზიისა. მთავარი კი ისაა, რომ პოეტი გახსნილად, სრულიად თავისებურ პოეტურ კონტექსტში საუბრობს საქართველოზე და ეს, რა თქმა უნდა, ახალი შტრიხით ავსებს მთელ მის შემოქმედებას.

"მეგობარო, ეს არ არის ნიგნი..."

პირველი გავრცელება



ნინასწარვე უნდა ითქვას - ამ რომანის ავტობიოგრაფიულობა პირობითობის ელემენტის შემცველია და სრულიადაც არ ნიშნავს იმას, რომ დოკუმენტურ მასალაზე აგებული ნაწარმოები, წარმოსახვას ან შემოქმედებით აღმადგინებს იყოს მოკლებული. რა თქმა უნდა, მთავარი ის არის, ვინ წერს მხატვრულ ნაწარმოებს, ვახუშტი კოტეტიშვილის ხელში მასალის დოკუმენტურობა, რაოდენ პარადოქსულიც არ უნდა იყოს, სწორედ მხატვრულობის საფუძველი და წინაპირობაა. ავტორმა შესანიშნავად იცის ის მასალა, რომელზეც აგებს თხრობას, მოვლენათა და ცალკეულ ეპიზოდთა კონკრეტულ განზოგადებულ ხასიათს იძენს, მწერლის წარმოსახვა ვერ თავსდება მზამზარეული ფაქტობრივი მასალის ჩარჩოებში და მოუსვენრად მოძრაობს გაუქვალავ სივრცეში.

ვახუშტი კოტეტიშვილმა გადანიშნა, თავისი ცხოვრების წიგნი დაენერა, გამოემზურებინა ის, რასაც დიდი ხნის მანძილზე ატარებდა საკუთარ თავში. მან იმდენად კარგად იცის, რა უნდა თქვას, რომ არ ეშინია უბრალოების, თხრობის ავტორისეული მანერა დაზღვეულია ყოველგვარი ზენოლისგან, მანერულობისგან, პირიქით, სათქმელი არაჩვეულებრივად ლაღად იკვრება. რომანის ტექსტი "ლია", "გახსნილია" მკითხველისთვის. კითხულობ და ისეთი განცდა გაქვს, თითქოს იგი უშუალო თანამონაწილე იყო რომანში მომხდარი ამბების.

დღეს, როდესაც პროზის "ენა" გართულდა, როცა ყველა ცდილობს, "სხვანაირად" წეროს, დავინწყება ეძლევა ერთი მარტივი ტექნიკური რეცეპტი: ყოველგვარი ნაწერი პიროვნების პროექტია, თუ შენ თვითონ არა ხარ საინტერესო, საინტერესოს ვერ დანერ. "სხვანაირად წერის" მოსურნენი სათქმელის უკმარისობას ქვეცნობიერად "ტექნიკური სამშენისებით" ფარავენ და არა მხოლოდ ამით, - მათივე უნებლიე ნილაბია პირქუში სერიოზულობა, პომპეზურობა, ექსტრაგავანტურობა, უადგილო სკაბრეზულობა და ათასი სხვა რამ ან ყოველივე ეს ერთად თავმოყრილი.

ვახუშტი კოტეტიშვილმა თავიდანვე განსხვავებული გზა აირჩია. მან გამოიკვლია ყოველგვარი მანერულობა იმით, რომ მართლაც ფაქტობრივი მასალის ტრადიციულ მთხრობელად მოგვევლინა. ის თავიდანვე ჩადგა ტრადიციული მთხრობელის პოზიში, რაც, ჩემი აზრით, ნინასწარგამიზნული და

ბუნებრივად გათვლილი მხატვრული ხერხი იყო. ამით მან თავიდანვე მიანიჭა მნიშვნელობა თავის მდგომარეობას და მიმართა იმ ბუნებრივ ინტონაციას, რომლითაც ამბავი უნდა გადმოეცა. მაგრამ მოხდა მოულოდნელი რამ: პირველი გვერდებიდანვე (ვგულისხმობ ნინათქმას და წარმომავლობას) ეს ინტონაცია ძლიერი წარმოსახვის წნეხქვეშ მოექცა. სრული გასაქანი მიეცა ფანტაზიას, ვრცელ, ვიზუალური ხატებით დახუშულულ განსჯებს, მეტაფორულ ფრაზებს, მოვლენათა და საგანთა ხატვას, თხრობის ექსპრესიას. მწერალმა თითქოს ტრადიციულობით თამაში გადანიშნა. ჩვეულებრივი თხრობის ფარგლებში უჩვეულო ნაკადს მისცა გასაქანი. ისეთი ვითარება შექმნა, როცა ფორმას სპონტანურად ქმნის შინაარსი.

"ჩემი წუთისოფელი" იწყება ძალზე შთამბეჭდავი ვიზუალური პანორამით. ეს თითქოს ფერადი კინოკადრია, მოქმედება ანმყოში მიმდინარეობს - კოტეტიშვილების სახლს ირგვლივ ცეცხლის ენები შემოვლებია. მსხვილი პლანით ჩანს თვითონ მწერლის ფიგურა, მისი სახე, რომელიც რაღაც უცნაურ შინაგან მდგომარეობას ასხივებს: "ვდგავარ ჩემი აფეთქებული სახლის აბოლბულ ნანგრევებთან ყოვლად უაზროდ. ამ მდგომარეობას არ შეიძლება დაერქვას არც "უსაშველობა" და არც "სასწრაფო". ეს უაზრობა ჩემი ახალი ყოფიერების ფორმაა". ცოტა უფრო ქვემოთ ასეთი პასაჟია: "და უცებ გაცხადდება ჩემთვის იობისა და ეკლესიასტეს წიგნების ღვთაებრივი სიბრძნე და ღვთის მიმართ საყვედურის ნაცვლად მადლიერების ჩუმი ლაღადისი ამომეთქმის: - დიდება შენდა, ღმერთო, რომ ამ გამოცდის ღირსადაც მცან და ჭეშმარიტებას მაზიარე. ვგრძნობ, რომ მელიმება, მაგრამ უცებ იმასაც ვგრძნობ, რომ აქ ეს ღმობი მკრეხელობაა. აქ ხომ მიცვალებულები ასვენია: ჩემი სახლი, მამას ნახატები, ქანდაკებები..."

უცნაურია ეს სიმწრის ღმობი, საკვირველია ეს შინაგანი მდგომარეობა, რომელიც არანაირი შტრიხით არ შეიძლება გადმოიცივს; სასწრაფოების მიჯნასაც გასცდა უაზრობაში, უწინადაობაში, ფაქტობრივად უგრძობლობაში გადავიდა. ეს უკვე ყოფიერების ზღვარია. და მაინც ღმობი, მკრეხელები, მწარე, იქნებ არაფრისმთქმელიც...

"1937 წელსა უეროვნებო ჩეკისტებმა დახვრიტეს 44 წლის ვახტანგ კოტეტიშვილი, ხოლო 55 წლის შემდეგ, 1992 წლის 2 იანვარს (ხალხის რწმენით, ბედობის დღეს!!!) "ეროვნულობისათვის მებრძოლებმა" სამჯერ გაძარცვეს ვახტანგ კოტეტიშვილის სახლი და, ვინაიდან თვით ვახტანგ კოტეტიშვილი აღარ იყო ცოცხალი, საგულდაგულად დაცხრილეს მისი პორტრეტები. სახლს თურმე სამჯერ გაუჩინეს ხანძარი, სამჯერვე ჩააქრეს მეზობლებმა, რომლებსაც ბოლოს ავტობატები მიუშვირეს და უბრძანეს: - შეეშვი, ეს სახლი უნდა დაინვასო".

მაშასადამე, ძალადობა განმეორდა, თითქოს სიმბოლური თუ მართლაც ბიბლიური განწირულობის ნოტამ გაიფურა და თხრობაც დაიწყო. ჩვენს წინაშე წამოჩნდა კოტეტიშვილების "გენეალოგიური ხე, შესრულებული საკმაოდ დიდი ზომის, დაახლოებით 80 სმX60 სმ სქელ მოყვითალო ფერის მუყაოზე, თავში ამოტვიფრული სამეფო გვირგვინით". გვირგვინი ტახტის აზნაურობას ნიშნავდა, ხოლო ეს

უკანასკნელი რომელიმე თავადს კი არა, უშუალოდ მეფეს ემორჩილებოდნენ. კოტეტიშვილები, ბიძინაშვილები, დილევსკები, ქართველიშვილები - ავტორი გულმოდგინედ იკვლევს თავის ფესვებს, მხოლოდ ისიც უნდა ითქვას - ეს თავები ოდნავად კი არ არის მოსაწყენი, ვინაიდან ფაქიზი ინტუიციით და დახვეწილი იუმორით გაზავებული თხრობა მოლოდინის გრძობით ავსებს მკითხველს. მოსახდენი ძალზე ბევრია, თანმიყოლებით ვეცნობით კონკრეტულ პერსონაჟებს, ავტორი გვანდის ყველაზე უფრო საგულისხმო დეტალებს ამ ადამიანების ბავშვობაზე და ყრმობაზე, მათ ახალგაზრდობაზე, ქორწინებაზე.

ალბათ დადგება დრო და სკოლის მოსწავლეები დაწერენ თემას: "ფოფოდის სახე რომანიდან "ჩემი წუთისოფელი". ავტორის ბებია, ვახტანგ კოტეტიშვილის დედა, ფოფოდია ეკატერინე ნანარმოების ერთ-ერთი ყველაზე უფრო კოლორიტული პერსონაჟია. პირველივე შტრიხებიდანვე თვალმისაცემია მისი ხასიათის სიმძაფრე, პირდაპირობა და პირშიმთქმელობა, გონიერება და გულისხმიერება, სიტბო და სინანული. აი, მოკლე კატოს (იგივე ფოფოდის) თანატოლები კითხულობენ აკაკის, ილიას, ბარათაშვილის ნაწარმოებებს და "თავშლის ბოლოებით იმშრალევენ მოწყლიანებულ თვალებს". "ნეტავი, არ იწირალებოდეთ! - შეუტყვე და კატო - მთავარი მარტო ის კი არ არის, რა მოხდა, ვის ვინ შეუყვარდა, მთავარი სხვა რამეა, ნიჭიერი მწერალი ამას როგორ ამბობსო.

ეჰ, ნეტავი კატოსოდენი მაინც ემობლეს ზოგიერთ ჩვენს დღევანდელ ლიტერატორსო, უნებლიეთ გაიფიქრებს კაცი, მაგრამ ვაგლახ!"

ეს ეპიზოდი ავტორისეულ კომენტართან ერთად (ასეთი კომენტარები უხვადაა გაბნეული რომანში) ძალდაუტანებელი თხრობის ნიმუშს წარმოადგენს. ძალდაუტანებლობა, მომხიბლავი სიმსუბუქე, ვერცხლისწყალივით მოძრავი ფანტაზიის სიჭარბეზე მეტყველებს. ფოფოდისა, ისევე, როგორც სხვა პერსონაჟების ხასიათები, "გემამზომიერად" სწორხაზოვნად, ერთ რომელიმე თავში კი არ არის გახსნილი, არამედ ცალკეულ თავშია, აქა-იქაა გაფანტული მეტყველება შტრიხები და მკითხველი ვერც კი ამჩნევს, ისე იძინება მის ცნობიერებაში ამა თუ იმ პერსონაჟის სახე. იგივე ფოფოდის მიმართ ავტორს სხვადასხვა რაკურსი აქვს მომარჯვებული - მისი დამოკიდებულება მეუღლესთან, მამა ილია კოტეტიშვილთან, შვილებთან, რძალთან და ა.შ.

ამასთან დაკავშირებით მინდა გავიხსენო ერთი შესანიშნავი თავი რომანიდან, რომელიც, ჩემი აზრით, ნიშანდობლივია ამ ნაწარმოებისთვის. ამავე თავში არაჩვეულებრივად მეტყველი შტრიხებია მონვდილი არა მარტო ფოფოდისა, არამედ თვით ვახტანგ კოტეტიშვილისაც. ამ თავს ჰქვია "ვახტანგი, იეზიდები, ახალი წელი და სხვა". ვახტანგ კოტეტიშვილი საახალწლოდ იეზიდებს შეიპატოებებს სახლში, გულუხვად უმასპინძლებს და მერე შეზარხოშებული სტუმრები თავიანთი წესისამებრ ხელიხელჩაკიდებულები ნაძვისხრეს უვლიან ირგვლივ. სწორედ ამ დროს შემოდის ოთახში ფოფოდია ეკატერინე და მეტისმეტი სიკეთეც არ ვარგაო, ტუქსავს შვილს. მათი დიალოგი ნამდვილად საგულისხმოა და ძნელად დასავიწყებელი. წუსია ვახტანგს გამოუქმნავება. ვახტანგი კი ამბობს, "მსოფლიო



ვახტანგ კოტეტიშვილი

ფოლკლორი სულ ზეპირად ვიცი, მაგრამ ასეთი "რძალ-დედამთილიანი" არსად შემიხვედრია - დედამთილი თავის შვილს ლანძღავდეს და რძალი კი იცავდესო. შთამბეჭდავია, აგრეთვე, მინანერი, რომელშიც მცირე ამბავია ჩაქსოვილი. პატარა ვახუშტის უცნობი ბიჭები ახლად ნაყიდ ბურთს წაართმევენ და ქუჩაზე თავქვე დაემუხებიან. ამ დროს იეზიდი კურტისი მუშები "ბირჟაზე" დგანან. ისინი ბიჭებს იჭერენ და ბურთს ვახუშტის უბრუნებენ. ვახტანგ კოტეტიშვილი უკვე აღარ არის ამ ქვეყანაზე. და ამიტომაც ამბობს მინანერის ბოლოს ავტორი: "ქოშინით მივრბოდი სახლისკენ, უმწეობის განცდა უცებ გამიქრა. ვგრძნობდი, რომ ბურთი უღვაშას ხელით მამამ დამიბრუნა".

ცალკეული წერილები და მინანერები არა მხოლოდ ორგანულად ერწყმის, არამედ სრულიად თავიერთსურ სახეს სძენს ნაწარმოებს. გავიხსენოთ თუნდაც ვახტანგისადმი მიწერილი გალაკტიონის და ნიკო სამადაშვილის წერილები.

ერთ-ერთ თავში თავის ბავშვობის სწორი დეტალ ვხვდებით ვახუშტი კოტეტიშვილმა "ბერგმანული" უწოდა. თუ მაინცდამაინც ამგვარ შედარებებზე მიდგა საქმე, მთელი ეს ნაწარმოები მე ფედერიკო ფელინის "ამარკორდს" მაგონებს. იუმორისკენ გადახრილი ირონია, ავტობიოგრაფიულობა, სახოვანება, ფანტაზიის და წარმოსახვის ქროლვა, ფერადოვნება, მსუყე საღებავები და ყოველივე ამის ფონზე შემზარავი ოცდაჩვიდმეტი წელი, რომელმაც ერთი ეპოქა დაასრულა. ყოველივე ეს გახსენებს "ამარკორდს", ოღონდ იმ განსხვავებით, რომ იქ ბოლშევიზმის ნაცვლად ფაშოზიზმი ნაჩვენებია. არსებითი განსხვავება, ცხადია, არც ამაში არ უნდა იყოს.

ვახტანგ კოტეტიშვილის სახე და მისი მოძრაი ფიგურა უჩვეულო ექსპრესიას ანიჭებს ნაწარმოებს. ერთდროულად მოქიფივ, მოქანდაკე და სიტყვის ოსტატი, ფოლკლორისტი და ლიტერატორი, მეუღლე და მეგობარი, და ყველაფერთან ერთად სიცოცხლის თავდავიწყებამდე ტრფიალი. მისი მო-

ნავე ელენე ვირსალაძე ასე იხსენებს ვახტანგის პირველ ლექციას: "ვინც დასწრებია 1927 წლის ოქტომბერში ვახტანგ კოტეტიშვილის შესავალ ლექციას, რომლითაც მან თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ქართული ფოლკლორის კურსი დაიწყო, მას მუდამ ემახსოვრება მგზნებარე ტემპერამენტით, ფართე ერუდიციით და მაღალი პოეტური გემოვნებით აღბეჭდილი მისი სიტყვა, რომელმაც სწრაფად დაიპყრო და დაიმორჩილა მრავალრიცხოვანი და მაღალკვალიფიციური აუდიტორია.

უნივერსიტეტის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი (მაშინ №1) აუდიტორია გაჭედული იყო ხალხით. ლექციას ესწრებოდნენ: ივანე ჯავახიშვილი, კორნელი კეკელიძე, აკაკი შანიძე, გიორგი ახვლედიანი, ლუარსაბ ანდრონიკაშვილი - ქართველ მეცნიერთა ბრწყინვალე პლეადა, რომელიც უნივერსიტეტისათვის ახალი, ნიჭიერი ძალის შემატებას ხარობდა.

ყველასათვის ცხადი გახდა, რომ იმ დღიდან ქართული კულტურის დიდმა და მნიშვნელოვანმა უბანმა, ქართულმა ხალხურმა სიტყვიერებამ, კვლავ ჰპოვა თავისი სანდო პატრონი და ჭირისუფალი".

ასე და ამგვარად, პირველი გამოჩენისთანავე მოხიბლა მაღალპროფესიული აუდიტორია ვახტანგ კოტეტიშვილმა. დროთა მანძილზე კი არტისტული ნატურის წყალობით იმდენი თაყვანისმცემელი მოიზიდა, რომ მის ლექციაზე მოხვედრა არცთუ იოლ საქმეს წარმოადგენდა. სწორედ ასეთი კაცის ხასიათს ძერწავს ვახუშტი კოტეტიშვილი სხვადასხვა სიტუაციებში, დროისა და სივრცის სხვადასხვა მონაკვეთებზე.

"მეგობარო ეს არ არის ნიგნი, ხელი ახლე და კაცს შეეხები". ეს მართლაც არ არის ნიგნი, ისე ცხოველყოფილად იგრძნობა გარდასულ ჟამთა სუნთქვა, ცოცხალადამიანთა აჩრდილები, მათი მოძრაობა და ლაპარაკი. ყოველივე ამას თითქოს მართლაც ხელით ეხები და საკუთარ არსებობასაც უფრო მძაფრად განიცდი.

ზა(მ)ზა ბურჭულაძის სიზმარსხადი

სოსო ტაბუკაძე

ზაზა ბურჭულაძე. წერილი დედას. რედაქტორი: მალხაზ ხარბედია. თბილისი, "აზრი", 2002.



ზაზა ბურჭულაძემ კარგა ხანია დააღწია თავი "ზამზაობას" და ფსევდონიმის ჩრდილიდან სამზოვზე გამოსულმა, თუ არ ვცდები, უკვე მესამე წიგნი დაბეჭდა მამაპაპური გვარსახელით. გამომცემლობა "აზრის" მიერ გამოცემული "წერილი დედას" ეპისტოლარული ფაქტურით გაკეთებული წიგნია. სენტიმენტალურად განწყობილ, დედისადმი გაგზავნილ წერილებს მიჩვეულ ძველ მკითხველს შეიძლება იმედიც გაუტრუნდეს, რადგან აქ ვერ ნახავს ჰიპერმორალიზმის კამკაშა სინათლეს. ადრესატის ფიქრი, გრძნობა და გონება უფრო ცნობიერების ჩრდილოვან ტალანებს აფარებს თავს. ეს ჩრდილი წიგნის ყდასაც დასცემია, ჩაუმუქებია და ამიტომ ამოჩანს ვერცხლისფრად "მაშინოპისით" ამოტიფრული წიგნის სახელწოდება და ავტორის ქვეშეწერილი გვარ-სახელიც. ყდის ფერიც იმიტომ იქცევა ყურადღებას, რომ ტექსტიც მუქი, "ორმოსავით დიდი და სქელი წერტილით" მთავრდება. იქნებ რაღაცა შეფარული კონცეპციაცაა ამ ფაქტში. ანდა ეს ყველაფერი მწერლის ავანტიურისტული ბუნების მანიშნებელია, ამ თვისების ერთ გამოვლინებად ზაზას "გრეგორ ზამზას" სახელით მწერლობაში მოსვლაც მესახება. უნდა იყოს ამაში რაღაც ავანტიურისტული თამაშის ელემენტი. თავისი ამ ბუნების უხესნება დედისათვის თვითონ ადრესატს უწევს: "- მე, ჩემი თაობის უდიდეს ავანტიურისტს, მეუბნები, პურზე ჩავიზინო?" ამ ტერმინმა კარგა ხანია პირვანდელისგან განსხვავებული მნიშვნელობა შეიძინა. ფრანგულ-დედნური გაგებით "ავანტიურისტი" პილოგრამების წინამძღოლს ნიშნავდა. ასეა თუ ისე, მწერლისათვის პირვანდელი - "წინამძღოლური" მნიშვნელობა საამაყო უნდა იყოს, მერმინდელი კი - აუცილებელი.

თავის ამ ბოლო ტექსტში ზაზა ახდენს თავისი ყოველდღიური მწერლური ყოფის ინ-

ვესტირებას და მე პირადად მჯერა, რომ ამონაგები ერთიორად აუნაზღაურდება. ამის თქმის უფლებას მაძლევს ზაზას მწერლური ცხოვრების წესი, რისი რეფლექსირება "წერილი-შიც" ხდება. მისი მეგობრებისგანაც გამიგია, რომ ყოველდღიურობის ქაოსისაგან თავის დასაცავად, ზაზა თვეობით იკეტება შინ და, სულ ცოტა, ერთ წიგნს მაინც გამოაცხობს ხოლმე. ესეც, საზოგადოდ, მწერლის ბედი თუ სულაც - უბედობაა. მწერალი თუნდაც იმიტომ ვერ იქნება ბედნიერი, რომ ყოველცისმარე დღეს თეთრ-ქალაქისფერი სივრცის წინაშე მდგარი გამუდმებით აიძულეს საკუთარ თავს შიშისა და გაუბედობის ყოველდღიური პორცია აბივიტ მიიღოს, საკუთარ თავშივე ჩაბუდებული წინალობა ძლიოს, რომ მერე როგორმე მოახერხოს უმდგარი ყოფის მატერიალიზება ტექსტად.

ამიტომაც, რომ ყოველჯამს ეკისრება ციური გულისძმარვით შელონებული "დასანყისის" დილემის წინაშე დგას: "მთავარი დაწყებაა, თორემ მერე თავისით მიდის. საქმეც ისაა, რომ ვერ ვინყებ... ეგაა, სანამ დაწყებ, ცხრა ტყავი უნდა გადაიძრო... მთავარი დაწყებაა".

სერგო კლდიაშვილის ნათქვამი მახსენდება: პირველი სტრიქონი ჩემთვის ყველაფერი იყო. რადგან კლასიკოსმა შეგვახსენა თავი, ერთ ეპიზოდსაც მოვიტან მისი "ორფეოსიდან": კლდიაშვილი იხსენებს ბათუმში გატარებული ბავშვობის წლებს და ამბობს, რომ მათ მეზობლად ცხოვრობდა რუსი ოფიცრის "დენშიკი", რომელსაც პანკრატე ერქვა. უკრაინელ პანკრატს წერა-კითხვა არა სცოდნია და მშობლებთან წერილის გასაგზავნად, სერგოს დაიხმარდა ხოლმე. ყველა წერილი უნდა დაწყებულიყო ასე: "იფრინე, იფრინე ქალაქის ფურცელო და ხელში ჩაუვარდი საყვარელ დედას და მამას, რომ მათი შვილის პანკრატის ამბავი გაიგონ".

ახლა, როგორ იწყება თავად ზაზას პერსონაჟის წერილი: "ძვირფასო დედა, ძალიან მომეწონება, დედალამ შენზე ვფიქრობ. როგორ მიდის შენი საქმეები, ახალ სამსახურს როგორ შეეგუე, ბაქოში როგორი ამინდებია?" ისევე და ისევე ბაქო, როგორ გავძლო, რომ არ ვაქო. "ალისა და ნინოს" ბაქო აქ არაფერ შუაშია.

ერთგვარი სევდა ჩამოამძიმებს მკითხველის გულს ამ მივინყებული მიმართვის - "ძვირფასო დედას" - გაგონებაზე; ჩაყვები "წერილს", ჩაყვები და იქვე, უახლოეს აბზაცში მწერლის მეთოდსა და ზრახვასაც წაადგები თავს: "არ მინდა, წერილის კალიდოსკოპმა დაგაბნოს, ამიტომ თავიდანვე გაგაფრთხილებ, გადავწყვეტე, თანმიმდევრობა არ დავიცვა, როგორც გამახსენდება, ყველაფერი ისე გადმოვიტანო ფურცელზე. ოღონდ გპირდები, შეუფარავად და შეუღამაზებლად, ყოველგვარი გამხატვრულების

გარეშე". ამ დანაპირებს მწერალი მართლაც კალიდოსკოპურად გაშლის ტექსტის სივრცეში. ან, თუ გნებავთ, ასე ვთქვათ: ყოფიერების ყველა ნახსლეთის, ყველა პლანის შენაკადი ადრესატში იყრის თავს და საბოლოოდ ყველაფერი, მოზაიკურად მიმონწყობილი, ქმნის "წერის" სახეს. სწორედაც მიმონწყობილი და არა იოტასავით ასხმული. თუმცა, ავტორი უკეთ იტყვის: "არაა გამორიცხული, დროდადრო სიზმარცხადი ერთმანეთში ავრიო. ისიც იმიტომ, რომ მარტო ცხადს ჩემმა მტერმა უყურა... ხანდახან სინამდვილე თუ არ გადასხვავდებოდა... (გინდაც დამახინჯდა და შიერვინა), მშრალი სინამდვილის შემყურე ადამიანი გაბოროტდება. ერთი კია, სინამდვილეს იმაზე უფრო მეტად ვერ დაამახინჯებ და შერყვნი, ვიდრე არის". ასე რომ, თუ სინამდვილეს გაყვება კაცო, "გამხატვრულების" რავთქვა, მაგრამ რაღაც არქაულ მსოფლმეგრძნებამდე შეიძლება დახვდეთ. ამაში იმგვარ პათოსს ვგულისხმობ, საცა უკვე არა არს რჩევა "მალაღისა" და "მდაბალისა". უფრო ზუსტად, ეს ყველაფერი ჯერეთ განუწვავლებელია, ერთად იხარშება და მერე, რაც მეხსიერების ეკრანზე ამოციმციმდება, თეთრ ქალაქზეც ხვდება და მკითხველიც ხედავს: "არც ერთი ჩემი ნამოქმედარი და თავი გარბინილი აზრიც კი არ დამიბალავს და... ყველაფრის მიუხედავად, წერილი მაინც ჰეროიკული სულისკვეთებითაა გამსჭვალული".

არადა მწერალს სრული დეჰეროიზება, დემითოლოგიზება და კიდევ სხვა ბევრი "დე" ჰქონდა განზრახული. ამიტომ აცხადებდა, რომ "კომპროზიციისა და მონტაჟის გრძნობას" არ დაუმორჩილებდა თხრობას, მაგრამ ბოლოს აღმოჩნდება, რომ ინერციის ძალას სხვა მხარეს გაურიყავს სიზმარ-ცხადის დინებას მინდობილი მწერალი. თუმცა, შესაძლებელია, ესეც მხოლოდ ხერხი იყოს, ასე ვთქვათ, რაღაცა ესთეტიკური ამოცანის ნაყოფი. იგივე ამოცანას უნდა ემსახურებოდეს წიგნის ეპისტოლარული ფაქტურაც. თვითონ ეს ფორმა მომგებიანია თუნდაც იმით, რომ არაფერს გავალდებულებს, მაგრამ ეს მაინც ოპტიკური ილუზიაა, რადგან თუ უფრო ჩაყვინთავ ტექსტში და თანაავტორად ექცევი მწერალს, თხზულების იდეურ ძაბვასაც იგრძნობ. სინამდვილე მოკლე ჩართვაში მოდის მთხრობლის ცნობიერებასთან და კალმის წვერი არყოფნიდან ამოზიდავს ისეთ პასაჟებს, რომელიც, უბრალოდ, არ შეიძლება, ახსოვდეს ადამიანს: ასეთია თვით "გმირის" დაბადება: "შენი ვაგინიდან თავგამოყოფილ, გოცაძეს შიგ თვალეში ვუყურებ. ჭიტა-მეთქი, მინდა ვუთხრა, მაგრამ უკმაყოფილო ჭყვილის მეთი ყელიდან არაფერი ამომდის. რატომ უკმაყოფილო? ვერაფერს გეტყვი.

- გაიჭინთე! კიდევ... კიდევ! - ჭირის ოფლგადამსკდარი გოცაძე შენ გიყვირის.

ისედაც ძლივს ვსუნთქავ, რაღა გინდა, შობელძალო, ვაგინის ყელშივე ჩავისრისო? გოცაძეს კოპებს ვუკრავ, მთელ ხმაზეც ვჭყვი... ჯერ სადა ხარ. მაცადე, გამოვიდე, გაჭინთვას მერე განახებ. ბიჭი არ ვიყო, ხალათის ჯიბეში თუ არ ჩაგაჯვავა.

გოცაძის უკან, სახეზე პირბადეაფარებული ბებიაქალი, როგორც ბებერი ინკვიზიტორი, გულხელდაკრეფილი დგას, ჭერში იყურება და ბუზებს ითვლის. იქ მართლაც იმდენი ბუზია, სამშობიაროს ჭერი კი არა, ეშმაკის უკანალი გეგონება (ეშმაკის უკანალი თუ გინახავს, დე?). ეს პასაჟი ფრჩხილებში მოტყეულ ამ შეკითხვისთვისაც ამოვწერე. ამგვარ კოკტილში ჩართული თვითირონია უცბად ჩაფუშავს ხოლმე მკითხველის წარმოსახვას და შეახსენებს, რომ საქმე ლიტერატურულ თამაშთან აქვს და არა ფიზიოლოგიური მოვლენის აღწერასთან.

ეს ყველაფერი კარგი, მაგრამ ჩემთვის მაინც მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ამგვარი "სწრაფი რეაგირების" ლიტერატურა ცდილობს დაჟანგებული სტრუქტურებიდან თავის დაღწევას და სამყაროსათვის კვლავ ძველი ამორფულობის დაბრუნებას. ეს ქმნის იმ სინდლის შეგრძნებას, სადაც საგნები და მოვლენები პოტენციაში არსებობენ. აქ არ არის რაიმე ბმულობები და შვერილები. რაც ჩამოვარდება სარეკელაზე, ნისქვილიც იმასა ფქვავს. ყველაფერი ერთად ჩამოდის - ყველა ასო და საგანი ნატურალური სახელდებით, ყველა სათქმელ-უთქმელი საუბრები - ხანდახან ქალაქისადაც რომ ანთილეს და, საერთოდ, ყველაფერი ის, რასაც ერთი დიდი არსებობა და ადამიანური ყოფა ჰქვია. და ეს კარგია თუნდაც იმისათვის, რომ მითოლოგიური სიუჟეტებით დამტყვევებული მხრები ჯერ აიჩჩო კაცმა და მერე ჩამოიბერტყო. ვინ დაამტკიცა, რომ ცხოვრების არატრადიციულად აგებული ლიტერატურული რეპრეზენტაცია რაიმეთი ნაკლებია იმ საგანგებოდ ნაშენებ, რაღაც ზემოცანის ეგიდითა და კონტექსტის გათვალისწინებით შექმნილ სიუჟეტზე? ამ მიმართულებით ძალისხმევაც კი, მეტი რომ არა ვთქვათ, ნამგებიანია.

მიუხედავად ზემოთქმულისა, ეს არ არის წიგნი რაღაცის წინააღმდეგ. რა თქმა უნდა, პაროდირებულია ბევრი რამ და ბევრი ვინმე. ოთხმოცდაათიანელთათვის დამახასიათებელ გამოხასიათებელს არ აკლებს ავტორი მამათა თაობას, რომლებიც "ერს, როგორც მტერს, ისე ექცევიან", მაგრამ ეს ყველაფერი გამოფხიზლებასა და თვალის ახელას უფრო ისახავს მიზნად, ვიდრე სიძულვილის თესვას. ან კი როგორ შეიძლება, კალამთან მყოფმა კაცმა ეს აკეთოს.

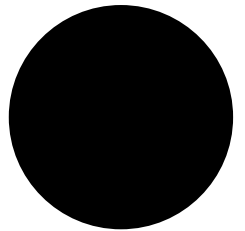
საგანგებოდ აღნიშვნის ღირსია ის რეფლექსიები, როდე-

საც ზაზა ცდილობს წერისა და, საერთოდ, მწერლობის სიძნელეზე აუხილოს თვალი საკუთარ თავს. აქ თამაშდება ყველაფრის მიტოვებისა და ხელის ჩაქნევის იმიტაცია: "... მკიდა, ყველაფერს თავს ვანებებ, მორჩა და გათავდა! პირველი ის, რომ მარტივ ჭეშმარიტებას მივხვდი, მე წერა არ ვიცი, მეორეც ის, რომ უნიჭო ვარ, მესამე და მთავარი კიდევ ის, რომ სათქმელიც არაფერი მაქვს. სადაური მწერალია ის, ვისაც სათქმელი არა აქვს?" ამ თითქოსდა რიტორიკული საკითხავითაც ჩვენს გუშინდელობაშია კენჭი ნასროლი.

როგორ გაძლოს ღვთის მოსავი კაცის გულმა ირონიის გარეშე? "მადლობა ღმერთს, შენ ჩემი არც ერთი შედეგური არ წაგიკითხავს, დე. არც არასოდეს წაიკითხო. იმიტომ, რომ ჩემ პროზაში პირქუში / სკრუპულოზურობით / ასახული / ყველაფერი / ზეალმაფრენის / დამინებელი / ნატურალიზმი / შეგძრავს, დე. ამდენ ბნელ-მეტყველებაში გზის გაკვალვა, შენ კი არა, ეშმაკსაც ცხვირს წაატეხინებს". მაგრამ მიუხედავად ამ "ბნელმეტყველებისა", მწერალი, რომელსაც მელნისმფრქვეველობისათვის ხარკის მოხდა ბედმაც დააკისრა, სიცოცხლესთან დაკავშირებულ ამ ხელობაზე ვერასდროს იტყვის უარს: "იძულეული ვარ, სიტყვა გავეტეხო. ყლზე ვკიდა, რაც უნდა ვთქვა, მე წერის გარეშე არ შემიძლია. რომ არ დაეწერო, მოვკვდები, ვილაცი-სათვის ჰამბურგერი, პირადად ჩემთვის კალმისტარია სიცოცხლესთან დამაკავშირებელი ძაფი. ჩემთვის წერის აკრძალვა იგივეა, რაც... ხელოვნურ სუნთქვად გადაყვანილი ავადმყოფისთვის აპარატის გამორთვა. ზუსტად! კალმისტარია ჩემი სასუნთქი მილი.

თან, რაც მთავარია, მარტო ჩემზე არაა დამოკიდებული, რას დაწერ, და საერთოდ, დავწერ თუ არა. ღმერთია მოწამე! რა ჩემი ბრალია, უნებურად ნიჭიერი რომ ვარ? რას დაგიდევს ნიჭი ორთოგრაფიას. სწორედ ნიჭია ის, რაც არ მასვენებს. ასე რომ, მინდა არ მინდა, მე მწერალი ვარ. მაგნე თუ მარგებელი, პირადად ჩემთვის, სულერთია. მთავარია, მწერალი ვარ. ამიტომ სრული პასუხისმგებლობით ვაცხადებ: მე დაწერ, რასაც მინდა, როცა მინდა და როგორც მინდა!"

და ეს ბოლო ფრაზა ერთგვარ შეპასუხებად უღერს ე.წ. ეროვნულობის მანტიამი გამონყობილ მოკობტაპრუნე ადამიანებთან, რომელთაც საკუთარი გუშინდელობა ჯერ კიდევ ვერ გამოუტირებიათ.



ტანჯვის ბრძოლაში გამოკვეთილი სიხარული

ბიორგი ლოხაძე

ზაირა არსენიშვილი. "ვა, სოფელო..." (რომანი) რედაქტორი და გამომცემელი გივი კიკილაშვილი, თბილისი, 2002



"ვა, სოფელო" ზაირა არსენიშვილის მეორე რომანია. აქამდე მას, როგორც სცენარისტს, უფრო ვიცნობდით. ბოლო წლებში კი ძალიან მცირე ინტერვალით გამოაქვეყნა ჯერ "რეკვიემი ბანის სოპრანოსა და შვიდი ინსტრუმენტისათვის" (1997 წ.), ხოლო 2002 წელს "ვა, სოფელო".

დაკვირვებულ მკითხველს მისი რომანიდან იქნებ ზოგჯერ რეზონანსი იქნება, გოგლა ლეონიძის, ოთარ ჩხეიძისა და გურამ გეგეშიძის სტილური ინტონაციებიც შემოესმას, მაგრამ ეს ფაქტი, ჩემი აზრით, უფრო ქართული პროზის ტრადიციათა ერთგულებით აისხნება, ვიდრე გავლენით ან მიმბაძველობით. გავლენასა და მიმბაძველობას თავის ასაკი აქვს; ზაირა არსენიშვილი კი ამ რომანით წარმოგვიდგება, როგორც გამოცდილი ოსტატი, რომელმაც შესანიშნავად იცის თითოეული მხატვრული პლასტის ფასი და რაც მთავარია, ამ მხატვრულ პლასტთა უზუსტესი ადგილი ნაწარმოების ერთიან ქსოვილში.

არ ვიცი, ტექნიკურად, რამდენ ხანში დაინერა "ვა, სოფელო", მაგრამ იგრძნობა, რომ ეს წიგნი ზაირა არსენიშვილის ცხოვრების რომანია, მთელი სიცოცხლე გულით შენაგრძნობი და გონებაში გამოტარებული; ამიტომაც არის "ვა, სოფელო" ასეთი სრული - საუკეთესო კახური ღვინით სავსე აზარაფეშასავით, რომლის ჭურჭელიც მშვენიერია, ტრადიციული ორნამენტებითა და ნაყვებით მოხატული; შინაარსი კი - კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი, მაცხოვრის სისხლს შედარებული ზიარების ღვინოსავით.

ვისაც ზაირა არსენიშვილის რომანი ჯერ არ ნაუკითხავს, შეიძლება ჩემი სიტყვები მკრეხელობად მოეჩვენოს, მაგრამ მე, პირადად, იშვიათად თუ მინახავს ასეთი ქრისტიანული სათნოებით აღსავსე წიგნი, სადაც ქრისტიანობა მყვირალა, ხმამაღალი ლოზუნგებით შერყენილი მოძღვრება კი არა, ტანჯვითა და სიხარულით, სასოებითა და იმედგაცრუებით განმტკიცებული და დადასტურებული ცხოვრების წესია. ამ ცხოვრების წესის თავისებური

ასკეზა კი ვერა ჰგუობს პათეტიკასა და მაღალფარდოვნებას. მისთვის სიტყვის ემოციური და სემანტიკური სიზუსტეა მთავარი და არა ამ სიტყვებით მოგვრილი ფუჭი ნეტარება. ამიტომაც, ოთარანთ ქვრივის "რას მიქვიან ტკბილი სიტყვა?" წიგნის დასასრულამდე ხშიანებს "ტექსტის არაცნობიერში" და რომანს მკაფიო სოციალურ ფლერადობასაც ანიჭებს. თუმცა, ზაირა არსენიშვილის "ვა, სოფელო" დოკუმენტური პროზის ნიმუში არ გახლავთ და აქედან გამომდინარე, ბუნებრივია, მასში საგულდაგულოდ უარყოფილია ჟურნალისტური ხედვის პრინციპები; იმის მიუხედავად, რომ მწერლის უკიდურესი გულწრფელობის გამო, მკითხველს ზოგჯერ უჭირს ტექსტში სინამდვილისა და ფანტაზიის გაცალკევება და ყველაფერს ერთ დიდ მხატვრულ სიმართლედ აღიქვამს. ამას ხელს უწყობს "ვა, სოფელოს" პერსონაჟთა დიდი ოსტატობით წარმოჩენა. ამ რომანის თითოეული გმირი პლასტელინისაგან გამოქვიანილი კი არაა, ისეთი ცოცხალია, რომ გეგონება - შენს ძალიან ახლობელ ადამიანებზე გიყვებიან, რომელთაც ბავშვობიდანვე იცნობ, სიყრმიდანვე მათში ტრიალებ და გგონია, რომ მათი ავკარგისა შენზე უკეთ არავის გეგება; მაგრამ "ვა, სოფელოს" ნაკითხვის შემდეგ ისეთი შთაბეჭდილება გრჩება, რომ ეს ნაცნობი და შეჩვეული ადამიანები სრულიად ახალი მოულოდნელი კუთხით დაინახე და მათ შესახებ ისეთი სიმართლე გაიგე, რომელსაც სხვაგან ვერაფრით შეიტყობდი.

სამწუხაროდ, ბოლო პერიოდის ქართულ პროზაში ასეკარად იგრძნობა ტენდენცია, რომელსაც მე, პირობითად, "გმირის დეფიციტს", ანდა "პერსონაჟის კრიზისს" დავარქმევდი. რამდენჯერ მომხდარა, მთელი რომანი ისე ჩაგვიკითხავს, რომ ერთი პერსონაჟიც კი არ დაგვმახსოვრებია, იმდენად უსახურნი, არაფრით გამოჩნეულნი და ერთმანეთის მსგავსნი ყოფილან ეს პერსონაჟები. "ვა, სოფელოს" გმირები კი, ძალაუნებურად, თავს გამახსოვრებენ. ისეთი რეალურები და ამავე დროს, ისეთი განზოგადებულნი არიან, რომ თუ ერთხელ გაიცანი, მერე ვეღარასოდეს დაივიწყებ.

წელან ზაირა არსენიშვილის მიერ ჟურნალიზმის პრინციპებზე უარისთქმის შესახებ რომ მოგახსენეთ, ამ უარის თქმაში ენობრივ სიღატაკესთან და სტილურ სიმწირესთან მწერლის ხაზგასმულ დაპირისპირებასაც ვგულისხმობდი.

სამწუხაროდ, ბოლო ხანს ბევრი და განსაკუთრებით - ახალგაზრდა მწერლები გამიზნულად ამარტივებენ ენას, აქაოდა, დღევანდელ მკითხველს მისივე ენით უნდა ელაპარაკო. ზოგი ნაკლებმოკრძალებული კი "გენიალურ სიმარტივეზე" ჩამოაგდებს ხოლმე მაღლიან სიტყვას. ამიტომაც, მწერლობაში "ვერბალურმა ჟურნალიზმმა" იძალა, რომელიც დაცლილია ყოველგვარი შემოქმედებითი მიგნებებისაგან და რომელსაც, კაცმა რომ

თქვას, ამაზე მეტი არც მოეთხოვება. ამ ჩვენი მწერლების "გენიალურ სიმარტივეზე" კი აკაკი წერეთელი, ან ვთქვათ, უფრო მოდური - ერნსტ ჰემინგუეი საფლავში ბრუნავენ.

ამ ფონზე ზაირა არსენიშვილის რომანის ენობრივი სიმდიდრე მასიამოვნო მოულოდნელობა გახლავთ. ეს სიმდიდრე კი გაპრანჭულ მაღალფარდოვნებას კი არ გულისხმობს, ენის სხვადასხვა ფენისა და სხვადასხვა მხატვრული სტილის ზომიერი და გემოვნებიანი შერწყმით მიიღწევა. ზაირა არსენიშვილის სტილურ-ვერბალური დიაპაზონი მეტისმეტად ფართოა და მაღალფარდოვნებით დაწყებული, უკიდურესად მდაბიური, მარტივი მეტყველებით დამთავრებული - ყველაფერს მოიცავს, ოღონდ, ყოველი პლასტი თავის ადგილზეა და ამითაა განპირობებული ის სასწაული, რომ მთელი ამხელა ტექსტის მანძილზე ადამიანს ერთი ფრაზა კი არ ეხამუშება. ამასვე ვგულისხმობდი, როცა ვამბობდი - შეიძლება, მკითხველს "ვა, სოფელოდან" ქართული სიტყვის რამდენიმე აღიარებული ოსტატის ინტონაციებიც შემოესმას-მეთქი. სხვათა შორის, ზემოთ ნახსენებ მწერლებს ისიც აერთიანებდა, რომ მათი მხატვრული სტილი ხალხურ მეტყველებას დაეფუძნა. ამიტომაც აღიზიანებდათ ჟურნალისტური (თანაც საბჭოთა ჟურნალისტის) მეტყველების ტრადიციებზე გაზრდილ კალმოსნებს გიორგი ლეონიძის მაღალფარდოვნება, ანდა დღესაც აღიზიანებთ ოთარ ჩხეიძის მხატვრული სტილის თავისებურებანი, რომელთაგან რამდენიმე ზაირა არსენიშვილის რომანშიც მეორდება, რამდენადაც ორივე ეს მწერალი, თავისი ნიჭისა და მხატვრული გაქანების შესაბამისად, შემოქმედებითად ითვისებს ხალხურ მეტყველებას.

"ვა, სოფელოში" ასეკარად იგრძნობა, რომ ავტორი მთელი ცხოვრება მუშაობდა ხალხურ გამოთქმებზე - საგანგებოდ ინერდა, ინიშნავდა, აღწუსხავდა, რათა მერე შესაბამის მხატვრულ სივრცეში მოექცია და ახალი, უფრო მაღალი ხარისხის სიცოცხლე მიეცა.

სხვათა შორის, წელან "ვა, სოფელოს" პერსონაჟთა სიცოცხლისუნარიანობაზე რომ მოგახსენებდით, ეს ეფექტი, დიდწილად, ამ პერსონაჟთათვის დამახასიათებელი მეტყველების თავისებურებებითა და მათი საუბრის ყაიდის მხატვრული გრადაციითაც გახლავთ განპირობებული. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, თუ ამ პერსონაჟთა გარეგნული პორტრეტების ხატვისას ზაირა არსენიშვილი გრაფიკოსია, მათი სულიერი სამყაროს გადმოცემისას, უფრო ფერმწერს ჰგავს და ამ შემთხვევაში, აუცილებელი ფერადოვნების მისაღწევად, ამა თუ იმ პერსონაჟის მეტყველების თავისებურებას არცთუ უკანასკნელი როლი აკისრია.

მაგალითად, მთხრობელის ოთხმოცდაათ წელს მიტანებული ბეზო თავს გამძლეობით, ასკეტიზმითა და ამ თვისებათა გამოდამსახურებულად მოპოვებული პირდაპირობის უფლებით გვა-

მასხოვრებს. ამიტომაც, თუკი მწერალს უნდა რაიმე მაღალფარდოვანი თქვას, ბებოს, ანდა რამდენიმე მისნაირ "აკვარგიან" პერსონაჟს ათქმევინებს; რადგან იცის, რომ ამ პერსონაჟთა პირიდან ეს მაღალფარდოვნება უხერხულად, უგემოვნოდ ან მით უმეტეს - შემანუხებლად სულაც არ აღიქმება.

საერთოდ, უნდა აღინიშნოს, რომ "ვა, სოფელო" ქალური ხასიათების კონფლიქტზე აგებული რომანია. მამაკაცი პერსონაჟები ნაწარმოებში დატრიალებული ამბების მხოლოდ ფონს ქმნიან, თავად სტატიკური არიან და ბიძგს აძლევენ ქალებს, რათა იმოძრაონ, სრულად გამოხატონ თავიანთი შინაგანი სამყარო და საკუთარი სიმართლის დასამკვიდრებლად გაისარჯონ. სწორედ ამ განსჯისას ჩნდება კონფლიქტები და ქალთა ტიპებს შორის განსხვავებაც უფრო მკაფიოდ და ხელშესახებად იკვეთება. აქ არის ბებია ევა - მარადიულ სიყვარულს შეწირული მეოცნებე. აქ არის ბებია რუსუდანი - ქრისტიანული სათნოებისა და გულმონყალების განსახიერება; ბებია მაცა - თავის დროზე, საყვარელი მამაკაცისაგან უარყოფილი, მაგრამ ამის გამო, იმდენად ამალელებული და გაფაჩილებული, რომ ცხოვრების ბოლოს მზადაა, იმ თავისი უარყოფელი კაცის ობლად დარჩენილი შვილობილი შეიფაროს. აქ არის წმინდაო - საროსკიპოს მხიარული მეძავი და ბოლოს და ბოლოს, აქ არის მარო - სისხლსავსე, "ბლომადქმედიანი" ქალი - ქმარ-შვილზე "გადაგებული", "ოჯახის მუჭუჭი", რომელიც როცა საშუალება მიეცემა, არც საყვარელთან კოტრიალზე ამბობს უარს.

მიუხედავად პერსონაჟთა შინაგანი სამყაროს ასეთი გრადაციისა, ისეთი შთაბეჭდილება გრჩება, რომ ყველა ეს პერსონაჟი, არსებითად, ერთი ქალია, ქართველი ქალი, რომელიც სხვადასხვანაირ ცხოვრებისეულ სიტუაციაში თავს სხვადასხვაგვარად, ერთმანეთისაგან დიამეტრალურად განსხვავებული რაკურსებით წარმოაჩენს. ამ ქალის ცხოვრებაც, სამყაროსთან მიმართებაცა თუ ადამიანური პოზიციაც სიყვარულზე დამოკიდებული, ამიტომაც რომანის მთავარი პერსონაჟი, ჩემი აზრით, ბებია ევაა - უტრაგიკული ქალბატონი, რომელმაც მეორედ გათხოვების მიუხედავად, მთელი სიცოცხლე, შინაგანად, თავის პირველ ქმარსა და სიყრმის სიყვარულს - გიოს უერთგულა. თუმცა თვითონ ამ ქალბატონის ტიპი ქართული ლიტერატურისათვის ახალი არაა. იგი ერთის მხრივ, შეიძლება ითქვას, ახალგაზრდა ოთარანთ ქვრივია, მეორეს მხრივ კი ნაირა გელაშვილის რომანის "დედის ოთახის" დედის მოგვაგონებს. შემთხვევითი არც ის უნდა იყოს, რომ სამივე ეს ლიტერატურული გმირი, სხვადასხვაგვარი სიყვარულით, გიოზე, გიორგიზე გახლავთ შეყვარებული და როგორც "ოთარანთ ქვრივის", ასევე "დედის ოთახისა" და "ვა, სოფელოს" გიორგი - ტრაგიკული კაცია ტოლსწორებში გამოჩნეული და სწო-

რედ ამ რჩეულობის გამო, თავიდანვე დასალუბავად გამეტებული.

აღნიშნული ტექსტების გიორგებზე შეყვარებული (უფრო სწორი იქნება თუ ვიტყვით - გიორგების გულშემატკივარი) ქალები, არა ამ ნაწარმოებთა დაწერის თარიღის, არამედ ამ ქალთა ფსიქოლოგიურ-ემოციური ასაკის მიხედვით, შეგვიძლია, პირობითად ასე დავაჯგუფოთ: ბებია ევა (უფრო ზუსტად - ახალგაზრდა ევა) - "დედის ოთახის" დედა და ოთარანთ ქვრივი. ეს ჩემი პირადი შეხედულება თუ შთაბეჭდილება გახლავთ და ბუნებრივია, ამ დებულების მტკიცებისას კატეგორიული ვერ ვიქნები; სხვამ კი შეიძლება ყველაფერი სხვაგვარად აღიქვას და შეაფასოს. ერთი კია, მე პირადად ისიც არ მგონია შემთხვევითი, რომ სამივე ამ ნაწარმოების ავტორი წარმოშობით კახეთიდანაა; ლიტერატურული ინვარიანტის შემქმნელი მამაკაცია, ხოლო ვარიანტების მოხვედრები ქალბატონები ბრძანდებიან. ამის მიზეზი, ჩემი ფიქრით, ის არის, რომ "ანდროგინული" ოთარანთ ქვრივი, სისრულისათვის, ქალური შტრიხების დამატებას მოითხოვდა, რათა ილია ჭავჭავაძის სიმართლე ახალი დროის შესაფერად გაჟღერებულიყო.

სხვათა შორის, ზაირა არსენიშვილის რომანის ერთი პერსონაჟი ამბობს, "ერთი სიმართლე არ არსებობს და ყველა დროს თავისი სიმართლე მოაქვს". მე უფრო სხვაგვარად მგონია: სიმართლე კი ერთია, მაგრამ ეს სიმართლე სხვადასხვა დროსა და პირობებში სხვადასხვაგვარად ხშიანებს. თუნდაც ამიტომაც ხდება ხოლმე საჭირო კლასიკური მეძვედრეობის ახალი თვალით გადაკითხვა, რათა ამ მეძვედრეობამ ყველა დროში შესაბამისი დატვირთვით "იმუშაოს". ამავე მიზანს ისახავს ზაირა არსენიშვილის რომანის სათაური "ვა, სოფელო" და ამ რომანის ცალკეული თავებისათვის ეპიგრაფად წამძღვარებული შოთა რუსთაველის "ვეფხისტყაოსნის" სხვა სტრიქონები. ეს ეპიგრაფები მკითხველს, ძალაუნებურად, "ვეფხისტყაოსნის" პერსონაჟებსაც გაახსენებს და იმაზეც ჩააფიქრებს, მეთორმეტე საუკუნიდან დღემდე რა შეიცვალა ქართველის ბუნებაში.

აღნიშნული ეპიგრაფებიდან, რასაკვირველია, ყველაზე მნიშვნელოვანია ეპიგრაფი, რომელიც წინ უძღვის მთლიან რომანს: "ვაქებ ჭკუასა ბრძენთასა, რომელნი ეურჩებიან". არსებითად, "ვა, სოფელო" არის წიგნი ურჩი ბრძენკაცების შესახებ, რომელთაც არ შეუძლიათ უკრიტიკოდ მიიღონ არსებული სინამდვილე და არ იღვანონ ამ სინამდვილის შემოქმედებითი ათვისებისათვის. სწორედ აქედან იღებს სათავეს ის ტრაგიკომიკა, რაც ნიშანდობლივია ამ რომანის თითქმის ყველა გმირისა და ასე განსაჯეთ - თვით ისეთი მინიერი პერსონაჟისათვისაც კი, როგორც მაროა. მაროც ეურჩება თავის დედამთილს - ევას და თავისი ინტელექტისათუ



ტანჯვის ბრძოლაში გამოკვეთილი სიხარული

სულიერების შესაბამისად, ცდილობს, საკუთარი სიმაღლედ დაამკვიდროს. მაგრამ აქვე ჩნდება კითხვა: რა არის ჭეშმარიტება? რას ვეურჩებით და საჭიროა თუ არა ურჩობა? - ამ კითხვაზე ცალსახა, ერთმნიშვნელოვანი პასუხი არ არსებობს. თუმცა, მეორეს მხრივ, დიდი ლიტერატურა და მათ შორის ზაირა არსენიშვილის

რომანიც ცდილობს, აღნიშნული თემების თავისებური ინტერპრეტაცია შემოგვთავაზოს. ამ ორი სანყისის, ანუ ევას - ამალღებულის, ლეთაბრივი ხატისა და მაროს - მინიერი, ვნებიანი, ხარბი მდედრის თანაარსებობა ქალის არსებაში და მათ შორის მიმდინარე კონფლიქტი კი ქმნის ქალის მდიდარ, წინააღმდეგობებით აღსავსე სამყაროს, რომლის სრულყოფილად გამოხატვის ყოველგვარი მცდელობა უშედეგოდ ჩაივლის და თავიდანვე მარცხისთვის იქნება განწინაურებული; რადგან ყველა დროის შესაბამისად, ამ სამ-

ყაროს შტრიხები - ევა ბეზიას ზურმუხტის საყურეთა ნახნაგებივით - სხვადასხვაგვარად ელვარებენ. თქვენ კი მხოლოდ ის რომ წაგაკითხათ, როგორი ოსტატობით აღწერს ზაირა არსენიშვილი თუნდაც მხოლოდ ევა ბეზიას ამ ზურმუხტის საყურებს, კიდევ ერთხელ ირწმუნებით სასწაულს, რომელიც ნიჭიერი მწერლის კალამს შეუძლია მოახდინოს.

მე საგანგებოდ რომანის მხატვრულ სივრცეზე ვისაუბრე და არაფერი მითქვამს მის კონკრეტულ დროზე, რომელიც ბოლ-

შევიკურ-კომუნისტური მმართველობის პერიოდსა და ამ პერიოდის რეპრესიებს მოიცავს. რასაკვირველია, ეს კონკრეტული მნიშვნელოვანია და ეგებ, სწორედ ესეც იყო ბიძგი, რამაც ზაირა არსენიშვილს "ვა, სოფელი" დაანერინა, მაგრამ გულბრწყინობა იქნებოდა, რომანის მნიშვნელობა მხოლოდ ბოლშევიკური რეპრესიების თუნდაც ძალზე მაღალმხატვრულ აღწერამდე დაგვეყვანა. პირქით, ჩემი აზრით, მწერალი სწორედ იმიტომ იმარჯვებს, რომ ბოლშევიკურ რეპრესიებს გოლგოთის მისტერიის მე-

ტაფიზიკურ გაგრძელებად მოიზარებს და მკაფიოდ გვეუბნება, რომ ეს რეპრესიები ჯერაც არ დასრულებულა, გრძელდება და გრძელდება ყველგან, სადაც კი სუსტისა და დაუცველის უფლება ილახება.

ამ მხრივ, მეტაფორულად რომ ვთქვათ, ზაირა არსენიშვილმა თავისივე გამოგონილი (იქნებ, სულაც რეალური) ბეზია რუსუდანის ანდერძი პირნათლად შეასრულა, რადგანაც იცოდა, რომ "ტანჯვის გრძელზე იკვერება სიხარული".

ფილოლოგია

წარსულის თარგმნა დღევანდლობის ენაზე

ზაზა კვიციანიძის

თამაზ ვასაძე, "ორგვარი ცნობიერება", თბილისი, "საარი", 2001.



წიგნი, პირობითად მაინც, ორ ნაწილად შეიძლება გავყოთ: ერთ მხარეს აღმოჩნდება "ვეფხისტყაოსნისადმი" მიძღვნილი ორი სტატია, სადაც ავტორი დინჯად და საფუძვლიანად განმარტავს პოემის ცალკეულ მოტივებსა თუ სიუჟეტურ სვლებს, მეორე მხარეს - დანარჩენი უფრო მოკლე და ზოგადი ხასიათის წერილები.

თავდაპირველად ამ უკანასკნელთა შესახებ: ძირითადი საკითხი, რომელსაც თ. ვასაძე უტრიალებს, არის ქართული მენტალიტეტის ჩამოყალიბება, მისი სახეცვალება ისტორიულ რეალობათა გავლენით, მისი ავ-კარგი. რამდენიმე სტატიაში გამოთქმული თვალსაზრისი მოკლედ (მაგრამ საკმაო სისრულით) ასე შეიძლება გამოიყოს: ქრისტიანობის გავლენით ქართულ ნაციონალურ ხასიათში ჩამოყალიბდა ჯანსაღი და სიცოცხლისუნარიანი ინდივიდუალიზმი - უაღრესად განვითარებული თვითშეგნება საკუთარი ღირსებისა და პიროვნული ფასეულობისა და, ამასთან ერთად, სხვა პიროვნების ფასეულობის, მისი ღირსების ასეთივე ზომით აღიარება-დაფასება. ამგვარმა მსოფლმხედველობამ ყველაზე სრულყოფილი გამოხატულება "ვეფხისტყაოსანში" ჰპოვა, სადაც სხვისი ბედნიერებისთვის თავგანწირვა, სხვისი ინტერესების დასაცავად ბრძოლა, სხვისი სატყვეობის გაზიარება და სხვისი სიხარულით გახარება დასახულია როგორც საუკეთესო საშუალება საკუთარი ბედნიერების მოპოვებისა და საკუთარი პიროვნების რეალიზების

გზაზე. ამ რენესანსული მსოფლმხედველობის განვითარებამ ევროპაში ლიბერალური ცნობიერება ჩამოაყალიბა, რამაც, საბოლოო ჯამში, დასავლეთის ქვეყნები პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და კულტურულ ძალმოსილებამდე მიიყვანა. სხვაგვარად განვითარდა პროცესი საქართველოში: XIII საუკუნიდან მოყოლებული, ქვეყანა გამუდმებული თავდასხმების, ნგრევადი სახელმწიფოებრიობის პირობებში ცხოვრობდა, რასაც ეკონომიკური გაპარტახებისა და მოსახლეობის საშინელი მატერიალური სიდუხჭირის გარდა, შედეგად მოჰყვა ქართულ მენტალიტეტში სამართლებრივი ნიჰილიზმის დამკვიდრება და რელიგიური ცნობიერების გადაგვარება. მხოლოდ ამის შემდეგ გახდა შესაძლებელი აყვავებულიყო ისეთი სიმახინჯე, როგორც ადამიანებით ვაჭრობაა. ჯანსაღი და კაცთმოყვარე ინდივიდუალიზმი გადაგვარდა შმაგ ეგოიზმად და თვითნებობად, რაც, როგორც პოტენციური საფრთხე, უკვე "ვეფხისტყაოსანში" შეიძლება იქნას ამოკითხული.

ჩვენ უნდა ვიცოდეთ, რომ ფეოდალური საქართველოს ნგრევა გაპარტახება, უბრალოდ, ისტორიის ჩველი ეტაპი და წარსულში ჩარჩენილი უბედურება არ ყოფილა: დღევანდელი ქართველობის მენტალიტეტი სწორედ იმ საუკუნეების განმავლობაში არის ფორმირებული. სახელმწიფოებრივი ცნობიერების არარსებობამ და კანონებისადმი უპატივცემულობამ კი პატივსაცემი (თუ თავგანსაცემი) ობიექტის ნიშაში მყარად დაამკვიდრა ორი ერთმანეთის მსგავსი პერსონაჟი, რომლებიც გამარჯვებულ და გოვლებულ ეგოცენტრიზმს, ყოველგვარი ზნეობრივ-სამართლებრივი პრინციპების ფეხებზე დაკიდებას განსახიერებენ: ერთი მხრივ დიქტატორი და, მეორე მხრივ, ბანდიტი. სწორედ ასეთი ადამიანები იქცევიან მასისთვის ღირსეულობის ეტალონებად.

ამ თვალსაზრისის ილუსტრირებას ავტორი ქართული მწერლობიდან (კერძოდ, ნიკო ლორთქიფანიძის და ჯემალ ქარჩხაძის მოთხრობებიდან) ძუნწად მოხმობილი, მაგრამ საკმაოდ თვალსაჩინო მაგალითებით ახდენს.

ილია ჭავჭავაძის პროზაშიც მან ოსტატურად გამოყო სწორედ ის პლასტები, რომლებიც ეროვნული მენტალიტეტის საღვთოდაც აქტუალურ ღირსება-მანკიე-

რებებს შეეხება. მაგალითად, მკაფიოდ გამოკვეთა, რომ უტიპოურესი ნიმუში რაციონალიზმის ეპოქაში "მიტურ-პოეტური" აზროვნებისა, რომელიც დღესაც ერთგვარ ინტელექტუალურ ეპიდემიად აქვს მოდებული ქართულ საზოგადოებრივ ცხოვრებას, არის ლუარსაბ თათქარიძის ლოგოკა (საუბედუროდ, ამის გაცნობიერება არ აღმოჩნდა ადვილი საქმე - ზოგ ჭკვიან ადამიანსაც კი დღემდე აქვს ილუზია, რომ მითოლოგებით აზროვნება რაღაც იდუმალი მისტიკურ-სიმბოლოური ღირსებების მატარებელია).

თ. ვასაძემ უახლესი ევროპული აზროვნების "ობიექტიდან შეხედვა" ილიას მოთხრობებს და ზოგი რამ მეტად საინტერესო დაინახა. აი, ამის ორი ნიმუში:

"თათქარიძეების არსებობის ერთ-ერთი ბურჯია ცრურწმენა, რომ უხეში ძალადობა აუცილებელია წესრიგისთვის... (ამის დასაბამებად ნახსენებია "ყმების დანოკების" ეპიზოდი და ლუარსაბის და დარეჯანის შეგონებები, რომ ყმები მუდმივ შიშში უნდა ამყოფო - ზ.კ.) ერთი თანამედროვე მოაზროვნის მტკიცებით, ძალადობის აბსოლუტური ეფექტიანობის ურყევი აღიარება, დარწმუნების პრინციპთან შედარებით ძალადობისთვის უპირატესობის მინიჭებაც იყო აღმოსავლური სამყაროს ჩამორჩენის, გახევების მიზეზი. და თათქარიძეებიც ხომ არსებობდა აღმოსავლეთში, აზიელები არიან..."

ახლა, "ოთარანთ ქვრივის" შესახებ: "მოთხრობის მთავარი პერსონაჟები, არსებითად, იმავე ეთიკის განმარტავებლები არიან, რასაც მაქს ვებერი "პროტესტანტულ შრომის ეთიკას" უწოდებს და "კაპიტალიზმის სულის" გაჩენის და დამკვიდრების მძლავრ ფაქტორად მიიჩნევს... ვებერი პროტესტანტული შრომის ეთიკის დაცვას განსაზღვრავს როგორც "საერო ასკეტიზმს". ილიას გმირიც პირქუში პურიტანი ქალია, ცხოვრების სიმძიმესთან ბრძოლაში და ტანჯვის მოთმენაში ასკეტივით გამკაცრებული..."

ვაჟა-ფშაველას მდგომარეობის გააზრებისთვის საინტერესო ნიუანსია, რომ "გველისმჭამელის" მსოფლმხედველობრივი საფუძველი (შეიძლება ითქვას, საერთოდ, ვაჟას დამოკიდებულება ბუნებისადმი და, უფრო ფართოდ, სიცოცხლისადმი) ბევრი ნიშნით ემთხვევა XX საუკუნის უმნიშვნელოვანესი ჰუმანიტისტის, ალბერტ შვაიციერის ეთიკურ პოზიციას,

რომელიც "სიცოცხლისადმი მოკრძალების" სახელით არის ცნობილი.

■ ■ ■
თამაზ ვასაძემ ძირითადად მაინც "ვეფხისტყაოსნისადმი" მიძღვნილი სტატიებით მიიპყრო მკითხველი საზოგადოების ყურადღება (წიგნში მხოლოდ ორი მათგანია დაბეჭდილი. დღეისთვის ავტორს კიდევ რამდენიმე ესე აქვს გამოქვეყნებული).

საოცარია, რომ ისეთ ვითარებაში, როდესაც რუსთველოლოგიაში მხოლოდ 1960-იან წლებამდე შექმნილი ლიტერატურის ანოტირებულმა ბიბლიოგრაფიამაც კი უზარმაზარი ტომი შეადგინა (არადა რუსთველოლოგიური შრომების "წარღვნა" სწორედ 60-იან წლებში დაიწყო), მკვლევარმა შეძლო, უბრალოდ, ახლებურად კი არ განემარტა პოემის ეპიზოდები, არამედ შეემუშავებინა ახალი მიდგომა "ვეფხისტყაოსნის" განმარტებისადმი, რაც ძალიან იშვიათად ხდება.

პოემის მსოფლმხედველობაში ჩასანვდომად თ. ვასაძეს არ გამოუყენებია ნაცადი ინსტრუმენტები რუსთველოლოგიის არსენალიდან: არც ცალკეული რთული გამოთქმების ახსნა უცვლია, არც ისტორიული რეალიტების ძიება, არც შოთას წინამორბედ ან თანამედროვე აღმოსავლელ თუ დასავლელ ავტორებთან პარალელების გავლება, არც ნაწარმოებში კაცმა არ იცის რა ხერხებით კოდირებული მისტიკურ-ეზოტერიული ინფორმაციის ამოშიფვრა, არც პოემაში ათასგვარი რელიგიურ-ფილოსოფიური სისტემების აღმოჩენა, არც მისი სტრუქტურის გაშიშვლება, არც ცალკეულ დეტალებზე დაყრდნობით შორსმომავალი ჰიპოთეზების შეთხზვა...

თ. ვასაძემ პოემას შეხედა, უბრალოდ... დაინტერესებული მკითხველის თვალთა, რომელიც ცდილობს თვითონაც გაიგოს და სხვადასაუხსნას, მაინც რა წერია მისთვის უსაზღვროდ საინტერესო თხზულებაში. და ეს საგნებით საკმარისი აღმოჩნდა, რათა ავტორს ბევრად უფრო ფასეული შედეგები მიეღო, ვიდრე "ვეფხისტყაოსანში" რაღაც არნახულ საიდუმლოთა მრავალრიცხოვან მაძიებლებს. თ. ვასაძე გამოყოფს სიუჟეტის ამა თუ იმ მონაკვეთს და შემდეგ დინჯად განმარტავს, რა მსოფლმხედველობის გამოხატულება იგი და პერსონაჟთა რა თვისებებს ავლენს. მისი დასკვნები, ერთი შეხედვით, ძალიან მარ-

ტივია და, თითქოს, "ხელის გულზე დევს". მიუხედავად ამისა, იგი ახერხებს დაინახოს ბევრი რამ სხვათა მიერ შეუნიშნავი, "დღევანდლობის ენაზე თარგმნოს", გასაგები გახადოს პერსონაჟთა ქმედების მსოფლმხედველობრივი საფუძვლები.

ვეფიქობ, ასეთი შედეგის მიღწევაში ავტორს ლიტერატურის მასწავლებლის გამოცდილება დაეხმარა: როცა რაღაც რთულს საგულდაგულად უხსნი ბავშვებს, ზოგჯერ სიტყვადი ახალ ხარისხს, შესაშურ სისადავეს აღწევ.

ბოლოს კი სტილის შესახებ: წიგნი კარგად არის დაწერილი. იმ აზრით, რომ სათქმელი მკაფიოდ და გასაგებად არის გამოხატული.

და მაინც... თუ რამ არის ორგანულად უცხო "ორგვარი ცნობიერების" აზროვნების ტიპისთვის, ესაა შაბლონურობა. მით უფრო უსიამოვნო დისონანსს ქმნის ალაგ-ალაგ (არცთუ იშვიათად) თითქოსდა თვისობრივად სხვა ტექსტიდან შემოწერილი შაბლონური გამოთქმები - კანცელარიული სტილის მკვდარი ნაფლეთები. წიგნი იმდენად ცოცხალი და საინტერესოა, რომ ხშირად კანცელარიზმებსაც იტანს. ყოველ შემთხვევაში, ენობრივ ნაკლოვანებებზე ყურადღების გამახვილების სურვილი არ გიჩნდება, მაგრამ როცა, "ვეფხისტყაოსნის" იდეალური და რეალური პლასტებისადმი მიძღვნილ ძალიან კარგ სტატიაში, ტარიელისა და ნესტანის თავგადასავალი ასეა დახასიათებული: "მთავარ გმირთა ამალღებული გრძნობების და მისწრაფებების ხორც-შესხმა"; ან კიდევ, ნათქვამია: "გულანმარობის ავთანდილის მამოძრავებელი ეს მაღალი გრძნობები და ფასეულობებია"; ან თუნდაც (ფატმანის შესახებ): "კურტიზანი ქალი, რომლის ცხოვრებაშიც ამდენი ჭუჭყია" (ეს სტილური ბანალობები საგანგებოდ ნამდვილად არ შემირჩევია) - შეუსაბამობა იმდენად მყვირადა და მკაფიო ხდება, რომ ძნელია იგი არადაჩაგაგებ ნერილმანად ჩათვალო.

არადა, "ორგვარი ცნობიერება" იმ ძალიან იშვიათ წიგნთაგანია, რომლებიც სწორედ შაბლონური მიდგომებზე უფროს თქმით გაქვეყნებული თავყვანის ტემის მკვდარ შრეებს აცლიან კლასიკურ მემკვიდრეობას და გვარწმუნებენ, რომ მისი ნამდვილი ადგილი, მუზეუმების აკლდამურ ატმოსფეროში კი არა, ცოცხალი ლიტერატურული პროცესის ავანგარდშია.

ხალხალი ქორნილი

ზურაბ კიკნაძე

ნესტან რატიანი "რიტუალის ასახვა ძველბერძნულ ლიტერატურაში" (ჰომეროსიდან ევრიპიდემდე), რედაქტორი რისმაგ გორდუზიანი, რეცენზენტები: ნანა ტონია, რუსუდან ცანავა, თბ. "ლოგოსი", 2001.



ნიგნი ეხება ბერძნული რელიგიური თუ ყოფითი კულტურის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან უბანს და, როგორც დამონებული ლიტერატურის სიიდან ჩანს, არცთუ ღრმად დამუშავებულს იმ კუთხით, რომლითაც ავტორს განუზრახავს მისი შესწავლა. ესაა სინამდვილის რიტუალური მხარე, რომელიც მსჭვალავდა ადამიანის კერძო და საზოგადოებრივ ცხოვრებას. ნიგნის ავტორი ანგარიშს უწევს ორ გარემოებას, რომლებსაც შეუძლიათ რიტუალი მისი თავდაპირველი ფუნქციონირების განსხვავებულად წარმოგვიდგინონ: ეს არის ის დამატებითი როლი, რომელსაც რიტუალი ასრულებს მხატვრული ნაწარმოების კომპოზიციის ასახვად და ამ მიზეზით გამომწვეული დესაკრალიზაცია.

ამრიგად, ავტორის წინაშე რამდენიმე ამოცანა დგას: ერთია გამოკვლევა იმისა, თუ როგორ არის რიტუალი ასახული ნაწარმოებში, როგორც რელიგიური ფენომენი; მეორეა, რა ფუნქციით არის იგი გამოყენებული ნაწარ-

მოებში, როგორც კომპოზიციური ელემენტი სიუჟეტის განვითარებაში; და მესამეა, როგორ არის იგი შემოქმედებითად დამუშავებული და გარდაქმნილი, როგორც სინამდვილის ნებისმიერი სფერო მხატვრულ ნაწარმოებში. ამიტომ მკვლევარი შერიგებული უნდა იყოს იმ გარემოებასთან, რომ რიტუალი არასოდეს სრული სახით არ იქნება ნაწარმოებში წარმოდგენილი. მისი მთლიანობის აღდგენა კი ფილოლოგის კომპეტენციაში არ შედის, რასაც აღნიშნავს კიდევ ავტორი, თუმცა რიტუალის არსებით მხარეზე საუბარს მაინც ვერ ასცდებოდა და ეს ბუნებრივია არის.

რიტუალური თეორიისა და პრაქტიკის მთელ მრავალფეროვნებას ავტორი მწყობრ კლასიფიკაციაში აქცევს. გამოყოფილია რიტუალური ქმედებების ხუთი სფერო: მსხვერპლშენიშვნა, განწმენდა, ქორნილი, გლოვა-თუმცა უნდა ითქვას, რომ კლასიფიკაცია პირობითია და ამას გრძობს ავტორი. მსხვერპლშენიშვნა, როგორც სისხლიანი, ისე უსისხლო, აუცილებელი ნაწილია თითქმის ყველა სახეობის რიტუალისა. მის გარეშე განწმენის რიტუალს არ ექნებოდა ძალა. მეორე მხრივ, განწმენის რიტუალი, როგორც აღნიშნავს ავტორი, წინ უძღვის ნებისმიერ რიტუალს. თუ ქმედებას, თვით ჭამიდან დაწყებული მსხვერპლშენიშვნით დამთავრებულს. "ნებისმიერი სახის მსხვერპლშენიშვნის წინ მონაწილენი ერთიანდებოდნენ სიმბოლური განწმენდით". მისი უნივერსალობიდან გამომდინარე ავტორი ცდილობს ე.წ. განწმენის რიტუალის ზოგიერთ კონკრეტულ გამოხატულებაში (როგორც არის ბრძოლის წინ განწმენდა), დაინახოს (და სამართლიანადაც) სტატუსის შეცვლის, ანუ, როგორც მას პირველად უწოდა არნოლდ ვან გენეპმა, "გადასვლის რიტუალი". მე დავესძინდი, რომ არა მხოლოდ ზოგიერთ შემთხვევაში, არამედ შემთხვევათა აბსოლუტურ უმრავლესობაში იგი შეიძლება ამ რანგშიც გავიზაროთ. ყოველი განწმენის საზრისი ადამიანის განახლებაში ანუ მის ახალ სტატუსში (იქნება ეს მეომრობა, რელიგიური მსახურ-

ება, ქორნილება თუ გლოვა) გადასვლაშია. მისი მიზანია ყველა მეტნაკლებად მნიშვნელოვან შემთხვევაში, როგორც ავტორი აღნიშნავს, ადამიანის "გამოყოფა ყოველდღიური ჩვეული მდგომარეობიდან".

მსხვერპლშენიშვნა მოითხოვს განწმენდას თავის წინაპირობად, მაგრამ თავად განწმენის რიტუალის სუბსტანციური მხარე, ფართე აზრით, სხვა არაფერია, თუ არა მსხვერპლშენიშვნა (ყოველ შემთხვევაში, ეს ასეა ძველ აღთქმაში). მოქცეული ვართ მოჯადოებულ წრეში, მაგრამ ეს ბუნებრივია, რადგან რელიგიური მსოფლგანცდა და მასთან დაკავშირებული რიტუალები ერთმანეთს განმარტავენ და განაპირობებენ. ზუსტად ისევე, როგორც ირინეს ლიონელი ამბობს, რომ "ჩვენი მოძღვრება განმარტავს ლიტურგიას, ხოლო ლიტურგია, თავის მხრივ, განმარტავს მოძღვრებას". სხვათადაც, ეს ჭეშმარიტება შეიძლება განმარტავდეს რიტუალისა და მითოსის ურთიერთობით. რომელია პირველია? ასეთი, კითხვა, ალბათ არც არის გამართლებული. ყოველ შემთხვევაში ე.წ. მანკიერი წრის ამ მანკიერებას მეორე მხარე აქვს: იგი შეიძლება რელიგიური სფეროს ირაციონალურობის მეტაფორად გავიზაროთ, ყოველ შემთხვევაში, ის კარგად გამოხატავს საგნის არსს. ეს არის პერმენტიკული ჩაკეტილი წრე, რომლის შიგნით აზრს კარგავს ის კითხვები, რომლებიც წრის გარეთ მყოფს ებადება. ამიტომაც არ უნდა იყოს ძირითადი თემიდან გადახვევა, როცა ავტორი საგანგებოდ განიხილავს წრის იდეას რიტუალებთან დაკავშირებით. ეს იქნება როკით შექმნილი წრის, ფერხულის, დაწული გვირგვინის, საქორწილო ბეჭდის თუ სახლის, შემოსაზღვრული სივრცის ან, თუნდაც, პენელოპეს ნაქსოვის სახით. და ბარემ აქვე აღვნიშნოთ, რომ რიტუალის, კერძოდ, მსხვერპლშენიშვნის რიტუალის ატრიბუტებს ავტორი ასევე ფართე სიმბოლურ პლანში გაიზარებს, როგორც მაგალითად სამსხვერპლო კვამლს მსოფლიო ხისა და ღერძისა და, საბოლოოდ, გზის ანალოგად, რამდენადაც



დიონისე თავის ამალასთან ერთად

სამსხვერპლო ადგილი სამყაროს შუაგულად გაიზარება და იმავდროულად მასზე გადის ღმერთების კენ მიმავალი გზა. უადგილო არ იქნებოდა ფშაური წარმოშობის რიტუალური ლექსის ("ბერი გორგი მეც ვიყავ...") გახსენება, რომელიც ჭარბი კომუნიკაციური საშუალებებით გამოირჩევა. აქ არის ჯაჭვი, აქ არის მთაც, ხეც და კიბეც, როგორც იაკობის კიბის გამოძახილი.

თავისი საკუთრივი, შეიძლება ითქვას, სრულმასშტაბიანი ფუნქცია, აქვს დაკისრებული საქორწინო რიტუალთა ელემენტების ხსენებას და, საზოგადოდ, ქორწინლის მოტივს "ოდისეაში", რაც ავტორს აძლევს საშუალებას, ილაპარაკოს ოდისეისა და პენელოპეს "ხელახალ ქორნილზე". ეს ადგილი ნაშრომის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პასაჟად მიმაჩნია, რომელსაც აქვს სამომავლოდ გაღრმავებული კვლევის პერსპექტივა. აქ იკვეთება აზრი, რომ "ოდისეას" მთელი შინაარსი ხელახალი ქორწინებისთვის მზადდება. ამისკენ არის მონოდებული ყველა ის განსაცდელი, რომლებიც ეპოსის მთავარმა გმირმა გადაიტანა გზაზე ტროადან ითაკამდე, ლოტოფაგებიდან დაწყებული, ქალღმერთთან შემოთავაზებული ქორწინებებით დასრულებული, რომელთაც ის პენელოპასთან ხელახალი შეუღლებისთვის უარყოფს. ყველაფერი, რაც ხდება ეპოსის დასასრულს

ამ ხელახალი ქორწინების წინაპირობაა: სასიძოთა ძლევა ასპარეზობაში, მსახურთა ფერხული, განწმენის რიტუალი, სიძის განმსვენება ათენას მიერ, ჩირაღდნებით სვლა. ამის საფუძველზე ჩვენ შეგვიძლია დავსძინოთ, რომ ფერისცვალება, რასაც ოდისეის განიცდის ათენას ხელით, რომელმაც გადააღახვინა ყველა სხვა დაბრკოლება, შეგვიძლია გავიზაროთ, როგორც გადასვლის რიტუალი, რომლის ძალითაც ოდისეის სიძის სტატუსს იძენს, რომლის ძალითაც ის გამოიხსნის სასიძოთა ტყვეობაში მყოფ სასიძოს. არაშემთხვევით, ავტორი ოდისეის საბოლოო ქმედებას პენელოპეს გათავისუფლებად იაზრებს.

თუ ეპოსში, კერძოდ, "ოდისეაში" დასასრული ბედნიერ ქორწინის მოთხოვნა, რითაც ეპოსი მოგვიანო ჯადოსნურ ზღაპარს ენათესავება, სხვაგვარად არის საქმე ტრაგედიაში. "ტრაგედიას არ აინტერესებს ილბლიანი, ბედნიერი ქორწილი... ტრაგიკოსთა ინტერესის საგანი ის ქორწილებაა, რომლებიც ან წარუმატებლად დასრულდა ან უბედურად წარიმართა". ეს სავესტით კანონზომიერი რიტუალიდან წარმოშობილი ჟანრისათვის. ოღონდ ეს ის რიტუალი არ არის, რომელიც ბედნიერად მთავრდება.

"ვის ბინდათ ქალი ეთერი?.."

მიქაელ ირაძეძე

ზურაბ კიკნაძე. ქართული ხალხური ეპოსი. თბილისი. "ლოგოსი", 2001.

ზურაბ კიკნაძის მდგომარეობა ერთი ფრანგით ასე შეიძლება დახასიათდეს: ჭვრეტა მეცნიერებისა და ხელოვნების საზღვრიდან. აკადემიური მეცნიერება (რომლის მონაცემებსა და მეთოდებს ავტორი სრულყოფილად ფლობს) მის შრომებში უცნაურად იცვლის სახეს, რადგან აქ ესთეტიკური მოთხოვნები და ინტუიცია სამეცნიერო კვლევის ელემენტად არის ქცეული, ხოლო აკადემიურ-

რი მეთოდების "ობიექტურობა" (სინამდვილეში მხოლოდ მეტნაკლებად დამაჯერებელი ილუზია ობიექტურობისა) შეუნიღბავი სუბიექტურობით ალბეჭდილი თვალთახედვის ერთ-ერთ შემადგენელ ნაწილადეა "ჩამოქვეითებული". "იქნებ მეცნიერულობა მხოლოდ პესიმისმიტით გამოწვეული შიში და ფანდია - დახვეწილი თავდაცვა ჭეშმარიტებისგან?" - სწორედ ობიექტურობის პრეტენზიას ესხმოდა თავს ნიცშე.

არსებითად, "ქართული ხალხური ეპოსი" - ეს არის ესეები სამი უმნიშვნელოვანესი ფოლკლორული ქმნილების - "ამირანიანის", "ეთერიანისა" და "არსენას ლექსის" - შესახებ.

"კოორდინატთა სისტემას" (ან, თუ გნებავთ, ერთგვარ "ანატომიურ მაგიდას"), რომელზეც ნაწარმოებთა განხილვა, მათი სტრუქტურის, "ხერხემლის" "ახლოით განჩხრეკა" ხდება, ქმნის თანამედროვე ფილოსოფიური პრობლემატიკა. ესეც უჩვეულო მოვლენაა ფოლკლორისტიკისთვის, რომელიც, ძირითადად, ზეპირსიტყვიერებაში "უძველესი" რწმენა-წარმოდგენების აღმოჩენით, ან, უკეთეს შემთხვევაში, ხალხური შემოქმედების ტიპური ნიშნების გამოყოფით არის დაკავებული.

ზ. კიკნაძის კვლევის საგანი კი ერთდროულად "ფილოსოფიურიც" არის - როგორ წარმოგ-

ვიდგება ყოფიერების საზრისი ხალხურ მსოფლხედვაში - და "მეცნიერულიც" - რა სტრუქტურულ სქემას, რა აუცილებელ შინაარსობლივ "ბუდეებსა" თუ "ტეხილებს" ქმნის იგი (ხალხურ ცნობიერებაში არეკლილი სიცოცხლის საზრისი) ეპიკურ ნაწარმოებში.

ამ კვლევამ ავტორი მიიყვანა დასკვნამდე, რომ ხალხური მსოფლხედველობა - ჩვენს შემთხვევაში, ეპიკური აზროვნების ხალხური წესი - აყალიბებს საკმაოდ მკაფიო და მყარ სიუჟეტურ სტრუქტურას; ეს სტრუქტურა შედგება აუცილებ-



"ვის გინდათ ქალი ეთერი?.."



ბელი საყრდენი ეპიზოდებისგან - "ზღურბლებისგან", რომლებიც ეპოსის გამორმა უნდა გადალახოს.

საჭირო იყო მკვლევრის უმახვილესი მზერა, რათა ერთი მხრივ მითოლოგიური ("ამირანიანი") და მეორე მხრივ ისტორიული ("არსენას ლექსი") ცნობიერების წიაღში შობილ ნაწარმოებთა ცა და მიწასავით განსხვავებული ხორციელი სამოსის (თხრობის ხასიათისა და ხერხების, მხატვრული სახეების) წიაღ დაენახა მოულოდნელად მსგავსი "ჩონჩხი" - ანალოგიური ფუნქციის მქონე ეპიზოდთა თანმიმდევრობა და, თუნდაც, გველემების სტომაქიდან ამირანის თავდახსნისა და აბანოდან არსენას გამოპარვის შესატყვისობა დაედგინა.

ამ მზერამ რენტგენის სხივების უტყუარობით იმუშავა და სავეებით უეჭველი გახადა შესავალში გამოთქმული არცთუ ადვილად მისაგნებ-დასასაბუთებელი თვალსაზრისი: "ამირანი მითოლოგიურ სამყაროში მოქმედი პერსონაჟია, რომლის ასპარეზი საკაცობრიოა. არსენა კი რეალური პიროვნებაა, მასზე შეთხზული "შიარსიტყვების" თანამედროვე, მაგრამ რაც უნდა სხვაობდეს მათი "სკენელები", მათ შორის არსებითი მსგავსებაა... ასეც შეგვეძლო გვეთქვა: "ამირანიანი" და "არსენას ლექსი" ერთ ეპიკურ, მაგრამ სხვადასხვა სიღრმის დინებას ეკუთვნის; "მას ჟამს", მაგ-

რამ არ ვიცით, როდის გაჭრილ კალაპოტში მიედინებია. მსგავსება სიღრმისეულია, განსხვავება - ეპოქალური" (ე.ი. ჟამისმიერი - ზ.კვ.).

აქვე უნდა ითქვას: არა მხოლოდ ხალხური ეპოსის, ქართული კულტურის ფუნდამენტურ პრობლემათა გააზრებისთვის ძალზე მნიშვნელოვანია აგრეთვე დასკვნა, რომ XIX საუკუნის 60-იანი წლებიდან სამოქალაქო-პატრიოტულ პოეზიაში და-მორჩილებული საქართველოს სიმბოლოდ დამკვიდრებული მიჯაჭვული ამირანი მთლიანად არის მოწყვეტილი თავის წყაროს - ხალხური ეპოსის დევეების წინააღმდეგ მებრძოლ გმირს, რომელიც გააპარტავნებამ თვითონ აქცია ისეთ ავსულად, რომლის ერთადერთი სამართლიანი ხედრი მიჯაჭვაა. და რომ ხალხური ცნობიერებისთვის ღვთის წინააღმდეგ გალაშქრება ერთნიშნა ბოროტებაა, იმ ამბოხების მსგავსი, რომელმაც რჩეული ანგელოზი სატანად აქცია. არადა ჩვენს ჰუმანიტარულ მეცნიერებაში (ცხადია, ფოლკლორისტიკაშიც) კვლევის საგნად იქცა სწორედ პატრიოტული ლირიკის "ოპტიკიდან დანახული" ამირანი, რამაც უამრავი შეუსაბამობა დაბადა - უწინარეს ყოვლისა კი ამირანის ზომიერადსული დაახლოება და ლამის გაიგივება პრომეთესთან, გაუმართლებელი მცდელობა მისი გადაქცევისა, კაცობრიობის პროგრესისთვის მებრძოლ პერსონაჟამდე ისე, რომ საზოგადოებრივი გმირებისთვის ტიპური მოტივი საცოთლის მოტაცებისა, ადამიანთა საკეთილდღეოდ ცეცხლის მოტაცებად იქნა გა-

გებული. შეიძლება ითქვას, რომ "ქართული ხალხური ეპოსი" ერთ-ერთი პირველი გამოკვლევაა, რომელიც ამირანის ნამდვილ, და არა მეცნიერთა მიერ გამოგონილ, სახეს იკვლევს.



ამავე სტრუქტურულმა ხედვამ აშკარა გახადა მკვლევრისთვის "ეთერიანის" არახალხური წარმომავლობა - ამ ეპიკურ დრამას აქვს რამდენიმე ნიშანი, რომლებიც მის ელიტურ პირველწყაროს ააშკარავენ: მრავალპერსონაჟიანობა (ფოლკლორში ყოველთვის მხოლოდ ერთი მთავარი გმირია, ყველა სხვას დამხმარე ფუნქცია აკისრია); ამ პერსონაჟების მკაფიო ინდივიდუალობა, არატიპიურობა; ხალხური ეპოსისთვის სრულიად უცხო ემძაფრესი ემოციური ფონი - თეითარყოფამდე მისული სიყვარული და ა.შ.

ასე რომ, დამაჯერებლად გამოიყურება ვარაუდი - "ეთერიანი" თავდაპირველად ლიტერატურული ნაწარმოებია უნდა ყოფილიყო (ალბათ, თამარის ეპოქაში შექმნილი), რომელმაც ჩვენამდე მხოლოდ გახალხურებული ფორმით მოაღწიაო. ხალხური თხრობის სტილიმ მას ძირეულად უცვალა სახე: მთელი პირველი ნაწილი გარდაქმნა რამდენიმე განსხვავებულსიუჟეტთან ვარიანტად ჩამოყალიბებულ ზღაპრად და უკლებლივ ყველა ვარიანტი მიიყვანა აბესალომისა და ეთერის ქორწილამდე - ზღაპრების ყველაზე ბუნებრივ დასასრულამდე, რის შემდეგაც საყოველთაო ბედნიერებისა და მარადიული სიხარულის ჟამი უნდა დამდგარიყო.

მაგრამ სწორედ ამ დროს შემოიჭრა ლიტერატურული თავწყაროდან თხრობაში მურმანი - ერთ-ერთი ყველაზე აუხსნელი პერსონაჟი, არა მხოლოდ ქართული, შეიძლება ითქვას, მსოფლიო სიტყვიერებისა და ზღაპარი ობოლი გოგოსა და უფლისწულის ქორწინებისა, ან თუ გნებავთ, პოემა ბედისწერის რჩეული ქალ-ვაჟის სიყვარულისა (ერთ ვარიანტში ხომ მათ თვით ქრისტე ღმერთი დაადგამს თავზე გვირგვინებს!) გადააქცია გაუგებარი, აბსურდული, შეიძლება ითქვას, სამყაროული ჰარმონიის დამანგრეველი ლალატისა და ბოროტის ძლევამოსილების ტრაგედიად. თუ "ეთერიანი" ნამდვილად გახალხურებული ლიტერატურული ნაწარმოებია (ხოლო ამ დაშვების გარეშე ამგვარი თხრობითი სტრუქტურის წარმოქმნა ძნელი წარმოსადგენია), ერთგვარ ნუგეშად და "სამართლიანობის აღდგენად" შეიძლება ჩავთვალოთ, რომ ზაქარია ფალიაშვილის მეშვეობით იგი "ელიტურ წიაღს" დაუბრუნდა - ოპერად გარდაიქმნა.

თუმცაღა, ჟანრიდან ჟანრში მოგზაურობამ უცნაური დალით აღბეჭდა ნაწარმოები. დანამდევილებით შეიძლება ითქვას, რომ ლიტერატურულ პირველწყაროში აბესალომის საქციელი, ფსიქოლოგიურად თუ არა (ეს კლასიკურ ხანაში არ არის მოსალოდნელი), მსოფლმხედველობრივად მაინც იქნებოდა განმარტებული. ხალხურ წიაღში გადასვლაში, ბუნებრივია, უწინარეს ყოვლისა, სწორედ ეს მსოფლმხედველობრივი საფუძველი გაანადგურა, მაგრამ მას ვერც საკუთარი, ხალხური

სოფლხედვა ჩაუნაცვლა ორგანულად და დარჩა უცნაური, არამოტივირებული, მიუტევებელი უსუსურობა მთავარი გმირისა, ქმრის მიერ ქორწილის დღეს გასასხვისებლად გამოყვანილი უსაყვარლესი ცოლი, რომელთან განშორების დარდმაც მას სულ მალე მოუსწრაფა სიცოცხლე. და ერთ-ერთი ყველაზე ტრაგიკული საოპერო ფრაზა - აბესალომის სასწრაფო კვეთილი ქვითინი: "ვის გინდათ ქალი ეთერი, თავს ოქროგვირგვინოსანი?.."



განსაზღვრება "კლასიკური", ნაწარმოების დიდი აზრობრივი თუ ესთეტიკური ღირსებების აღიარებასთან ერთად, უძრავობის გარკვეული ნიუანსის შემცველიც არის და გულისხმობს რაღაც ისეთს, რის მიმართ მყარად ჩამოყალიბდა მონივრული დამოკიდებულება, რაც ნაკლებად აღძრავს დილოგის გამართვის, ზოგან ავტორის თანამებრძოლად გახდომის, ხოლო სხვაგან მძაფრი პოლემიკის დაწყების სურვილს. მოკლედ, კლასიკური არის ის, რამაც განვითარება დაასრულა, რამაც აღფრთოვანებული დამოკიდებულებისა და ძალმოსილების უძრავობაში იწყო გახელება.

ამ აზრით ზურაბ კიკნაძის მჩქეფარე სიცოცხლით სავსე შრომა კიდევ ძალიან დიდხანს არ გახდება კლასიკური. ვფიქრობ, იგი ავტორთა სულ ახალ-ახალ თაობებს უზიძვებს, არა მხოლოდ ქართულ ხალხურ ეპოსში, ცნობიერების ყველა სფეროში ცოცხალი აზრის ძიებისაკენ.

თარგმანები

მათთვის, ვინც ბარდაქმნების სურვილითაა შეპყრობილი

ინო სინსაძე

ჯინ ვებსტერი. "გრძელფეხება მამილო". მთარგმნელი ლია ვუგუნავა, ილუსტრაციები ჯინ ვებსტერი, გარეკანის მხატვარი ნინო ზაალიშვილი, გარეკანის დიზაინი გიორგი ტაბლიაშვილი. თბილისი. "დიოგენე". 2002



"გრძელფეხება მამილო" მოგვითხრობს ობლის ამბავს, რომელიც ანონიმურმა ქველმოქმედმა კოლეჯში გაგზავნა... - წერია წიგნის წინასიტყვაობაში. თუმცა, ამ წიგნის შინაარსი, ბევრად უფრო მრავალფეროვანია, ვიდრე ეს ამ ფრაზიდან ჩანს. მასში არის მაღალი იუმორი, სიყვარულიც, ინტრიგაც. მაგრამ, ეს ყველაფერი არ არის ის, რაც ჩვენი სინამდვილისათვის წიგნს მნიშვნელობას მატებს.

ამ წიგნის მთავარი აზრი შეიძლება მისივე გმირის აღფრთობით გამოვხატოთ, როდესაც ის გაიგებს, რომ "ღარიბები იმისათვის არიან გაჩენილნი, რომ ჩვენ მოწყალენი გავგზავდეთ", ანდა, როდესაც ის თავგადაკულ ტრადიციულ პურიტანებში მოხვდება და ეუბნება, რომ "ისინი თავიანთ ღმერთზე უკეთესები არიან" (პურიტანები ამ წიგნში, და XX საუკუნის დასაწყისის ამერიკის შვერტებელი შტატების ისტორიაში, ის ქრისტიანი ხალხია, რომლებსაც ზედმეტად დოგმატურად ესმით რწმენის საკითხები, ღმერთი

შურისმაძიებელი და ფხიზელი არსება ჰგონიათ და უფრო ეკლესიის მსახურების აზრს უსმენენ/ემორჩილებიან, ვიდრე ბიბლიას).

"გრძელფეხება მამილო" ძალიან ბევრი რამის შესახებაა. წიგნი გვიამბობს განათლების და განათლებულობის მნიშვნელობის შესახებ, იმის შესახებაც, რომ ამ სამყაროში სიღარიბე უფრო მოსალოდნელი რამეა, ვიდრე სიმდიდრე, რომ ღარიბები და მდიდრები ადამიანთა ორი განსხვავებული ჯიში არ არის და, რაც მთავარია, სამყარო, მიუხედავად იმისა, რომ ერთი შეხედვით უსამართლობებით და უბედურებებითაა აღსავსე, მაინც "happy end"-ით მთავრდება, ძალიან თუ მოინდომე. თანაც, ეს ყველაფერი მოთხრობილია ნათელი იუმორით დაწერილი წერილების საშუალებით, რომელთა კითხვაც ძალიან სახალისოა.

მოკლედ, ეს წიგნი აქტუალურია. აქტუალურია თუნდაც იმის გამო, რომ დღეს ჩვენ თანდათან შევივართ იმ სამყაროში, რომელიც აშშ-ში იყო მაშინ, როდეს-

საც ეს წიგნი იწერებოდა. დღეს ჩვენ ნელ-ნელა ვიგებთ, რომ არსებობენ მდიდრები და ღარიბები, რომ უაზრობაა კამათი იმის შესახებ, თუ რომელი სჯობს ვიყო; რომ თუ ღარიბი ისეთია, როგორც ჯუდე, ხოლო მდიდარი ისეთი, როგორც გრძელფეხება მამილო, საერთოდ სისულელეა ამ საკითხის წამოჭრა, რომ ჩვენს გარემოში მხოლოდ ცუდები და კარგები არ არსებობენ, რომ შესაძლებელია შემწყნარებლობა, რომელიც განათლებულობაზე იქნება დამყარებული და არა - დოგმებზე. ჩვენ, როგორც საზოგადოება და საზოგადოების წევრები, ამ საინტერესო და მნიშვნელოვანი საკითხების აღმოჩენის ეპოქაში ვცხოვრობთ, "გრძელფეხება მამილო" კი ნამდვილად დაგვეხმარება ამ ამბების გარკვევაში.

ეს წიგნი ყველასათვის არის დაწერილი, მათთვის, ვინც ბრონტეანულ (თუ ბრონტულ) სიზმრებშია გახვეული, ასევე მათთვის, ვინც მოხდენილი იუმორს (ან სატირას) ცხოვრების შესაფასებლად ერთადერთ ღირსეულ იარაღად მიიჩნევს,

მათთვისაც, ვისაც არ აკმაყოფილებს რაც ხდება, და გარდაქმნების სურვილითაა შეპყრობილი.

დაბოლოს: რა თქმა უნდა, არ არსებობს თარგმანი ხარვეზების გარეშე. მაგრამ შეცდომები, რომელიც წიგნის კითხვისას შეიმჩნევა, ტექნიკური ხასიათისაა და ძალიან კარგად შესრულებულ სამუშაოს ვერაფერს აკლებს.

P.S. გარდა ზემოთ თქმულისა, "გრძელფეხება მამილოს" დიოგენესეული გამოცემა ინგლისური ენის შესწავლით დაკავებული თინეიჯერებისთვის დროის სასიამოვნოდ და თანაც სასარგებლოდ გატარების მშვენიერი საშუალებაა, რადგან თარგმანს თან ტექსტის დედანი და ინგლისურ-ქართული ლექსიკონიც ერთვის. ჩემი აზრით, ეს ინფორმაცია უკანა ყდაზე რომ ყოფილიყო აღნიშნული, წიგნს კომერციული თვალსაზრისით ერთობ წაადგებოდა. თუმცა, მე ამ საკითხში ბევრი არა გამეგება რა და, ამიტომ, რაიმე დაბეჯითებით მტკიცებისაკენ თავს შევიკავებ.

როცა თარგმან მართლა ხეობდა

ლევან ბრეზაძე

ვლადიმერ ნაბოკოვი, „ლოლიტა“ (რომანი). ავტორისეული რუსული გამოცემიდან თარგმან-თამარ ლომიძემ. რედაქტორ-გამომცემელი ლაშა ბერაია (მასვე ეკუთვნის რუსული გამოცემის პოსტსკრიპტუმის თარგმანი). თბილისი, „ლოგოს პრესი“, 2002.



ვლადიმერ ნაბოკოვის «ლოლიტასავით» ძნელად სათარგმნელი პროზა ცოტა თუ მოიძებნება. აქაოდა ბულვარული პორნოგრაფიული საკითხავი არ გამოიხივდეს, ავტორი რიტორიკული ფიგურებით და ათასი უცნაურობით ნაჯერ ტექსტს გვთავაზობს: მოულოდნელი ეპითეტები და შედარებები, აღმოსავლური ყაიდის მეტაფორაობა, მხატვრული აბსურდის ტექნიკით შესრულებული პასაჟები, ალუზიითა და ციტირების ნაირ-ნაირ სახეობათა სიუხვე, ორიგინალური სიტყვათარგმანობა, უამრავი სიტყვის თამაში თუ ზმა... მოკლედ, ჩვენ წინაშეა ინტელექტუალური და ამავდროულად ეროტიკული პროზის გემოვნებით შესრულებული პაროდია ფარსის ელემენტებით... ჰოდა, ეს ყოველივე წამდვილად დაგაფრთხობს, როცა «ლოლიტას» სხვა ენაზე გარდათქმას დააპირებ, თუკი ყველა სხვა სიკეთესთან ერთად,

რაც მთარგმნელს მოეთხოვება, როგორც მხატვრულ-ლინგვისტურ ამოცანათა დაძლევის ფინითაც არა ხარ შეპყრობილი.

თამარ ლომიძე – ამ თარგმანისთვის საჭირო ორივე ენის ჩინებული მცოდნე, ფართო პროფილის მეცნიერ-ფილოლოგი, ანალიტიკოსი, ორიგინალურ და ღრმა ლიტერატურულ დაკვირვებათა ავტორი და თარგმანის დარგშიც საკმაოდ გამოცდილი შემოქმედი – ქართული «ლოლიტას» სახით უაღრესად მნიშვნელოვან ლიტერატურულ მოვლენას გვთავაზობს.

მთარგმნელთა უმრავლესობის მთავარი უბედურება ის არის, რომ ტექსტის ანალიზური ნაკითხვა უჭირთ; არ ითვალისწინებენ, რომ მხატვრულ ნაწარმოებში ინფორმაცია მარტო სიტყვებით კი არა, სიტყვათა ორგანიზებითაც გადაიცემა. განსაკუთრებით ემტერებიან ლექსიკურ და სინტაქსურ გამეორებებს, რაც უფუნქციო ტავტოლოგია ჰგონიათ.

საჭადრაკო ორთაბრძოლის ეპიზოდში ვ. ნაბოკოვს ერთი ფრაზა აქვს, სადაც ოთხჯერ, თითქოს და მომბაზერებლად, მეორდება კავშირი «И». დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ, ამ სტილისტიკურ ფიგურას, რომელსაც დაბნეული და აფორიაქებული პერსონაჟის ცოცხალი პორტრეტის შექმნაში მნიშვნელოვანი წვლილი მიუძღვის, თამარ ლომიძე ზუსტად გადაიტანს თარგმანში:

«ამიტომ დიდხანს ვერაფერს ბედავდა, და ქმინავდა, და კრუსუნებდა, და ლაშებს აცმაცუნებდა, და მალულად მაკვირდებოდა კიდევ.»

კარგი, ვთქვათ, ეს იმდენიც არაფერი ტექნიკური თვალსაზრისით. ახლა ასეთი ადგილი ვნახოთ: ჰუმბერტ ჰუმბერტი უსაყვედურებს ლოლიტას: «გაგიჟებით გიყვარდა ძიგძიგისა და სლუკსლუკის უპირველესი სპეციალისტის ფირფიტები, იმისა, შენი ჯუფთი ყმანვილები რომ აღმერთებენ (ლოლიტა: «ჩემი ვინ? – ადამიანურად ილაპარაკე!»).

ლოლიტას ჩვენს მიერ ხაზგასმული მოძველებული, მნიშვნობრივი «ჯუფთი» ეტომა, რაც ტოლს ნიშნავს. ეს გახლავთ ადრევედ და, უთუოდ, არცთუ მართლად მოძებნილი სიტყვა, რომლითაც იმის მსგავსი ეფექტი მიიღწევა, რასაც დედანში «соот-

ковица» ქმნის. (отроковица ასევე ძველებური, მნიშვნობრივი სიტყვაა და ყმანვილ ქალს ნიშნავს). აქ ასაკით და ინტერესებით დიდად განსხვავებულ პერსონაჟთა პორტრეტები სტილისტიკური ხერხით იხატება. ასეთი ადგილების თარგმნისას გამოიცდება ნამდვილი შემოქმედი მთარგმნელი.

«ო, ჩემო ლოლიტა, ახლა მხოლოდ სიტყვებით თამაში თუ შემიძლია» – ასეთ კომენტარს ურთავს მთარგმნელი მის მიერ შეთხზულ ამ სამსიტყვიან მინი-ლექსს: «Убил ты Куилты». (აქ მან რითმის გულისთვის ოდნავ დაამახინჯა მისი საძულველი მეტოქისა და მსხვერპლის გვარი Куилты). ამ სიტყვის თამაშის თამარ ლომიძისეული ვერსია ასეთია: «ბილნიკუილნი». და კიდევ რამდენი რთული მთარგმნელობითი პრობლემის ასეთივე მახვილგონივრული გადაწყვეტა უპოვია მას!

ვნახოთ თარგმანში კარგად გამოტანილი «მხატვრული» სიტყვათარგმანების ნიმუშები:

«ავტომობილიდან გადმოვედი და «დაბორბლას» შევუდექი. განსვენებული შარლოტა ასე უწოდებდა ამ ოპერაციას» (იგულისხმება ავტომობილის ბორბლის გამოცვლის პროცესი. ლ.ბ.). «დაბორბლის» ადგილას დედანში არის «колесование».

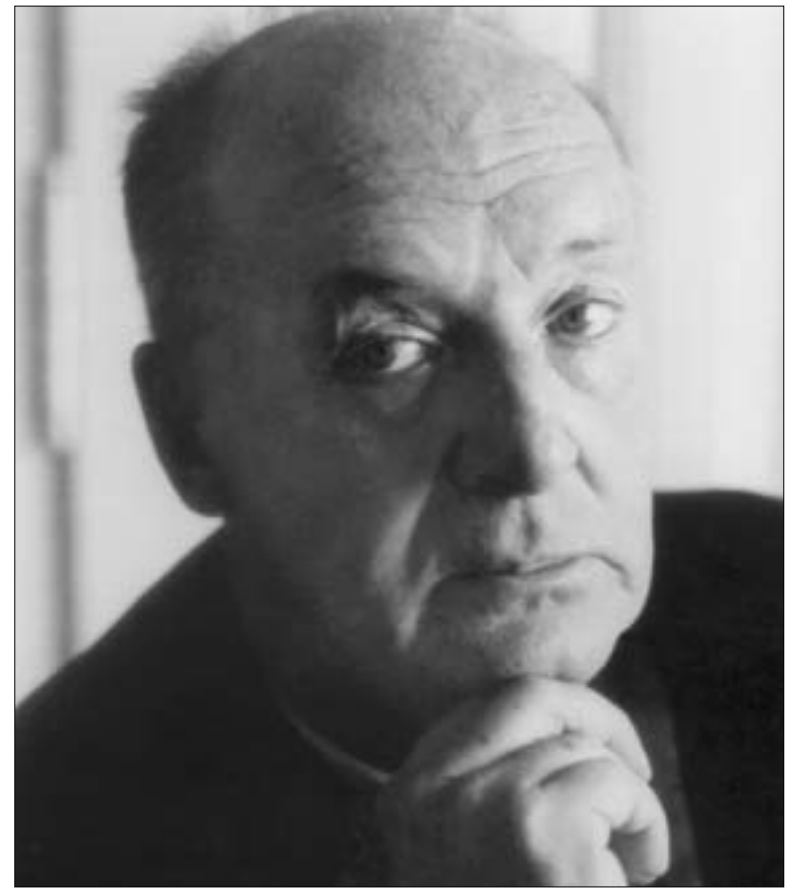
«როდესაც დავბრუნდი, სახლი ჯერ კიდევ ულოლიტო იყო». (შეადარეთ ამას შესაძლო «პროზაული» (უფერული) ვარიანტი: «როდესაც დავბრუნდი, ლოლიტა ჯერ კიდევ არ იყო შინ»).

დედანშია: «Когда вернулся, дом был еще безполитен».

ზემოთ რომ აღმოსავლური მეტაფორაობა ვახსენებ, ამ ყაიდის მხატვრულ სახეებს ვგულისხმობდი: «ჩემი კლერის ბიძა მაგიდაზე იჯდა, სახეზე ჯერ კიდევ მეოცნებე გამომეტყველება ეყინა, მაგრამ ფეხი აღარ არწევდა ვარდისფერი იმედების აკვანსს». (დედანშია: «...нога перестала толкать люльку розового упования»).

სამაგალითო სიზუსტითა და ოსტატობით გადმოაქვს მთარგმნელს ქართულად ამის მსგავსი რთული მხატვრული სახეები. კიდევ ერთი მაგალითი:

«ჩრჩილმა ადგილ-ადგილ ამოჭამა ცოლქმრული სიმყუდროვის პლუმი». რუსულ ტექსტში: «Молевые



ვლადიმერ ნაბოკოვი

предники появились в плюше супружеского уюта».

დედანში ერთი ასეთი შედარებაა: «Солнце уже горело, как мужественный мученик». დააკვირდით, რა მარჯვედ არის შერჩეული სიტყვები მის გადმოსაქართულებლად:

«მზე უდრეკი მარტივილივით ინვოდა».

შეგამჩნიე რამდენიმე, ძირითადად, ტექნიკური მიზეზებით გამოწვეული ნაკლულები:

დასაზუსტებელია ის ადგილი, სადაც მთარგმნელი გოეთეს «ტყის მეფეს» იხსენებს. ფრჩხილებში ჩასმული შენიშვნა – «НО на сей раз любитель не мальчиков, а девочек», ტყის მეფეს მიემართება და არა მთხრობელს, როგორც ეს თარგმანშია (გვ. 281).

338-ე გვერდზე, ფრაზაში – «დოლის ისევე ხომ არ მოვექეცი, ორმოცდაათი წლის ფრანკ ლასას» (უნდა იყოს ლასელი. ლ.ბ.) რომ მოექცა სალი ჰორნერს 1948 წელს? – გამორჩენილია ფრანკ ლასელის პროფესია (მექანიკოსი) და, რაც მთავარია, სალი ჰორ-

ნერის ასაკიც («თერთმეტი წლის»), რასაც აქ არსებითი მნიშვნელობა აქვს.

არის რამდენიმე კორექტიური შეცდომა, რის შედეგადაც აზრი იცვლება:

«მეორე წერილი, რომელიც ლიფტში გავხსენი და სასწრაფოდ გავხსენი, ჯონ ფარლოსგან იყო» (გვ. 309). მეორე «გავხსენის» ნაცვლად უნდა იყოს «გადავათვალერე».

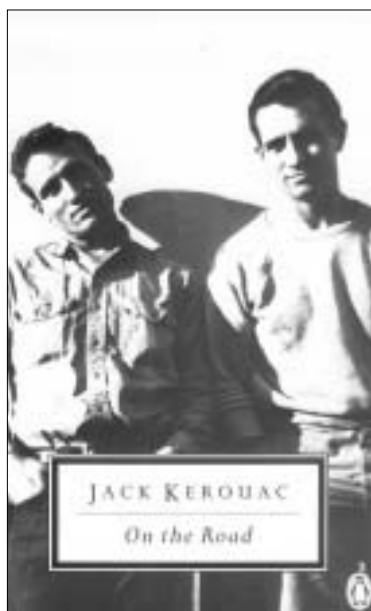
«ახალშექმნილ სხვა თეატრალურ ჩვევებთან ერთად» (გვ. 245). «ახალშექმნილ»-ის ნაცვლად უნდა იყოს «ახალშექმნილ».

ამ თარგმანს ბევრი ღირსება აქვს, ხოლო უმთავრესი, ჩემი აზრით, ის არის, რომ მთარგმნელს არ მოსდის ინტონაციური ხასიათის შეცდომები. ჩინებულად არის გადმოტანილი წინასიტყვაობის ფსევდოავთენტიკური, პირველ ცოლთან გაყრის ამსახველ ეპიზოდთა ფსევდოდრამატული და მრავალი პასაჟის ფსევდოპათეტიკური ინტონაციები. და ესეც ანალიზურ კითხვაში განაფულობის შედეგია.

ნარსული

გზა ნირვანისაკენ

ჯეკ კერუაკის რომანი "გზად"



ფეხა ლე ალამსი

ჯეკ კერუაკის რიგით მეორე რომანში - "გზად" - გადმოცემულია მთხრობლის, სოლ პარადისის თავგადასავალი. პარადისის ომის ვეტერანი, რომელსაც, დემობილიზებულ ჯარისკაცთათვის დაწესებული შეღავათის წყალობით, უნივერსიტეტში სწავლის საშუალება მიეცა. ის ლითონს და, სიფხიზლის მომენტებში, ლიტერატურული შემოქმედებითაა გატაცებული. პარადისის ახალგაზრდა მეგობარი, დინ მორიარტი, დისციპლინარული სკოლის კურსდამთავრებულია. ჭაბუკებს არ ძალუძთ ერთ ადგილას ცხოვრება. ისინი დაძრწიან ნიუ-იორკსა და სან-ფრანცისკოს შორის, ქეიფობენ, ესწრებიან ჯაზის კონ-

ცერტებს და, ამასთან, დინი ირთულეებს ცხოვრებას ხშირი ქორწინებებით. თავისუფალ დროს მეგობრები უთმობენ დინის მამის (ქრონიკული ლოთის, რომელიც, სავარაუდოდ, სადღაც, მისისიპის დასავლეთით დაყალობს) ძებნას.

დინი უფრო მნიშვნელოვანი პერსონაჟია. კერუაკი დეტალურად აღწერს გმირის უნესრიგო ბავშვობას, დისციპლინარულ სკოლაში სწავლის ეპიზოდებს და, საერთოდ, მის უთვისტომო ცხოვრებას. დინი არ ეძიებს სტაბილურობას, მაგრამ ჯიუტად ისწრაფვის ეიფორიისკენ. ნარკოტიკები, სპირტიანი სასმელები, ქალები, ჯაზი, სწრაფმავალი მანქანები მას წარმოუდგება ნირვანის მისაღწევ საშუალებებად. მათზე იმდენი დრო იხარჯება, რომ ცხოვრებისგან გაქცევის ამ საშუალებათა მიღმა არსებული

რეალობა შეუცნობელი რჩება.

საზოგადოდ, განმეორება მოსაზრებელია. ამასთან, ყოველივე, რისი თქმაც სურს კერუაკს დინის შესახებ, გადმოცემულია ნიგნის პირველ მესამედში, რომანის დანარჩენი ნაწილი კი იმავე თემის ვარიაციებს წარმოადგენს. მოზღვავებული ენერჯისა და მნიშვნელოვანი ინტელექტის მქონე ჭაბუკის უუნარობა, იპოვოს თავისი ადგილი ორგანიზებულ საზოგადოებაში, საკმაოდ მომგებიანი თემაა, მაგრამ ერთგვაროვანი ვარიაციები აქარწყლებენ მოსალოდნელ ეფექტს.

ალსანიშნავია, რომ რომანი უხვად შეიცავს შესანიშნავ პასაჟებს. კერუაკისთვის დამახასიათებელია საგანგებო სტილი, ნაწილობრივ - ძალზე სადა, ნაწილობრივ - უარგონო, ნაწილობრივ - უჩვეულოდ ბრწყინვალე. მწერა-

ლი თითოეულ მათგანს უტყუარი ალლოთი იყენებს. ნაწარმოებში გვხვდება მათი ურიცხვი კომბინაცია და კონტრასტული შეპირისპირება. თხრობის ტემპი ისე ვითარდება, თითქოს მის საჭეს დინი მართავდეს, საათში 110 მილის თანაბარი სიჩქარით.

კერუაკის რომანი უაღრესად საინტერესოა. ის გვიცრუებს იმედებს, რადგან გამოუდებით გვეპირდება ჭეშმარიტი მნიშვნელობის ან ძირითადი არსის ვაცხადებას, მაგრამ არ გვანვდის არავითარ დასკვნებს. ეს ლოგიკურიცაა, რადგან დინი უფრო დამაჯერებელია, როგორც ექსცენტრიული პერსონაჟი, ვიდრე - როგორც სოციალისტური რომელიმე ნაწილის ტიპური წარმომადგენელი.

The Atlantic Monthly, 1957, ოქტომბერი.

სურნელი ბატონული მკვლელი

რეცენზია პატრიკ ზიუსკინდის რომანზე "სურნელი" (მკვლელის ისტორია)

ჰიტარ აკროლი



პატრიკ ზიუსკინდის ნაწარმოები წარმოადგენს წიგნს სურნელის შესახებ. რომანის პირველ გვერდზე დახასიათებულია მე-18 საუკუნის პარიზი, მისთვის ჩვეული სიბინძურით. ქალაქის ყველაზე მყარ რაიონში, სასაფლაოს მახლობლად, თევზულის ფარდული სარდაფში დაიბადა "სურნელის" გმირი, ჟან-ბატისტ გრენუილი, რომლის საკვირველი თავისებურება ისაა, რომ მას არავითარი სუნი არა აქვს. ამ ობოლს სხეულის სუნის არქონა საზოგადოებისგან გარიყულ მარტოსულად აქცევს. გრენუილი, ერთდროულად, ბედნიერი ჯადოქარიცაა და შეჩვენებული პარიაც.

გმირს მოსვენებას არ აძლევს ცნობის შეგრძნებები. მას ძალუძს ცალკეული ქვებისა და წყლის სახეობათა სუნის გარჩევა და შორიდან გრძნობს თვით ყველაზე სუსტ არომატსაც. გრენუილი შეუძლია დაშალოს უმარტივესი სუნი მის შემადგენელ ელემენტებად. მაგალითად, ადამიანის დაყნოსვისას ის შეიგრძნობს კატის განავლის, ყველისა და

ძმრის ნაზავ სუნს. ბავშვობისა და ახალგაზრდობისას გრენუილი შეინარჩუნა სიცოცხლე მხოლოდ ძლიერი ინსტინქტის წყალობით - და გადარჩევითა, ყოველთვის ემოქმედა აბსოლუტური ბოროტების პრინციპის საფუძველზე. მე-18 საუკუნის საფრანგეთში, "განმანათლებლობისა" და "პროგრესის" ეპოქაში, ინსტინქტებს აყოლილი ეს კაცი თითქმის პირველყოფილ ადამიანად ჩანდა, ხოლო ულამაზესი სამშვენივრების განძარცვული ამ სამყაროს ცენტრს მისთვის წარმოადგენდა მხოლოდ ყნოსვის ფუნდამენტური გრძნობა.

გრენუილის ერთადერთ მიზანია, ყველა დროს უდიდეს პარფიუმერად იქცეს. საკუთარი სუნის არქონის შესანიშნავად ის ქმნის სუნამოს, რომელიც "ალიქმებოდა არა, უბრალოდ სუნამოდ, არამედ - არსებად, რომელიც სურნელს გამოსცემდა". გრენუილის ძალუძს იმგვარი სუნამოების შედგენა, რომლებიც იძლევიან ჰაერში მოკიაფე ფანტომური ობიექტის სუნთქვის ილუზიას. მაგრამ გმირის მიზნები ფატალურია: ადამიანებს საფრთხეს უქმნის მასთან დაახლოება, რადგან, გრენუილის აზრით, მიმზიდველი სურნელი სისხლის მსგავსად უნდა იქნას გამოწვეული ცოცხალი არსებისგან.

თავდაპირველად გმირი ჰკლავს ქალიშვილს, რომლის ნაზი სურნელი მას მოსვენებას არ აძლევს. ამ გზით ის ართმევს ადამიანს "მის არომატულ სულს". მკვლელობა ამძაფრებს გრენუილის უკეთურ ვენებს, მაგრამ მომდევნო მკვლელობის დაგეგმვამდე ის შევიდად უდგება პარიზულ პარფიუმერს და იგონებს აქამდე არასებულ სუნამოებს. შემდეგ გრენუილი შვიდი წლით უჩინარდება - ის თავს აფარებს უკაცრიელ, უსუნო ადგილს, სადაც მისი პირადი ძალა არაჩვეულებრივად იზრდება. ცივილიზებულ სამყაროში დაბრუნებისას გმირი აგრძელებს თავის ფატალურ კარიერას, ჰკლავს

რამდენიმე ქალიშვილს, გამოსწოვს მათ სურნელს და ტოვებს უსუნო გვამებს. იგია სურნელის გამპირი - ნოსფერატუ. ბოლოს მას აპატიმრებენ და აწამებენ, მაგრამ გრენუილის არაადამიანური ძალა კიდევ ერთხელ იხსნის მას. რომანი იწყება როგორც ისტორიული დოკუმენტი და მთავრდება როგორც მეტაფიზიკური მისტერია.

რომანის თემა ტექსტს განსაცვიფრებელ გრძნობად უშუალოდ ანიჭებს. ფიზიოლოგიური ხასიათის გამო ეს თემა ახლაც ძალზე აქტუალურია. ამდენად, ჩვენთვის ინფორმაციული ღირებულებითაა აღჭურვილი არა მარტო რომანის გმირი, გრენუილი, არამედ - მისი აკვიატებული იდეაც. გრენუილის უჭირს "უსუნო საგნების, აბსტრაქტული იდეების და ა.შ." სიტყვიერი განსაზღვრა, ამდენად, რომანის სამყაროში აბსტრაქტული საკითხები საზრისების ნიშნებს წარმოადგენენ. ნაწარმოების ერთ-ერთი პერსონაჟი, მღვდელი, ახასიათებს ცხვირს, როგორც "ყნოსვის, ე.ი. ერთ-ერთი ძირითადი გრძნობის ორგანოს", რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა "წარმართობისდროინდელ ბნელ ეპოქაში", მაგრამ ყნოსვის უნარი განსაზღვრავს გრენუილის ცხოვრებას თვით "განმანათლებლობის" საუკუნეში და, "სურნელის" მიხედვით, ის ამჟამადაც ქმედითია.

პატრიკ ზიუსკინდის ქმნილება არ წარმოადგენს მარტოოდენ ისტორიული აქსესუარებით გაჯერებულ ნაწარმოებს. ესაა მედიტაცია სიკვდილის, ვნებებისა და გახრწნილების შესახებ.

ნიგნის ამოსავალი იდეა მარტივია: გრენუილი ენათესავება დრაკულას, მოხეტიალე მელმობს (მე-19 ს. მწერლობის ამ შეჩვენებულ სულს) და გოთიკური ლიტერატურის სხვა პერსონაჟებს. ამასთან, ზიუსკინდის დახვეწილი, მაგრამ მალაღფარდოვანი პროზა გვაგონებს ოსკარ უაილდის ყველაზე შთამბეჭდავ

ნაწარმოებებს. კერძოდ, "სურნელი" უჩვეულოდ წააგავს "დორიან გრეის პორტრეტს".

რა თქმა უნდა, ზოგიერთი მწერალი ზუსტად ამგვარი მიზნებით ასახავს წარსულს. ისტორია, როგორც ასეთი, იქცევა მათი საკუთარი სურვილებისა და იდეების ექოკამერად; მაგრამ ამისთვის საკმარისი როდია მარტივი სტილური ხერხების გამოყენება, თუმცა, რომანისტთა უმრავლესობის აზრით, ისტორიულ ნაწარმოებში მთავარია დაახლოებით სწორი "ატმოსფეროს" შექმნა. აქ მნიშვნელოვანი როლი განეკუთვნება დეტალებს. დეტალების გარეშე არაფერი არსებობს, და "სურნელის" ერთ-ერთ ღირსებად მიგვაჩნია უტყუარი ალლო, რომლითაც ზიუსკინდმა ოსტატურად გამოიყენა XVIII ს. საფრანგეთის ცხოვრების ფარული ასპექტების საგულდაგულო კვლევის შედეგები.

"სურნელი" დრამატურგ პატრიკ ზიუსკინდის პირველი რომანია - და ის ფაქტი, რომ მწერალმა იმთავითვე მიმართა ისტორიულ ჟანრს, გვარწმუნებს ამ ჟანრის ცხოველყოფილობაში. რომანი გვასწავლის, როგორ უნდა ავიცილოთ თავიდან ნატურალიზმი, ისე, რომ გვერდი ავუაროთ "ექსპერიმენტალიზმისა" და "მოდერნიზმის" მახეს. ნაწარმოებში თავს იჩენს რეალისტური მანერა, რომელსაც არაფერი აქვს საერთო ჩვეულებრივ ფსიქოლოგიურ ან სოციალურ დაკვირვებებთან, არამედ - ერწყმის გამოწვანს. მაშასადამე, როგორც ხასიათების ან ამბების რომანი, "სურნელი", საუკეთესო შემთხვევაში, ექსპერიმენტული ქმნილებაა. ამასთან, აღქმის დეტალური აღწერისა და საფუძვლიანი ისტორიული ანალიზის მიხედვით, ის წარმოადგენს ღრმავარდნილ და დამაჯერებელ ნაწარმოებს.

გრენუილის ჯადოსნური სუნამოები ყოველთვის აღწევს მიზანს. ზუსტად ასევე, პატრიკ ზიუსკინდი წარმოქმნის გარდასული ეპოქის სარწმუნო ხატს. პარფიუ-

მერი გრენუილი, ერთგვარად, რომანისტი, რომელიც ქმნის ფანტომურ ობიექტებს, ზიუსკინდი კი ენის მასალაზე მომუშავე პარფიუმერად წარმოგიდგება. ესაა შესანიშნავი დებიუტი. "ის გრძნობდა" კედლის მიღმა მყოფი გოგონას* (*სუნამოს სახელწოდება) სურნელსა და ბალის არომატს, რომელთა კონტურებს ისევე მკაფიოდ და ზუსტად განასხვავებდა, როგორც - ცისარტყელას ფერად ზოლებს. ყველაზე სანუკვარი და მნიშვნელოვანი რამ ამ ზოლებს შორის იყო მოქცეული. გრენუილის ექტაზისგან ცეცხლი ეკიდებოდა, ხოლო შიშისგან - აჟრუოლებდა. დანაშაულის ადგილას დაჭერილი პატარა ბიჭის მსგავსად, სისხლი ჯერ თავში აუვარდა, შემდეგ კი - გულთან ჩამოეღვარა, და სისხლის ეს გიჟმაჟი მიმოქცევა მან ვერაფრით შეაჩერა. მარადისობაში, რომელსაც გრენუილი ჭვრეტდა, დრო მეორდებოდა ან მთლიანად ქრებოდა, და მან აღარ იცოდა, ემთხვეოდა თუ არა "ახლა" - "ახლა" და "აქ" - "აქ"-ს, და ეს იყო რიუ დე მარე, პარიზი, 1753 წლის სექტემბერი. ბალის სურნელი იყო არობატი ნითურთმიანი გოგონასი, რომელიც გრენუილმა იმ ღამეს მოკლა. მიხვდე, რომ გრენუილმა კიდევ ერთხელ მოგვარა ნეტარების ცრემლები - და იცოდე, რომ ვერაფერი შეგაშინებს სიცოცხლის ბოლო წუთამდე...

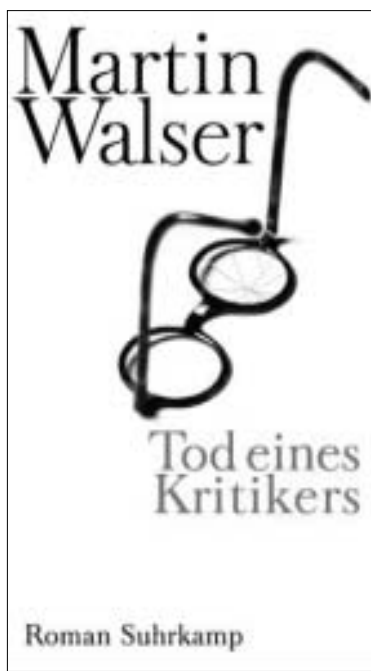
როდესაც გრენუილმა ძალღონი მოიკრიბა და დამშვიდა, ის ნელ-ნელა (რაც ნაკლებად სახიფათო იყო) დაეწავა ფატალურ სურნელს. რა თქმა უნდა, ეს იყო ნითელთმიანი გოგონას სურნელი. გრენუილმა მკაფიოდ დაინახა ("ყნოსვითი წარმოსახვის") წყალობით) ვიგონა და მიიჩნია მისი სურნელის დასაკუთრება. გოგონას სხეულიდან კანის აფცქენა, ისე, რაიმეს კანს რომ აცლიან ხოლმე, და ამ სურნელის ქცევა საკუთარ სუნად...

The New York Times Book Review, 1986, 21 სექტემბერი.

2002

ბრალდება - ანტისემიტიზმი

მარტინ ვალზერის უკანასკნელი რომანის გამო



ანა კორძაია-სამადავშილი

გერმანიის ლიტერატურულ წრეებში დიდი მითქმა-მოთქმაა ატეხილი: მარტინ ვალზერის ახალი რომანი, "კრიტიკოსის სიკვდილი", ჯერ კიდევ გამოქვეყნებამდე გახდა გაცხარებული დებატების საგანი.

ყველაფერი ვალზერის თითქოსდა უწყინარი წინადადებით დაიწყო: მან გაზეთს Frankfurter Allgemeine Zeitung-ის თავისი ახალი რომანის, "კრიტიკოსის სიკვდილის" წინასწარი გამოქვეყნება შესთავაზა. ამაში უჩვეულო არაფერია - გაზეთი ადრეც ბეჭდა ვალზერის რომანებს. არც ის გაკვირვებია ვინმეს, რომ მანამდე რომანის შინაარსი ძალიან ვიწრო წრეში იცოდა - ბოლოსდაბოლოს, ავტორის

ნებაა, ვის რას უამბობს. მაგრამ ვალზერს არ გაუმართლა - მისი ახალი წიგნი გერმანელი ინტელექტუალების ნაწილისთვის სრულიად მიუღებელი აღმოჩნდა.

Frankfurter Allgemeine Zeitung-ის სახელით დაწერილი წერილის ავტორის, ფრანკ შირმახერის თქმით, ეს რომანი არის შურისძიება, ანგარიშსწორება (დამალობანას ალარავინ თამაშობს) კრიტიკოს მარსელ რაიხრანიცკისთან. რომანის ფაბულა მარტივია: მთავარ პერსონაჟს, სახელმწიფო კრიტიკოსს, კლავენ, ეჭვმიტანილი — მწერალია, გამოძიებას კი მკითხველი აწარმოებს. მოგვიანებით ვიგებთ, რომ მწერალიცა და მკითხველიც ერთი და იგივე პიროვნებაა. ბოლოს ირკვევა: კრიტიკოსი არ მომკვდარა, უბრა-

ლოდ, სიკვდილი გაითამაშა, რათა თავის საყვარელთან განმარტოებულიყო. გზადაგზა მწერალი არკვევს კრიტიკოსის, როგორც ასეთის, რაობას და არსს. შესანიშნავად ფერს: "მოკალით ძალდი, ეგ ხომ რეცენზენტია!"

დღეს უკვე 82 წლის რაიხ-რანიცკის "მკვლელობას" გერმანელი საზოგადოება წამდვილად არ მიიტანდა გულთან ახლოს და დიდად არ ჩაუღრმავებოდა, რომ არა ერთი ნიშანდობლივი ამბავი: ის ვიწრო წიგნი. თანაც თავისი ოჯახიდან ერთადერთი გადარჩენილი ებრაელი - ვარშავის გეტო, აჯანყება - ამას კომენტარები არ სჭირდება. ამიტომ ავტორის მიერ რომანში ორგან გაეორებული სიტყვები - "მას მოკლა არ შეჰფერის" და "მაგის მოკლა არ გამოვა" - საზოგადოებამ სრულიად შემზარავად

ჩათვალა. ისე კი, მიუხედავად იმისა, რომ გერმანელებს წამდვილად ავადმყოფური დამოკიდებულება აქვთ ამ საკითხის მიმართ, ძნელი არ დაეთანხმო, რომ მარადი ურთის ამგვარად გადამღერება, ვთქვათ ასე - ლამაზი არაა.

სკანდალი ვალზერისთვის მოულოდნელობა არ ყოფილა. მას არც დაუფარავია, რომ მისი კრიტიკოსი სინამდვილეში რაიხ-რანიცკია, და რომ ეს სრულიად შეგნებულად გააკეთა. მაგრამ ანტისემიტიზმის ბრალდებას მწერალი უარყოფს: "ლიტერატურაში ნებისმიერი ცნობილი პიროვნების პაროდირება შეიძლება, მამ, რატომ უნდა იყოს რაიხ-რანიცკი გამონაკლი-

ბრალდება - ანტისემიტიზმი

სი? ებრაელობა სულ არ მალეღვებს, მე იმასთან მაქვს საქმე, როგორ იყენებს - და ბოროტად იყენებს - რაიხ-რანიციკისნაირი ფიგურა თავის ძალაუფლებას ლიტერატურაში.

განსაკუთრებული შემართებით, "კრიტიკოსის სიკვდილის" გამოქვეყნებასთან დაკავშირებით, მარტინ ვალზერის წინააღმდეგ ლიტერატურათმცოდნე რუთ კლიუგერმა და სოციოლოგმა იან ფილიპ რემმტსმაამ გაილაშქრეს პრესაში.

რუთ კლიუგერი ამჟამად კანადაში ცხოვრობს. ამ ებრაელ ქალბატონს ვალზერთან დიდი ხნის პირადი მეგობრობა აკავშირებს. მისი ღია წერილიც, რომელიც Frankfurter Rundschau-ში გამოქვეყნდა, მეგობრული ტონითაა დაწერილი. ქ-ნმა კლიუგერმა ვალზერს "სინამდვილის ცრუ ასახვა" დასდო ბრალად: "გერმანია, რომელშიც ბოროტი ებრაელები არიან - თუნდაც ერთი ბოროტი ებრაელი - მაგრამ ანტისემიტიზმი არ არსებობს, რბილად რომ ვთქვათ, ტყუილია". მისი თქმით, ვალზერს ცხადად რომ ეჩვენებინა გერმანული ანტისემიტიზმი, თავად მას ამ ბრალდებას ვერ წაუყენებდნენ.

ქ-ნი კლიუგერი იმასაც აღნიშნავს, რომ ნიგნი პირადად მას ძალიან მოხვდა გულზე. "როგორც ებრაელს, რომლის პროფესია გერმანული ლიტერატურაა და თავი შენი და შენი ოჯახის მეგობრად მიაჩნია, შენს მიერ დახატული ებრაელი ურჩხულის სახე პირადად შემეხო, გული მატკინა და მანყენინა."

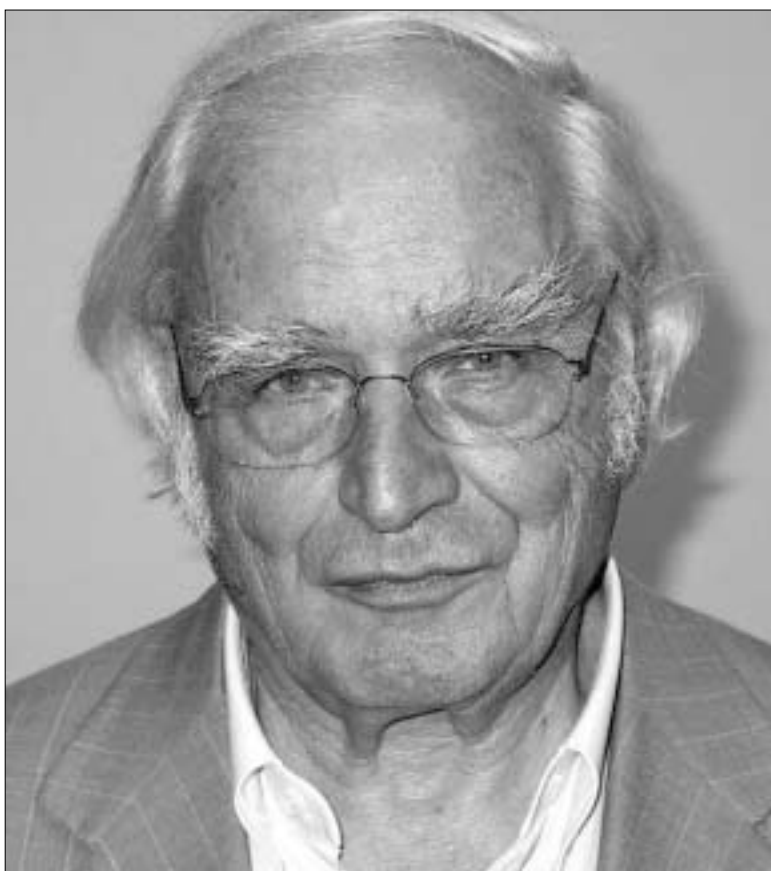
სოციოლოგმა რემმტსმაამ რომანს სულაც "ლიტერატურული ბარბაროსობა" უწოდა. Frankfurter Allgemeine Zeitung-ში გამოქვეყნებულ წერილში მან განაცხადა, რომ ვალზერმა ანტისემიტური ნიგნი დაწერა და რომანს "სიძულვილის მოწმობას" უწოდებს. რემმტსმაა უფრო შორსაც წავიდა: "ავტორი აშკარად ვერ აკონტროლებს საკუთარ თავს. ამის შედეგად ნიგნი საშინლად ძნელი ნასაკითხია და შემზარავად მოსანყენი." ასეთი რამ ვალზერისთვის ჯერ არ უკადრებიათ, მწერალს, ალბათ, ისევ იდეოლოგიური ბრალდებები ერჩივნა.

ყველა სიკეთესთან ერთად ვალზერს ლოთობაც დააბრალეს, რაც მან ერთ-ერთ ინტერვიუში მშვიდად უარყო: "მხოლოდ ლოთი ბრაზდება, როცა ლოთს უწოდებენ". მისი თქმით, საჯარო კითხვის წინ ცოტა წითელი ღვინო ლოთობას ნამდვილად არ ნიშნავს, ეს ამ შემთხვევაში მხოლოდ დოპინგია: "ვადლეგრძელებ და მსწრე საზოგადოებას და ერთ ჭიჭას ვსვამ. ეს შოუს ნაწილია, თუნდაც დილის 11 საათზე. ამის მერე უკეთ ვკითხულობ."

აი, ასეთი ამბავი დატრიალდა. რომანის ავტორისთვის საკმაოდ დამთრგუნველი აყალმაცალი, გარკვეულწილად, საუკეთესო რეკლამა გამოდგა. დიდი



მარსელ რაიხ რანიციკი



მარტინ ვალზერი

წინააღმდეგობის მიუხედავად, ვალზერის რომანი მაინც გამოქვეყნდა. 2002 წლის 5 ივნისს პრესაში ოფიციალურად გამოცხადდა, რომ მარტინ ვალზერის საკამათო რომანს "კრიტიკოსის სიკვდილი" გამოსცემს ავტორიტეტული გამომცემლობა Suhrkamp, რომელიც გაცხარებულ დისკუსიებსა და ეჭვებს არ დაგვიდევს. ნიგნი მაღაზიებში 26 ივნისს გამოჩნდა. Suhrkamp-მა თავიდანვე 50.000 ეგზემპლარი გამოუშვა - არცთუ ურიგო დასაწყისია. მას შემდეგ, რაც გამომცემლობის მესვეურებმა დიდი ჩხუბით იჩხუბეს რომანის ინტერნეტში უკანონო გამოქვეყნების გამო, მის ტექსტს ქსელში ვეღარ იპოვნით, და გამომცემლობაც დამშვიდდა: "ჩვენ მივალწიეთ ჩვენს მიზანს, აღარც ბრძოლა გვინდა და არც ზარალის ანაზღაურება."

თუმცა, ანტისემიტიზმში მასაც ადანაშაულებენ, გამომცემლობას უკან არ დაუხევია: "ამ პირობებში გამომცემლობა აკეთებს იმას, რაც მისი ვალია, აქვეყნებს რომანის ტექსტს, რომელზეც მარტინ ვალზერი აგებს პასუხს."

რომანის გმირის პროტოტიპი

კი არა, თანაგრძნობა გააღვიძა." იმავე პრესის სააგენტომ აღნიშნა, "მოხუცი კაცების ომი დაინყო", მაგრამ თავად ვალზერთან საუბარი რაიხ-რანიციკიმ საჭიროდ არ ჩათვალა: "სულ არ მაინტერესებს, როგორ ხსნის ავტორი თავის ნაწარმოებს. ტექსტმა თავად უნდა თქვას სათქმელი."

ნიგნის გამოცემის შემდეგ ავტორმა გამომცემლობის გადაწყვეტილებას სასიხარულო უწოდა - ცხადია! და ბრძანა, რომ ამ ნიგნის შესახებ დებატებში მონაწილეობა არ სურს. ეგ იყო და ეგ. ნიგნი გამოქვეყნდა, მშვენივრად იყიდება. იქნებ ოდესმე ჩვენც წავიკითხოთ, რათა საკუთარი დასკვნები გამოვიტანოთ: კარგი კაცია მარტინ ვალზერი თუ ცუდი.

"ყველამ იცის, როგორი ისტორიული ტვირთი გვაწევს, უსასრულო სირცხვილი, დღე არაა, რომ არავინ შეგვახსენოს..."

მარტინ ვალზერი, 1998 წელი
მარტინ ვალზერი 1927 წლის 24 მარტს დაიბადა. სამხედრო სამსახურის შემდეგ (1943 წ. ნუ შეშინდები, მკითხველო, ესეესელი არ ყოფილა) სწავლობდა თეოლოგიას, ფილოსოფიას, ლიტერატურას, იკვლევდა ფრანც კაფკას შემოქმედებას. რადიოსა და ტელევიზიისათვის პოლიტიკური და ყოველდღიური ინფორმაციის მოძიებისას იმოგზაურა იტალიაში, საფრანგეთში, ინგლისში, ჩეხეთსა და პოლონეთში. მოთხრობისათვის Templones Ende 1955 წელს პირველი ლიტერატურული ჯილდო - Preis der Gruppe 47 მიიღო. ამ დღიდან დაიწყო მისი ალიარება: 1957 - ჰერმან ჰესეს პრემია, 1962 - გერჰარდ ჰაუპტმანის პრემია, 1965 - ბადენ-ვიურტემბერგის შილერის პრემია და მრავალი, მრავალი სხვა. დაგვირგვინება იყო 1998 წელს, როდესაც ფრანკფურტში მარტინ ვალზერს გერმანიის უმაღლესი ლიტერატურული ჯილდო - Friedenspreis des Deutschen Buchhandels გადასცეს რომანისთვის Ein springender Brunnen.

დაჯილდოება ხდებოდა ფრანკფურტის წმ. პავლეს ტაძარში. ძალიან გამიმართლა, ფრანკფურტის ნიგნის ბაზრობაზე შესანიშნავი საჩუქარი მივიღე: მონვევა გერმანიის წიგნით მოვაჭყვტა ბირჟების გაერთიანების მშვიდობის ჯილდოს გადაცემაზე. ვინც კი ოდესმე გერმანიის ისტორიით დაინტერესებულა, კარგად მიხვდება, რას ვგრძნობდი დარბაზში მჯდომი.

ფრანკფურტის წმინდა პავლეს ტაძარი ყოველი გერმანელისთვის ერის დიდების და მშვიდობის სიმბოლოა. 1848 წელს აქ პირველი გერმანული პარლამენტი შეიკრიბა, და მოგონება საფალალოდ დამთავრებული დემოკრატიის პირველი ნაბიჯების შესახებ დღევანდელი გერმანიისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი და ძვირფასია. სწორედ ამ ისტორიულ შენობაში, ლირსშესანიშნავი მოვლენიდან 150 წლის შემდეგ გადაეცა მშვიდობის ჯილდო მარტინ ვალზერს.

მისასალმებელ სიტყვაში - "მშვიდობის უფლება" - ითქვა: "ფრანკფურტის წმინდა პავლეს ეკლესია, ადგილი, სადაც გერმანიის მეცნიერები და ლიტერატორები, დემოკრატები და პატრიოტები 150 წლის წინათ შეიკრიბნენ, ფედერაციულ რესპუბლიკაში ჩვენი, გერმანული დემოკრატიის იმედის სიმბოლოა. ყველა წინააღმდეგობისა და ყველა გაუგებრობის მიუხედავად ეს რესპუბლიკა ჩვენი მომავალია; ის, რომ ჩვენ ეს მომავალი შევრინებლეთან და ლაიფციგელებთან, დრეზდენელებთან და ერფურტელებთან ერთად შეიძლება ვაშენოთ, ბედნიერებაა, რომელიც მარტინ ვალზერმა სხვებზე ბევრად ადრე წარმოიდგინა, დაწერა და ამგვარად შესაძლებელი გახადა." რა ჰქვია ასეთ კაცს, თუ არა ეროვნული გმირი?!

მშვიდობის ჯილდო ეროვნების, რასობრივი მიკუთვნულებისა და აღმსარებლობის მიუხედავად გაცემა. მისი მასშტაბების უკეთ წარმოსაჩვენად მოგახსენებთ, რომ 1950 წლიდან ეს ჯილდო გადაცათ ალბერტ შვაიცერს, ჰერმან ჰესეს, თორნტონ უაიდლერს, იანუშ კორჩაკს, მაქს ფრიშს, ასტრიდ ლინდგრენს, იაშარ ქემალს და მრავალ სხვას - 38 ავტორის ჩამოთვლა ალბათ არ ღირს, ისედაც ნათელია, რა საზოგადოებასთან გვაქვს საქმე. ამ ფონზე ფრანკ შირმახერი ვალზერის სადიდებლად წარმოთქმულ სიტყვაში განსაკუთრებულს და ორიგინალურს ვერაფერს იცყოდა. ეს სიტყვა ამჟამად მხოლოდ იმითაა აღსანიშნავი, რომ ის სწორედ ფრანკ შირმახერმა წარმოთქვა, იმ შირმახერმა, ახლა რომ გააფთრებით დაეხსა თავს მარტინ ვალზერს: "...ვალზერი კითხვის ვენებითაა შეპყრობილი. მკითხველები... სანამ კითხულობენ, ცუდს ვერაფერს იზამენ. ვალზერისთანა მკითხველი კი სხვა არ მეგულება."

ეს იყო 1998 წელს. ვინ იფიქრებდა, რომ რამდენიმე წლის შემდეგ შირმახერი გამხეცდებოდა, თან ისე, რომ Frankfurter Allgemeine Zeitung-ში ასეთი სათაურით გამოაქვეყნებდა წერილს: "ძვირფასო მარტინ ვალზერ, ჩვენ თქვენს ნიგნს არ დავბეჭდავთ". კარგია. დასასრული - კიდევ უკეთესი: "ძვირფასო ბატონო ვალზერ, თქვენ საკმაოდ ბევრჯერ გითქვამთ, რომ გინდათ გათავისუფლება იგრძნოთ. დღეს ვიცი: თქვენი თავისუფლება ჩვენი დამარცხებაა." რა ოსტატურად მაღავედა მარტინ ვალზერი თავის ჭეშმარიტ სახეს 75 წლის განმავლობაში!

P.S. 2002 წლის 28 აგვისტოს "ყველაზე მნიშვნელოვანმა გერმანელმა კრიტიკოსმა", მარსელ რაიხ-რანიციკიმ ქალაქ ფრანკფურტის გოეთეს პრემია მიიღო. უკვე 75 წელია, რაც ეს ჯილდო კლასიკოსის დაბადების დღეს გაცემა. რაიხ-რანიციკიმდე ეს ჯილდო მიენიჭა თომას მანს, ჰერმან ჰესეს, ზიგმუნდ ფროიდს, ალბერტ შვაიცერს. 82 წლის რაიხ-რანიციკის სადიდებელი სიტყვა ფრანკფურტის წმინდა პავლეს ეკლესიაში შევიცარელმა ლიტერატურათმცოდნემ, პეტერ ფონ მატმა წარმოთქვა.

XXI საუკუნის ახალი ქართველი „განმანათლებელი“

ანუ ვინ ჩაჭდება კარცერში

ინოვაციური ჯანდაცვის

გამომცემელ მამუკა ხანთაძეს მის კოლეგებთან განსაკუთრებული წარდგენა არ სჭირდება. ეს არის ადამიანი, რომელიც ქართველ გამომცემელთა პროფესიონალიზმის ასამაღლებლად მუშაობს, უზრდის მათ ძალზე საჭირო კადრებს, გამოსცემს ელექტრონულ ნიგნებს და... ოცნებობს 3-4 დღით კარცერში ჯდომაზე. თუმცა, სჯობს, თანმიმდევრობით მივყვეთ მოვლენებს.

ყველაფერი ბავშვობიდან დაიწყო. ხანთაძეების ოჯახს საკმაოდ მდიდარი ბიბლიოთეკა ჰქონდა და მამუკაც ბევრს კითხულობდა. როგორც თავად ამბობს, უკვე მაშინ დაინტერესდა, როგორ იქმნებოდა ნიგნი, რა გზას გადიოდა მწერლიდან გამომცემლამდე. საბედნიეროდ, იგი პოლიგრაფისტის ოჯახში იზრდებოდა და მთელ ამ პროცესებს უშუალოდ ადევნებდა თავს. როგორც ჩანს, ყველაფერმა ამან თავისი კვალი დატოვა და მიუხედავად იმისა, რომ მამუკა ხანთაძე სპეციალობით მართვის სისტემების ინჟინერია, მას შედეგ, რაც პირველად იგრძნო სტამბის საღებავის სურნელი, ამ საქმიანობას ვეღარ შეეღიბა. თავდაპირველად მეგობრებთან ერთად გამოსცემდა დამოუკიდებელ სტუდენტურ გაზეთს „პლიუს-მინუს უსასრულობა“ – ეს იყო 1989-90 წლებში. შემდეგ უფრო სერიოზული იდეები გაჩნდა და 1993 წელს ერთერთი პირველი დამოუკიდებელი გამომცემლობა – „აზრი“ დააარსა.

პირველი ნიგნის გამოცემის იდეა ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ამჟამინდელმა პრეზიდენტმა თინა ხიდაშელმა მიანოდა და მამუკა ხანთაძემ საკუთარი ხარჯით გამოცა ნიგნი, რომელშიც შევიდა ნატოს, ჰაგის საერთაშორისო სამართლის, მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციისა და ევროსაბჭოს წესდებები. დავინტერესდით, არ ეშინოდა, რომ პროექტს არ გაემართლებინა? ეს ხომ მისი, როგორც დამოუკიდებელი გამომცემლის პირველი მცდელობა იყო და წარუმატებლობას შეეძლო საბოლოოდ დაესვა წერტილი მისი შემდგომი საქმიანობისთვის. „საგამომცემლო საქმეში, გარდა დიდი ცოდნის, ბაზრის შესწავლისა და ა.შ. არსებობს ე.წ. მეექვსე გრძნობა. ანუ კარგი გამომცემელი ხანდახან გრძნობს, რა უნდა გამოსცეს.“ – მიიჩნევს მამუკა ხანთაძე. იმხანად ნატო, ევროსაბჭო და მსგავსი ორგანიზაციები საქართველოში პოპულარულ თემად ითვლებოდა და ნიგნი კარგად გაიყიდა. ამას მოჰყვა მამუკას მეგობრის, დათო ტურაშვილის ნიგნების გამოცემები. გამომცემლის თქმით, თავის დროზე სწორედ „აზრმა“ დაბეჭდა პირველად რამდენიმე საინტერესო ახალგაზრდა ავტორი, მათ შორის, რატი ამალაშვილი და ელენე კვანჭილაშვილი. შემდეგ გამოიცა ჯაბა იოსელიანის „მესამე განზომილება“, ჯემალ აჯაიშვილის თარგმანები. ასე ნელ-ნელა წავიდა წინ საქმე. თუმცა, მალე ჩვენი რესპოდენტი პროფესიულმა ლიტერატურამ გაიტაცა: „საკმაოდ მიმინვდებოდა ხელი საგამომცემლო საქმის სასწავლო ლიტერატურაზე. ხშირად დავდიოდი მოსკოვში შეხვედრებსა და სიმპოზიუმებზე, ვხვდებოდი ამ საქმის სპეციალისტებს. შემდეგ

ვიყავი ოქსფორდში, სადაც საგამომცემლო საქმე დამოუკიდებლად ისწავლება. სწორედ მაშინ გამიჩნდა იდეა, ანალოგიური რამ საქართველოში გამეკეთებინა.“ შედეგად 1997 წელს დაარსდა საგამომცემლო საქმის სასწავლო ცენტრი. ამავე პერიოდში მამუკა გამომცემლობა „აზრიდან“ წავიდა, რადგან, როგორც თავად თქვა, ორ ფრონტზე ბრძოლა არ სურდა. ცენტრის საქმიანობა ითვალისწინებდა ტრენინგებსა და სემინარებს გამომცემელთა კვალიფიკაციის ასამაღლებლად. ცალკე გაიხსნა კურსები მათთვის, ვინც გამომცემლობებში მუშაობდა. ქართულ ენაზე გამოიცა ლიტერატურა გამომცემელთათვის. ერთი სიტყვით, ბევრი საინტერესო პროექტი განხორციელდა. სწორედ ამ პერიოდში მამუკას დაუკავშირდა მისთვის სრულიად უცნობი პიროვნება – თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის დეკანი ამირან გომარათელი და უნივერსიტეტში საგამომცემლო კურსების გახსნა შესთავაზა. დღესდღეობით ეს არის დამოუკიდებელი განყოფილება – დამოუკიდებელი მისაღები გამომცემლობა. მომავალ წელს პირველი გამოშვებაც ეყოლება – საგამომცემლო საქმის 7 რედაქტორ-მენეჯერი. ეს ცნება სრულიად განსხვავდება რედაქტორის დღესათვის დამკვიდრებული იმიჯისგან და გულისხმობს ნიგნის გამოცემის პროცესის სრულ კონტროლს – ბაზრის კვლევას, ავტორის მოძიებას, ნაწარმოების შეკვეთას, სტამბასთან მოლაპარაკებას, რეკლამას და ა.შ. მამუკა ხანთაძე მიიჩნევს, რომ დღესდღეობით ეს ყველაზე საჭირო ხალხია საგამომცემლო ბიზნესში.

საგამომცემლო საქმის სასწავლო ცენტრი ამ საქმით დაინტერესებულთ სიურპრიზს უმზადებს. სულ მალე ამუშავდება სპეციალური ვებ-გვერდი, სადაც ნებისმიერ მსურველს შესაძლებლობა ექნება, სრულიად უსასყიდლოდ გაეცნოს საგამომცემლო საქმიანობის საფუძვლებს. „ეს იქნება სპეციალური სასწავლო პროგრამა დამწყებთათვის. მსურველი გაეცნობა მას. იქვე, online რეჟიმში ჩააბარებს ტესტებს და მიიღებს ჩვენს სერთიფიკატს. სამომავლოდ გათვალისწინებულია სპეც-კურსები სპეციალისტებისთვის. შევეცდებით, ისიც უფასო იყოს.“ – გვითხრა მამუკა ხანთაძემ, თუმცა ეს უკვე იმაზე დამოკიდებული, მიიღებს თუ არა ეს პროექტიც სოროსის ფონდის გრანტს, რომელმაც საშუალება მისცა მათ, უფასო პროგრამა დამწყებთათვის განეხორციელებინათ.

ახლა ისევ დავუბრუნდეთ მოვლენათა მსვლელობას და ვისაუბროთ ერთ საინტერესო პროექტზე, რომელსაც ასევე საინტერესო ისტორია აქვს. საუბარია „ლიტერატურაზე თანამედროვე კარცერ-ლუქსისთვის“, რომლის პირველი ეტაპი შარშან განხორციელდა. ყველაფერი კი, როგორც საქართველოში ხშირად ხდება ხოლმე, სუფრიდან დაიწყო. მამუკა და მისი თანაკლასელი – პროფესიით ფილოლოგი, კახა დავითური ერთმანეთს შემთხვევით ერთ სუფრაზე შეხვდნენ. როგორც ასეთ დროს ხდება ხოლმე, თავიანთ ამბებს მოჰყენენ. საუბარში კახამ თავისი სადიპლომო



მამუკა ხანთაძე

მამუკა ხანთაძე

ნაშრომი ახსენა, რომელიც ლექსის დეკლამაციას ეხებოდა. კახას მიანდა, რომ ლექსის სრულყოფილად აღქმისთვის საჭიროა არა მხოლოდ მისი ნაკითხვა, არამედ მოსმენაც და იქვე გაჩნდა იდეა – გამომცემელ მამუკა ხანთაძეს და ფილოლოგ კახა დავითურს ელექტრონულ ნიგნად გამოეცათ გალაკტიონის ლექსები. თავდაპირველად ნავარაუდები იყო მხოლოდ ავტორისა და ქართველი მსახიობების მიერ დეკლამირებული გალაკტიონის ლექსების ჩანერა, მაგრამ შემდეგ აღმოჩნდა, რომ ელექტრონულ მატარებელს გაცილებით მეტი ინფორმაციის დატევა შეეძლო. საბოლოო ვერსიაში დისკზე შევიდა გალაკტიონის წერილები, ფოტოარქივი, დოკუმენტური ფილმი მის შესახებ. 2001 წელს საქართველოში გამოვიდა პირველი ელექტრონული ლიტერატურული გამოცემა (მანამდე რამდენიმე ელექტრო-

ნული გამოცემა განახორციელა „ტექნიფორმა“, ოღონდ ეს იყო საცნობარო ლიტერატურა). ამჟამად კიდევ ორ პროექტზე მუშაობენ – სურთ, გამოსცენ ვაჟა-ფშაველა და ქართული ფოლკლორი. ამ გამოცემის რედაქტორებად მინვეული არიან ვახუშტი კოტეტიშვილი და ანზორ ერქომაიშვილი. სხვათა შორის, „გალაკტიონის“ ელექტრონულ ეგზემპლარებს, ყველაზე მეტად, თურმე უცხოეთში მყოფი ქართველებისთვის ყიდულობდნენ. „მოგესხენებათ, ნოსტალგია ქართული სენია და როგორც ჩანს, ეს ნიგნი უცხოეთში მყოფი ქართველებს მის დაძლევაში ეხმარება“, – ასე ახსნა ეს ფაქტი გამომცემელმა.

და ბოლოს, დასაწყისში აღვნიშნე, რომ მამუკა ხანთაძე კარცერში ჯდომაზე ოცნებობს. და იცით რატომ? იმიტომ, რომ სულ მალე გურამ დონანაშვილის კარცერ-ლუქსი რეალობად იქცევა.

მამუკა ხანთაძე და მისი თანამოაზრეები, რომელთა შორის არიან აკა მორჩილაძე, დათო ტურაშვილი, დათო მალრაძე, მამუკა ხერხეულიძე – ნიგნის დარბაზის გახსნას აპირებენ. ეს იქნება თანამედროვე ნიგნის მაღაზია თავისი ბიბლიოთეკით, სალონით, სადაც შეგეძლებათ მიირთვათ ჩაი და იკითხოთ თქვენს მიერ შერჩეული ნიგნისმიერი ნიგნი, გაიმართება ლიტერატურული შეხვედრები, პრეზენტაციები და რაც მთავარია, იქნება ნამდვილი კარცერი – კარზე დიდი ბოქლომით, სადაც დაცვის ორი თანამშრომელი, ორი კლიმი, უბოდიშოდ შეაბრძანებს და რამდენიმე დღით გამოკეტავს იმას, ვინც რაიმე სისულელეს იტყვის. კარცერის ინტერიერი ზუსტად ისეთი იქნება, როგორც ვასილ კუჭერაძეს წარმოედგინა – უამრავი ნიგნით, მოხერხებული სავარძლებით, კარგი განათებით – იჯექი და იკითხე რამდენიც გინდა! სხვათა შორის, კარცერში შესვლა ნებაყოფილობითაც იქნება შესაძლებელი. „მიუხედავად იმისა, რომ უამრავი საქმე მაქვს, სიამოვნებით ჩავჯდებოდი ასეთ კარცერში 3-4 დღეს“, – გამოგვიტყვა მამუკა. სხვათა შორის, ბატონმა გამომცემელმა არც ის გამოიხატა, რომ შესაძლებელია, კარცერ-ლუქსის „კლიენტურა“ პირდაპირ ქუჩიდანაც აიყვანონ. „ყველაზე მეტად ჩვენი ხელისუფლების წარმომადგენლებს მოუხდებოდათ ასეთი კარცერები. სხვათა შორის, იმაზე კარგს ვერაფერს იზამენ – 3-4 დღე იქ რომ დასხდნენ და იკითხონ“, – ხუმრობს მამუკა ხანთაძე და არცთუ უსაფუძვლოდ. სამომავლოდ მათ მთელი საქართველოს მოფენა სურთ ასეთი კარცერებით. იმიტომ, რომ საქართველოში დღეს ტოტალური გაუნათლებლობა სუფევს – ასე ახსნა მან ჩანაფიქრი. არ ვიცი, რამდენად მოეწონება XXI საუკუნის „განმანათლებლების“ იდეა საქართველოს არამკითხველ საზოგადოებას, თუმცა, ფაქტია, რომ ადამიანთა უფლებების დამცველებს უსაქმოდ დარჩენა კარგა ხანს აღარ მოუწევთ.

გაზეთი 24 საათი

გვერდის გაზეთში საგამომცემლო პროდუქციის რეკლამის განთავსების მსურველთს, გთხოვთ დაგვიკავშირდეთ ტელეფონზე: 202424, 200024.

რეკლამის განთავსების ინფორმაციის მისაღებად გთხოვთ დაგვიკავშირდეთ ტელეფონზე: 202424, 200024.

